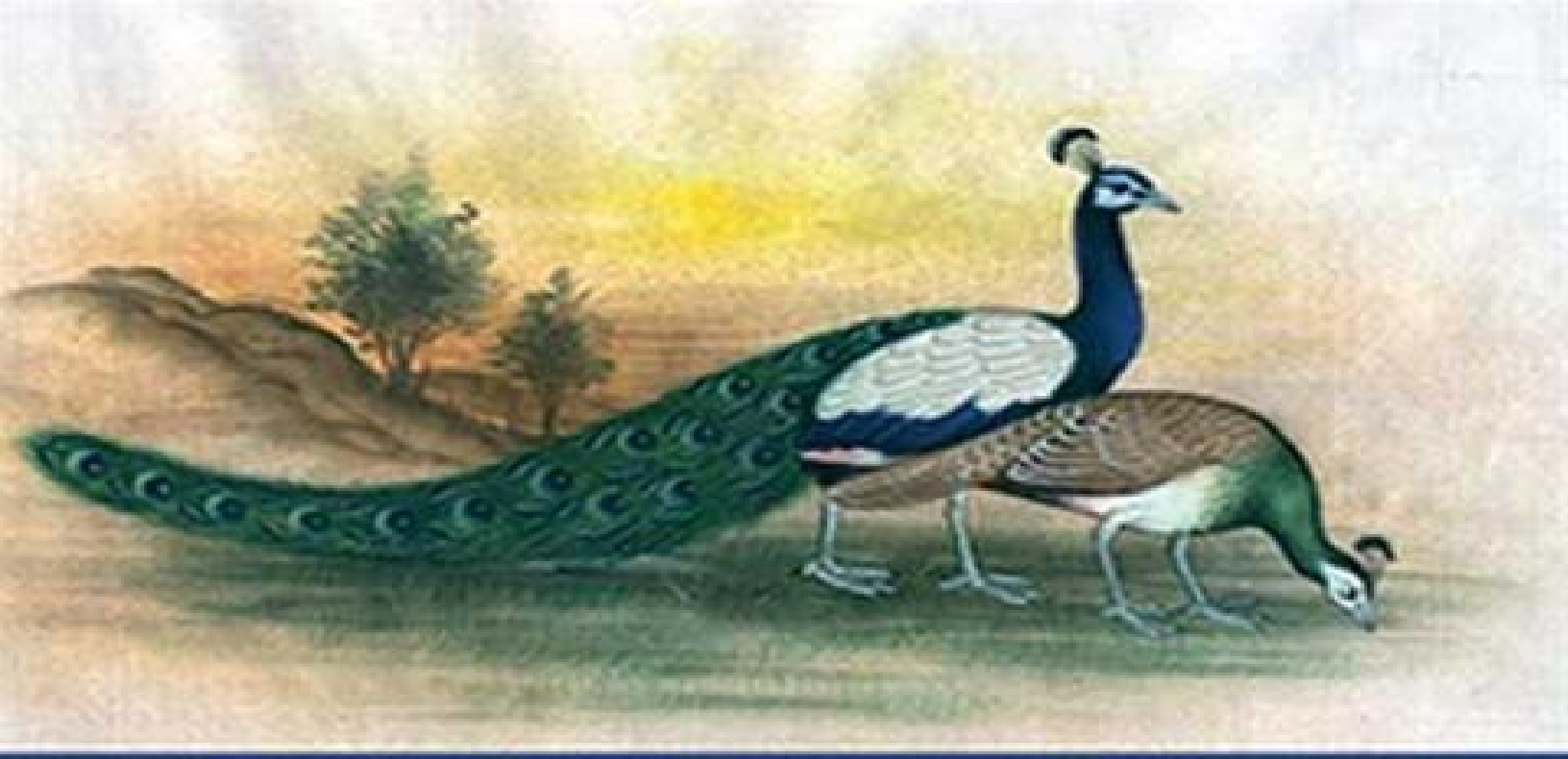

KELİLE ve DİMNE

AKÇAĞ

BEYDEBA

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
100
TEMEL ESER

AKÇAĞ

KELİLE VE DİMNE

Kelile ve Dimne tarih boyunca en çok okunan, çevrilen ve uyarlaması yapılan üç-beş kitap arasındadır. Temel konusu ahlak ve siyâsettir.

Eserin Özü, hükümdar ile aristokrat bir aydın arasında gerçekleşmesi kurgulanıp temenni edilen görüş alışverişi ve istişare sohbetleridir ..

Otorite'ye yakınlık, uzaklık; otoritenin devamını sağlayan temel ilkeler; halk -hükümdar ilişkisi,hükümdarla vezirleri arasındaki ilişkiler, siyâsî ihtiraslar, ehliyet, beceriklilik, ihanet; hile v.b. konular kitap boyunca uzayan sohbetin temel konularıdır.

Bu kitap ikibin yıl evvel Beydaba isimli bir Hint bilgesi tarafından Debşelim adlı Hint kralına Sanskritçe olarak sunuldu.Eserin Sanskritçe adı "Karataka ve Damanaka" dır.Bunlar kitapta geçen iki çakalın adıdır.Bugün elimizde bulunan Kelile ve Dimne, İbnü'l Mukaffa tarafından Berzeveyh'den çevirilen ve bazı
değişiklikler yapılan nüshadır.

Rivayetlere göre, Makedonyalı İskender'den halkın başına geçen Debşelim sınır tanımaz bir despot olmuştu.Beydaba bu azgını usulüne uygun bir dille uyarmak, yaptığı zulüm ve hatalardan caydırmak için bu kitabı yazdı.Eski çağların Brahmanlarının yaptığı gibi o da verdiği nasihatleri hayvanların dilinden verdi.

Kitabın Sanskritçe nüshasında dağınık bir şekilde bulunan ve her biri kendi içinde başka hikayelere açılan bölümlerin isimleri: 1) Arslan ve Öküz

2) Gerdanlı Güvercin [Yahut Tasmalı Güvercin]

4) Maymun ile Kaplumbağa

5) Âbid ile Gelincik

6) Tarla Faresi ile Gelincik

7) Hükümdar ile Fenze Adlı Kuş

8) Arslan, Âbid ve Çakal

9) Dişi Arslan, Avcı Süvari ve Çakal

10) îlaz, Bilaz, îraht

11) Gezgin ile Kuyumcu
12) Şehzade ve Arkadaşları

Kelile Dimne bugüne kadar dünyanın bir çok diline çevrilmiştir.Eserin dünya dillerine çevrilişinde birinci durak Berzeveyh çevirisidir. Bugün Kelile ve Dimne adlı derli toplu bir kitap varsa, bu durumu önce Berzeveyh'e sonra da İbnü'lMukaffa'ya borçluyuz.

Kelile ve Dimne, Anadolu Türkçesine (belki deTürkçe'ye) ilk defa Aydınoğlu Umur Bey zamanında 1360. yılında Kul Mesud tarafından çevrilmiştir. Düzyazı

olarak yapılan bu çeviri meçhul bir müellif tarafından nazma dökülerek I. Murad'a (1359-1389) ithaf edildi.

Daha sonra Ali Vâsi' ya da Ali Çelebi diye tanınan Sâlihoğlu Ali, Envâr-i Süheylî'yi oldukça süslü, cümle sonları uyumlu bir nesirle Türkçe'ye çevirdi;

"Hümâyunnâme" adını verdiği bu tercümesini, Kanunî Sultan Süleyman'a takdim etti.

Eserin, Türkiye'de Cumhuriyet'ten sonra da çevirileri yapılmıştır. Bazan birkaç hikaye alınıp çocuk kitabı olarak basılmış bazan da tamamı çevrilmiştir.

Bunlar arasında en dikkat çekenleri şu üç tanesidir: 1) Bedir Yayınları tarafından yayınlanan Salahaddin Alpay çevirisi 2) İkinci çeviri Ömer Rıza Doğrul tarafından yapılan çeviridir.

3)Üçüncü çeviri H. Karaman-B. Topaloğlu tarafından yapılan çeviridir

- İBNÜ'L-MUKAFFA KİMDİR ?

Kefile ve Dimine isimli eserin bu günlere kadar gelmesini sağlayan kişi İbnü'l-Mukaffadır. Kefile ve Dimne'nin evrensel bir eser haline gelmesi onun sayesinde olmuştur.

720'li yıllarda doğan ve bir ihtimal 759 da vefat eden İbnü'l Mukaffa asıl adı Dâzoye oğlu Rozbeh'tir. Kaynaklarda Ebû Muhammed Abdullah Rûzbîh b.

Dâzûyeh İbnü'l-Mukaffa olarak geçer. "Rozbeh" Farsça "Kutlu" demektir. İranlı

olup "Gör" şehrinde doğmuştur. (106 h./723-4 m.) Babası, vali Haccac b. Yusuf a bağlı bir vergi tahsildarıydı. Devlet malına hıyanet

ettiği için takibata uğramış, verilen cezalar
sonucu eli kurumuştu. Bu yüzden oğluna İbnü'l-Mukaffa=Elikuruyanınoğlu dediler. Dâzoye kendi dini üzere öldü. Mecûsi-Maniheist olan baba, oğlunu da bu tarzda yetiştirdi. Ancak kendisi gibi oğlu da iyi bir Arapça eğitimi görmüş yüksek seviyede siyâsî yazışmalarda görev almıştır.

Arap, Fars, Yunan ve Hint kültürlerinü çok iyi bilen İbnü'l- Mukaffa, Ümeyyeoğullarının son döneminde Irak divanlarında çalıştı.

Abbasî Devleti kurulduğunda Mansur'un amcaları olan Süleyman b. Ali ile Isa b. Ali'ye mektup yazarak bağlılığını bildirdi, onların hizmetine girdi.

Yine onların huzurunda Müslüman olduğunu ilan etti, "Ebû Muhammed"

diye çağrılır oldu. Abdullah b. Ali, Şam valisiyken yeğeni Mansur'un hilâfetine başkaldırdı. Ancak Mansur onu yendi. Böylece Abdullah b. Ali, kardeşleri olan Süleyman ve İsa'nın yanına kaçtı. Halife Mansur, amcalarından Abdullah'ı istediyse de onlar "ancak emân şartıyla teslim ederiz" dediler.Mansur bu teklifi kabul etti. O zaman İsa, katibi İbnü'l-Mukaffa'ya "emân" yazma (=can güvenliği sözleşmesi) salâhiyeti verdi. Emân sözleşmesinin hiçbir iptali yoruma kapı aralamayacak açıklıkta olmasını tembihlemişti. Isa b. Ali Mansur şu ibarelerin altına imza atacaktı:

"Eğer Abdullah b. Ali'ye yahut onunla gelenlerden birine küçük-büyük bir zararım dokunur veya gizli-açık bir kötülük yaparsam, bu işi hangi yöntemle veya hileyle yaparsam yapayım zina dölü olayım! Abdullahoğlu Muhammed b. Ali ile de soybağım geçersiz olsun! Bu durumda Ümmet-i Muhammed beni tahttan indirsin, bana harb-îlan etsin, hiçbir Müslüman bana el vermesin, beni kayırmasın, canlı tutmasın..."

Mansur bu emânı okuyunca öfkelenip, küplere bindi. O, amcası Abdullah'ı

öldürmeye kesin niyetliydi. Oysa bu emânla arzusuna erişemeyecekti. Üstelik neredeyse kendisine küfrediliyordu! Hemen "Bu sözleşmeyi kim kaleme aldı?"

diye hışımla sordu. Ona: "Amcan İsâ'nın katibi olan İbnü'l-Mukaffa!" dediler.

Böylece Mansur, Süfyan b. Muâviye el-Mühellebî'ye "İbnü'l-Mukaffa'nın işini bitir!"

diye haber gönderdi.

Basra valisi olan Süfyan, İbnü'l- Mukaffa'nın eski düşmanıydı.. Süfyan, İbnü'l-Mukaffa'yı tuzağa düşürdü, parça parça kesti ve tandıra attı.

İbnü'l-Mukaffa'nın hakikaten zındık olduğu neredeyse tüm kaynaklarda söz edilir. O, önceki dinini unutmamış hatta islam olduktan sonra çağrıldığı ziyafette, Mecûsîler gibi dua mırıldanmıştı.

İbnü'l-Mukaffa, peygamberleri küçük düşüren bir kitap yazmıştır. Kısaca, İbnü'l-Mukaffa'nın zındık olduğu birçok müellif tarafından paylaşılan bir görüştür.

Zındık olmasına rağmen bazı meziyetlere de sahipti.Kaynaklarda geçtiğine göre cömert, nüktedan, vefakâr ve azla yetinen bir adamdı. Onu hiç sevmeyenler dahi bu vasıflara sahip olduğunu reddetmiyor.

-İBNÜ'L-MUKAFFA'NIN ESERLERİ- İbnü'l-Mukaffa, bıraktığı eserlerle çağını ve Arap nesrini etkilemiş biridir. Çok genç yaşta (36 yaşında) öldürülmesine rağmen fikirleri, muhakeme kudreti ve dil ustalığıyla Arap Edebiyatında çığır açmıştır.

ÇEVİRİLERİ:

l) Kelile ve Dimne:

2) Siyeru'l-mülûk: Bu kitap "Siyeru'1-Mulûki'l-Acem" diye de bilinir. Sâsâni Devleti'nin resmî Salnamelerinden, 3.Yezdegerd zamanında bir ya da daha fazla müellif tarafından yazılmış olan "Hodaynâmag" adlı tarihin tam çevirisidir. Eski İran târihi için îtimat edilen kaynaklardandır.

3) Kitâbu'r-Rusûm: bu eser Kitabu'l-Ayin olarak da bilinir. Sâsâniler döneminin devlet ve toplum düzeninden, saray protokollerinden bahseden "Âyinnâmag" adlı

Pehlevice eserin çevirisidir.

4) Risâle-i Tenser: Harbedân-ı Harbed olan Tenser'in Taberistan hükümdarına yazdığı siyâsî ve ahlâkî meselelere dair bir mektubun tercümesidir.

5) Kitâbu't-Tac Fî Sîreti Anuşirevan.

6) Kitâbu's-Sagısâsân: "Sistan başbuğları kitabı" anlamına geliyor. Mesûdî'nin bildirdiğine göre bu kitap Türkler ile İranlılar arasında geçen harplerden, Rüstem'den, Siyavuhs'tan, İsfendiyar'dan bahseder.

7) Kitâbü'l-Beykâr:

8) Kitâbu Mazdek

9) el-Edebü's-Sagîr: 30 sayfa civarında küçük bir risaledir. Sosyal, siyâsî ve ahlâkî nasîhatları kapsar. Kısa tavsiyeler niteliğinde olan bu eser ruh ve beden arasındaki dengeyi ele alır.

10) el-Edebü'l-Kebir

11) Risâletü's-Sahâbe: Bu eser doğrudan siyasetle ilgilidir. Hükümdarın dostları, yardımcıları, halkına karşı takip edeceği sîret ile ilgilidir. Bu kitabı Halife Mansur'a yazmıştır

MUKADDİME

Bu mukaddimeyi kaleme alan şahoğlu Ali el-Fârisî diye tanınan Sahvanoğlu Behnûd yazmıştır. Behnûd, Brahmanbaşı olan Hintli bilge Beydebâ'nın, Hindistan hükümdarı Debşelîm için kaleme alıp "Kelile ve Dimne" adını verdiği eserin temel amacını belirtmiştir. Beydebâ, asıl maksadım avamdan gizleyip korumak, kitabın içeriğini serseri, kaba-saba güruhtan esirgemek; bilgeliğin özünü, türlerini, güzelliklerini ve kadir kıymet bilmeyip hak etmeyenlerden uzak tutmak için hayvanların ve kuşların dilinden vermiştir.

Çünkü bilgelik ancak bilgeye ferahlık veren, sadece sevenlerini süsleyen ve peşinde koşup onu isteyenlere şeref ve şan kazandıran bir şeydir.

Behnûd'a göre bu eseri eline alan kişi, okuduğu şeyde yoğunlaşmalı ve sözün özüne bakmalıdır. Aksi takdirde kitabın yazılış gayesini anlayamaz. "

Şahoglu Ali el-Fârisî şöyle der:

Bilge Beydebâ'nın, Hindistan hükümdarı Debşelîm'e Kelile ve Dimne kitabını yazmasının sebebi şudur:

Makedonyalı İskender Zülkarneyn, batıdaki hükümdarların işini bitirince doğuda bulunan İran ve diğer ülkelerin hâkimlerini yenmek amacıyla harekete geçti. İran hükümdarlarından, kendisine karşı koyanlarla dövüşmüş, ona meydan okuyanları yerin dibine geçirmiş, barış isteyenlerle barış yapmış; neticede tümünün başına geçerek hasımlarını bir bir mağlup etmişti. İskender'in karşılaştığı İran hükümdarları ilk tabakadandır. Onlar parçalandılar,perişan oldular. İskender daha sonra ordusunu Çin diyarına sürdü, yolu üstündeki Hint kralını hâkimiyeti altına almak onu da kendi dinine sokmak arzusundaydı. O

esnada Hindistan'ın başında Fevr [For] adlı güçlü bir kral vardı.

Fevr, İskender'in sefer edeceğini duyunca savaşa karar vermiş, mukavemet için hazırlıklar yaparak etraftaki kuvvetlerini toplamıştı; velhasıl iyice donanmıştı. O, savaşa alışkın filleri, düşmana saldırmak üzere eğitilmiş yırtıcı

hayvanları, eyerli atları, keskin kılıçları ve göz alıcı kargıları çok kısa bir sürede tedarik etmişti. İskender, Hint Kralının ülkesine yanaşıp daha önce elde ettiği ülkelerde hiç rastlamadığı türden hazırlıklar yapıldığını duyunca; harbe atılmakta aceleci davrandığı takdirde başına bir felâket geleceği endişesine kapıldı.

Zülkarneyn, tecrübeli, tedbir almasını bilen, kurnaz bir hükümdardı; çare aradı ve karargâhının çevresine bir hendek kazdırıp beklemeye başladı. O, bu işi başarıyla bitirmek amacıyla temkinli davranıyor, düşmana yürüdüğünde kesin zafer elde etmek için nasıl hareket etmesi gerektiği hususunda kafa yoruyordu.

Önce müneccimleri çağırdı, onlara Hint kralına karşı harb etmek ve zafer bulmak için uğurlu bir gün seçmelerini emretti. Onlar bu işle uğraştılar. İskender, uğradığı her şehirde mahir sanatkârları bulur, her cinsten hünerli insanı yanına alıp götürürdü.

Bu kez de zekâ ve ileri görüşlülüğüyle onlardan yararlanmayı düşündü: üzerinde insan heykelleri bulunan içi boş bakır atlar yapmalarını, bunların itilip hızla gitmeleri için tekerlekler üzerine yerleştirilmelerini emretti onlara. Daha sonra içlerinin neft ve kibritle doldurulmasını; hepsinin [canlı gibi] giydirilerek; ordunun merkezine, ilk safa yerleştirilmesini buyurdu.

Taraflar karşı karşıya gelince bunların içi tutuşturulacaktı. Düşmanın filleri, hortumlarını kızmış bakır atlara dolayınca can havliyle geri dönüp kaçacaklardı.

İskender, ustalarından güçleri yettiğince süratli çalışıp bu işi halletmelerini istiyordu. Onlar da emre uydular: sıkı çalıştılar, çabuk bitirdiler. Müneccimlerin belirlediği gün yaklaşınca İskender,

Fevr'e tekrar adam gönderdi; egemenliğini tanımasını istedi ondan... Ama Fevr, İskender'e karşı gelerek savaşta kararlı olduğunu söyledi. İskender onun ısrarlı olduğunu görünce tüm ağırlığıyla yüklendi. Fevr, filleri ön safa koymuştu; İskender'in adamları bakır atları -üstündeki süvari heykelleriyle- sürdüler düşmana. Filler atlara yöneldiler, hırsla hortumlarını doladılar, korkunç ısıyı

hisseder hissetmez sırtlarında taşıdıkları her şeyi etrafa attılar; onları ayaklarının altlarında ezdiler; sağa sola dikkat etmeden önlerine çıkanı mahvederek kaçtılar.

Fevr, ordusuyla irtibatını kaybetti. İskender'in askeri onların ardına düştü, önüne geleni kırıp geçirdi... İskender şöyle bağırıyordu:

— Hint Hükümdarı! Sen çık karşımıza! Ordunu ve hanedanını koru! Onları

ölüme sürükleme! Bir kralın tüm askerini tehlike uçurumuna atması elbette erkeklik değil! Bilakis ordusunu, malı ve canı pahasına korumalıdır kral! Haydi, çık karşıma askeri bir kenara çek! Hangimiz yenerse taht onundur! Fevr, İskender'den bu meydan okumayı işitince onu mağlup edeceğini sandı; 'fırsat bu fırsattır' deyip onunla mücadele için öne çıktı. Böylece İskender de ileri atıldı, çatıştılar. At sırtında saatlerce kapıştılar ama yenişemediler. Mücâdele böyle devam ederken hasmını halledemeyeceğini anlayan İskender, ansızın yeri göğü

inleten, ordugâhı titreten bir nâra attı. Fevr, bu çığlığı, ordusuna karşı hazırlanmış

bir tuzak sanarak yüzünü çevirip geriye baktı. Birdenbire ileri atılan İskender göz açıp kapayıncaya kadar düşmanını atının eğerinden koparacak bir hamle yaptı; ardından bir kez daha vurdu ve fevr yere yuvarlandı. Hintliler başlarına gelen felaketi gördüler;hükümdarlarının akıbetine tanık oldular; ölümü yaşama tercih ettiler; dövüştüler, dövüştüler. Bu sefer İskender onlara çeşitli vaatlerde bulundu, Allah'ın fazlu keremiyle onların yurtlarını istilâ etti. İtimat ettiği adamlarından birini onların başına geçirdi. İşlerini halledinceye ve egemenliğini iyice sağlama

alıncaya dek Hindistan'da kaldı. Sonra güvendiği adamı kendisini temsîlen-onların başında bırakarak Hint ülkesinden ayrıldı, hedefi neyse oraya gitti.

İskender askeriyle oradan gidince Hintliler onun tayin ettiği adama boyun eğmekten vazgeçtiler ve şöyle söylendiler:

— Bu herif, ülkeyi yönetecek halde değil. Bu ülkenin ne halkı ne de asilleri, kendilerinden olmayan, hanedanlarına mensup bulunmayan birinin başlarında kral olmasına asla razı olmazlar!

Zira o [yabancı kral] onları hep küçük görecektir! Böylece kendi krallarının oğullarından birini başa geçirmek için anlaştılar: Debşelîm adlı birini kral yaptılar.

Sonra İskender'in koyduğu adamı tahttan indirdiler.

Debşelîm ise işleri yoluna koyup egemenliğini sağlama aldıktan sonra azdı, büyüktendi: çevresindeki hükümdarlarla savaşıyor, hep galip geliyordu. Halk ondan korkuyordu.

Yönetimdeki gücü arttıkça ahâliyle alay etti, onları küçümsedi, en rezil işleri yaptı halkına... Kudreti çoğaldıkça şımarıklığı artıyordu. Bir zaman böyle devam etti.

Debşelîm'in zamanında brahmanlardan bir bilge vardı: akıllı, ahlaklı biriydi.

Bilgisiyle ünlenmişti, her konuda ona başvurulurdu: adı Beydebâ idi. Beydebâ, hükümdarın halini düşündü, halkına çektirdiği cefâyı düşündü; onu bu azgınlığından çevirmek, adalete yöneltmek için kafa yordu. Öğrencilerini topladı

ve seslendi:

— Size ne danışacağım, biliyor musunuz? Bilmelisiniz ki Debşelîm'in durumunu, onun adaleti bir kenara atıp zulme dalışını, halkına cefâ edip rezil davranışlarda bulunuşunu düşündüm hep... Biz, böyle nahoş fiiller hükümdarlar tarafından işlendiğinde onları uyarmak, kıblelerini adalete ve iyiliği çevirmek için yetişmiş, kendimizi bu günler için hazırlamışızdır! Bu hallere göz yumar ve görevimizi yapmazsak câhillerin gözünde onlardan daha câhil ve aşağı vaziyete düşeriz! Bu yüzden başımıza hiç istemediğimiz belaların gelmesine engel olamayız! şimdi, vatanı terkedip gitmek bana göre uygun bir karar değildir. Onu bu kötü gidişat içinde bırakmak ve işlerine hiç karışmamak da hikmetimize yakışmaz. Öte yandan dilimizden gayrı bir araçla ona karşı mücâdele edecek durumda

da değiliz. Kendimizden başka kimseleri bulup yardım dilesek de ona karşı durmamız mümkün değil; tabiî ona karşı olduğumuzu ve siretinden surat ekşittiğimizi anlarsa sonumuz geldi demektir... Biliyorsunuz ki, bir vatanın güzelligi ve sagladıgı hayat kolaylıgı bahane edilerek canavar, köpek yılan ve öküzle yanyana yaşamak cana kıymak [=şahsiyetsizlik] ten başka bir şey degildir. Bir bilgeye yakışan ise başa gelmesi muhtemel musibetlerden, bunların ağır neticelerinden korunmak; maksada ulaşmak için de korkulan şeyi bertaraf etmektir. Bilgelerden birinin, talebesine şöyle yazdığını işitmiştim:

— Hayırsızlarla beraber yaşayan, onlarla dost olan adam, riskli bir deniz yolculuğuna çıkan malum kimse gibidir. Bu yolcu, neticede batmaktan kurtulsa bile korkulardan kurtulamaz. O, kendisim tehlike ve dehşete attıkça akılsız eşşeklere benzemektedir. Hatta daha da aşağı! Zîrâ hayvanların tabiatında yaran zarardan ayırt etme özelliği vardır. Bu yüzden zarar görecekleri şeyden çekinir, tehlike kokusu aldıklarında korunmak için derhal uzaklaºırlar.İşte, sizi böyle bir durumdan ötürü topladım. Siz benim ailem, sırdaşım ve bilgi dağarcığımsınız.

Size dayanır, size güvenirim. Kendi görüşüyle hareket eden ve tek başına kalan kimse zayi olur, yardımcı bulamaz. Akıllı adam ise bulduğu çarelerle, başkasının at ve askerle beceremediğini becerir.

Bunun örneği de şudur: Bir tarla kuşu, filin geçip gittiği yerde bulunan deve kuşu yumurtasını yuva yapmış kendine; içine de yumurtlamış. Fil, su içmek için buradan geçermiş. Birgün her zamanki gibi suya, bu yoldan gitmiş. Tarla kuşunun yuvası paramparça! Yumurtalar ezilmiş, yavrular çiğnenmiş! Tarlakuşu felâketi görünce bu işin fil tarafından yapıldığını anlamış, çırpmış kanatlarını ve file gelmiş. Ağlayarak filin başına tünemiş ve seslenmiş:

— Ey Hünkâr! Ben senin komşunum! Benim yumurtalarımı ezip yavrularımı

öldürdün! Beni değersiz bulduğun,hor gördüğün için mi böyle yaptın?

Fil de:

— Evet, bu yüzden! deyivermiş.

Tarlakuşu filin yanından uçmuş, bir grup kuşa gelerek filin getirdiği felâketi onlara şikayet etmiş. Onlar da:

— Bizim gibi kuşlar file ne yapabilir? diye cevap vermişler. Tarlakuşu da saksağan ve kargalara şöyle demiş:

— Siz benimle gelir, filin gözlerini oyarsınız. Ben de sonrası için başka bir çâre bulurum.

Kargalar ve saksağanlar bu teklin kabul ederek filin yanına gitmişler, gözlerini akıtıncaya kadar gagalamışlar.Koca fil, yeme içmeye gidemez duruma gelmiş; ancak bulunduğu yerde hortumuna geçirdiğiyle karnını doyurmaya çalışıyormuş. Tarla kuşu daha sonra civarda içi kurbağa dolu bir gölete varmış, onlara filin kendisine yaptığı kötülüğü anlatmış, yardım istemiş. Kurbağalar vıraklamışlar:

— Koskocaman filin karşısında biz ne çare üretebiliriz? Ona ne yapabiliriz ki?

Tarlakuşşu ötmüş:

— Sizden, benimle şuradaki yara kadar gelmenizi ve vıraklamanızı istiyorum. Fil sizin seslerinizi işitince orada kesinlikle su bulunduğunu sanacak, yanaşıp yuvarlanacaktır!

Kurbağalar tarlakuşunun teklifini desteklemişler,uçurumun kenarında kümelenip ötmeye başlamışlar.Susuzluktan cayır cayır yanan fil kurbağa seslerini duyunca can havliyle o tarafa koşmuş, yardan yuvarlanarak perişan olmuş. O

zaman tarlakuşu filin başının üstünde kanat çırparak söylenmiş:

— Gücüyle övünen ve beni hor gören azgın! Koca gövden ve minik aklının yanında benim ufacıklığıma rağmen nedenli büyük düşündüğümü gördün değil mi? Şimdi, siz de bana teker teker söyleyin bakalım aklınızdan hangi tedbir geçiyor?

Öğrenciler hep beraber bağrıştılar:

— Ey erdemli filozof, âdil bilge! Bizim kılavuzumuzsun sen, bizden üstünsün sen!

Senin fikrin yanında bizimkinin, senin zekân yanında bizim zekâmızın ne kıymeti vardır? Ancak şunu bilmekteyiz ki timsahla beraber yüzmek tehlikeyeatılmak demektir. Suç, timsahın bulunduğu suya girende.Yılanın dişinden zehiri çıkanp kendisinde denemek için ağzina atan adam, vebali yılana yükleyemez! Arslana ormanında yanaşan kişi hamlesinden nasıl emin olur ki? Bu hükümdar nice tecrübelerden akıllanmamış, musibetlerden korkmamıştır. Onun hoşuna gitmeyecek bir laf ettiğinde gazabına uğrayabilir, cefâsıyla karşılaşabilirsin; bundan yakayı sıyıracağından emin değiliz!

Bilge Beydebâ cevap verdi:

— Allah için, doğru söylüyorsunuz! Ancak fikir sahibi olgun insan, kendinden aşağı veya yukarı diye biriyle istişare etmeyi terketmez! Ne seçkinler nezdinde bir ferdin görüşüyle yetinilir, ne de halka faydalı olur tek kişinin görüşü. Ben Debşelîm'le yüzyüze gelmeye karar verdim gayrı... Sizinde sözünüzü dinledim; iyiliğimi düşündüğünüzü, beni ve kendinizi korumak istediğinizi biliyorum. Ancak ben bir karara varmışım, bunu da uygulayacağım. Kral nezdindeki konuşmamı, ona verdiğim karşılıkları elbet öğreneceksiniz. Onun huzurundan çıktığımı duyar duymaz toplanın yanıma...

Beydebâ bu sözlerinden sonra öğrencilerinin hayırdilekleriyle oradan ayrıldı.

Böylece kralın huzuruna çıkmak için bir gün ayarladı.O gün, brahmanların giydikleri türden kıldan örülme giysilerine bürünerek büyük kapıya vardı; mabeyinciyi istedi. Ona götürülünce selam verdi, durumu anlattı. Şöyle dedi:

— Ben, öğüt vermek için hükümdara gelmiş biriyim.Mabeyinci hemen hükümdarın huzuruna çıkarak: "Kapıda Beydebâ adlı bir brahman var. Kendisinin krala öğüt vereceğini söylüyor!" dedi. Kral izin verince Beydebâ huzura girerek onun önünde durdu, eğildi, secdeye vardı. Sonra ayağa kalktı ve bekledi.

Debºelîm, Beydebâ'nm gayet sakin bir şekilde duruşuna bakarak kendi kendine mırıldandı: "Bu adam bize ancak iki şeyden biri için gelmiş olmalı: ya durumunu düzeltmek için bir şeyler isteyecek yahut altından kalkmadığı bir sorunla karşılaştığı için yardım dileyecek bizden." Kendi kendine düşünmeye devam ediyordu: "Hükümdarların, ülkeleri üzerinde hakları varsa; bilgelerin de erdemlerinden ötürü daha büyük haklan olmalı... Zira bilgeler, tecrübe ve bilgilerinden ötürü hükümdarlara muhtaç olmazlar. Ama hükümdarların mutlaka onlara ihtiyacı vardır. Bilgi ve kudreti birbiriyle sarmaş dolaş iki dost gibi görüyorum. Ikisinden biri yitince digeri de gidiyor; biri gidince digeri yeme-içmeden kesilen, hayattan zevk almayan, hüzne bogulan iki can yoldaşı gibi...

Bilge kişileri hürmetle karşılamayan, onların diğer insanlardan daha kıymetli olduğunu bilmeyen, onları küçük düşürmekten çekinmeyen adam akılsızdır; dünyasını karartmıştır. O, bilgelerin hakkını çiğnemiş ve kendini bilmez kara câhillerden olmuştur artık..."

Sonra Beydebâ'ya doğru başını kaldıran Debşelîm şöyle seslendi:

— Sana baktım ey Beydebâ! Suskundun, ihtiyacını arzetmiyordun, dileğini söylemiyordun. İçimden: "Herhalde heybetimizden ürperdi, belki şaştı da susup kaldı," dedim. Baktım uzun uzun bekledim, şöyle düşündüm bu sefer: "Geçerli bir sebep olmasaydı gelip kapımızı çalmazdı Beydebâ... O, zamanının en iyilerindendir. Buraya gelmesinin sebebini soralım mı ona? Ziyaretinin sebebi bir haksızlıksa onun elinden tutmak, onu yüceltmek ve ağırlayıp istediğini vermek önce benim boynuma borçtur. Eğer dünya malı talep ederse dilediği kadar yağdırarak onu memnun ederim. Hükümdarlara ait olup verilemeyecek bir şey isterse onun hakedeceği cezayı düşünürüm; ama böyle birisi burnunu hükümdarlıkla ilgili bir işe sokmaya cüret edemez. Onun muradı, halkın işleriyle ilgili olup benim onlara ehemmiyet vermem ise bakarım neymiş arzusu... Zira bilgeler ancak iyiliği, cahiller ise bunun aksini önerirler." Şimdi senin önünü

açıyorum, dilediğin gibi konuşasın!

Beydebâ hükümdardan bu sözleri işitince korkusu gitti, rahatladı. Onu selamlayarak secde etti, sonra dikilerek şöyle dedi:

— Önce hükümdara Allah'dan uzun ömür diler, hükümranlığının -devletinin-ebedî olması için duacı olduğumu belirtirim. Çünkü hükümdar, beni sonraki bilginlerden üstün kılacak, bilgeler tarafından yâd edilmeye layık bir mevki lütfetti bana!

Bu sözlerinden sonra yüzünü sevinçle hükümdara çeviren Beydebâ, gördüğü güzel muameleden ötürü derin bir şükran hissiyle devam etti:

— Hükümdar lûtfunu ve keremini esirgemedi benden...Beni huzura çıkartan şey, sadece hükümdara vermek istediğim bir öğüttür; huzura çıkma cesaretini böyle buldum. Bu olaydan haberdar olanlar, bir hünkâra karşı yapılması gereken şeyde kusur etmediğimi anlayacaklardır. Zât-ı âlîleri söz söylememe izin verir, beni dinlemek lûtfunda bulunurlarsa kendine yaraşanı yapmış olur. Lâkin sözlerimi dinlemezse ben görevimi yapmış ve yergiden kurtulmuş olurum.

Hükümdar cevap verdi:

— Dilediğin gibi konuş Beydebâ! Can kulağı ile seni dinliyorum. Senin sözlerini anlamak, seni layık olduğun şekilde mükâfaatlandırmak arzusundayım.

Beydebâ konuştu:

— Gördüm ki insan, dört özelliğiyle hayvanlardan ayrılmış... Bu dört şey, dünyada ne varsa hepsini içine alır: hikmet, iffet, akıl ve adaletten

bahsediyorum. Bilgi, edep ve kabiliyet, hikmete girer. Benliğe hakim olma, sabır ve vakar akla girer. Haya, geniş gönüllülük ve şahsiyetlilik iffete girer. Doğruluk, iyilik, nefs murakabesi ve güzel ahlak ise adalete girer. İşte bütün üstün nitelikler, bunlardan ibarettir; kötülükler bunların zıddıdır.

Bu vasıflar tam olarak bir insanda toplanınca o artık nîmet bakımından bir eksiklik yaşasa bile dünyada hüsrana âhirette bedbahtlığa atmaz kendini.Talih ona gülmüyor diye üzülmez, saltanat ve devletiyle ilgili kaderin cilveleri karşısında mahzun olmaz.İstemediği bir şeyle karşılaşınca şaşırıp korkmaz.

Hikmet, dağıtmakla bitmeyen bir, hazinedir; yoksulluğun uğramadığı bir ambardır;eskimeyen giysi, bitmeyen bir lezzettir. Ben zât-ı âlîlerinin huzuruna çıkınca söze önce başlamadım, kendimi tuttum. Ama bunun sebebi, onun heybeti ve ona duyduğum saygıydı.Kuşkusuz krallar içinde sizin gibi seleflerine nisbetle kat kat üstün olanlara daha çok hürmet edilmelidir. Bilgili insanlar şöyle derler: Dilini tut, selamet dile hâkim olmadadır. Boş kelamdan çekin, zîrâ sonu pişmanlıktır.

Anlatılanlara göre dört bilgili kişi bir hükümdarın meclisinde toplanmışlar.

Hükümdar onlara:

— Her biriniz usûl ve âdab namına bir temel oluşturacak söz söylesin! demiş.

İçlerinden birincisi:

— Bilginlerin en üstün niteliği susmaktır! der. İkincisi:

— Kuşkusuz insana en çok yarar sağlayacak şeylerden biri, haddini bilmesi, aklının neye yettiğinden haberdar olmasıdır! der. Üçüncü adam:

— İnsan için en faydalı şey, kendisini ilgilendirmeyen şey hakkında konuumamasıdır! der. Dördüncü bilgin ise:

— İnsanı en çok rahatlatan şey, kadere teslim olmaktır! der.

Bir zamanlar Çin, Hint, Iran ve Rum ülkelerinin hükümdarları toplanıp: "her birimiz, dünya durdukça dillerden düşmeyecek bir söz söylesin" derler. Çin hükümdarı:

— Söyledigim bir sözü inkâr etmektense hiç bir şey söylememek daha kolay geliyor bana! der.

Hint hükümdarı:

— Şöyle konuşan adama şaşarım: konuştugu kendi lehineyse ona

fayda vermiyor, aleyhineyse onu mahvediyor! der.

Iran hükümdarı:

— Söz agzımdan çıktı mı bana egemen olur, agzımdan çıkmadıkça ben ona hakimim! der.'

Rum hükümdarı da:

— Söylemedigim bir sözden ötürü asla pişman olmadım; oysa söyledigim nice sözler yüzünden defalarca pişman oldum! der.

Krallar nezdinde faydasız sözler söylemektense susmak daha iyidir. İnsanın en iyi yardımcısı dilidir. Hak Teâlâ ömrünü uzun etsin, hükümdarım bana söz söylemek için izin verdi, dilediğimi konuşma imkanı bahşetti. Öyleyse söylemek istediklerimden hâsıl olacak fayda ona yarasın,tüm iyilikler ve faydalar benden önce onun olsun! Neticede ben içimden geçirdiğimi söyleyeceğim, bunun menfaati de güzelliği de onun olacaktır. Kısaca, üzerime düşeni yerine getirmiş

olacağım... Diyorum ki:

Ey hükümdar! Sen kudretli atalarının, dedelerinin yerindesin. Onlar senden önce devlet kurmuş, kaleler ve surlar inşâ etmiş, şehirler yapmış, ordular yönetmiş, onları donatmış, yıllarca hükmederek sayısız silah ve bineğe sahip olmuşlardır.

Onlar asırlarca gıpta edilecek bir halde, mutlu bir hayat sürdüler. Bu nîmet ve imkânlar onları, güzel nam bırakmaktan, şükranla anılmaktan, ahâliye iyilik etmekten, halka merhametli davranmaktan, yönetimleri esnasında iyi bir sîret sergilemekten

alıkoymadı.Yaşadıkları

saltanatın

büyüklüğüne

ve

iktidar

sarhoşluğuna rağmen böyleydiler. Ve sen, ey mutlu ve yıldızı parlak hükümdar!

Onların malı olan yurtlarına, servetlerine ve saraylarına vâris oldun: onlardan aldığın mülkün üzerine oturdun, onların mallarına ve askerlerine kondun. Ama borcunu yerine getirmedin: azdın, sunardın, cevru cefâya daldın! Kendini halktan çok üstün gördün. Kötü bir gidişat sergiledin, getirdiğin felâket pek büyüktü.

Halbuki sana yaraşan, seleflerinin yolunu takip etmen, senden

önceki kralların izinden gitmen, sana vâris bıraktıkları güzel şeyleri uygulaman, çirkinliğiyle seni rezil edecek hallerden geri durmandı. Halkına iyi davranman, adını hayırla yâd ettirecek iyi şeyler yapman gerekirdi. Bu yol, en selâmetli, en kalıcı ve en doğru yoldu. Kuşku yok câhil kişi aldanır, şımarır ve nankörlük eder. Aklı başında tecrübeli kişiyse devleti ve mülkü ustaca ve esnek bir ºekilde yönetir. Ey hükümdar! Sözlerimi düşün! Bunlara gocunma! Bir mükâfaat ve menfaat umarak söylemedim
bu
sözleri.
Amacım
sadece
senin
iyiliğindir,
seni
korumaktır...Beydabâ kelimelerini bitirip öğütlerine son verince hükümdar kızdı, onu küçümseyerek ağır laflar etti:

— Öyle şeyler söyledin ki memleketim halkından hiç kimsenin bu sözlerle karşımda dikilebileceğini ve senin cesaretini gösterebileceğini aklımdan geçirmezdim. Bu kadar zayıf, küçük ve âciz biri olduğun halde nasıl oldu da bu lafları ettin? Hangi cüretle? Bu cesaretin, burnunu sokmaman gereken konularda ileri geri konuşman hayretimi iyice artır mıştır. Başkalarına da hadlerini bildirmek için seni ibret verici bir şekilde cezalandırmaktan gayrı yol yok! Çünkü bu sayede senin gibi hükümdar meclislerinde yer bulan cüret kârların önüne set çekmek, onlarla ders vermek mümkün olacaktır!Hükümdar daha sonra Beydebâ'yı götürüp asmalarını emretti. Adanılan onu alıp gidince verdiği karar üstüne düşündü; vazgeçti ve onun hapiste zincire vurulmasını emretti.

Beydebâ zindana girince hükümdar, onun öğrencilerinin peşine düştü.

Onlar çeşitli kentlere dağıldılar,adalara sığındılar.

Beydebâ günlerce kaldı hapiste... Kral onu arayıp sormuyor, başkaları da kralın huzurunda ondan bahsetmeye cesaret edemiyordu.

Bir gece kralın uykusu kaçtı ve hiç uyuyamadı. Gözünü göğe dikerek yıldızların asıldığı boşluğun yaradılışını düşündü; zihnine hücum eden bir soruya cevap ararken Beydebâ'yı anımsadı, onun sözlerini yeniden

kafasından geçirdi.

Böylece kendine gelip içinden söyleniverdi:

— Bu bilgeye yaptıklarım hiç de doğru değildi. Ona hakettiği gibi davranmadım.

Çarçabuk kızdım da böyle oldu...Oysa bilgili insanlar şöyle der: "Dört nitelik, krallarda bulunmamalı! Öfke; çünkü insana en çok nefret kazandıracak şeydir.

Cimrilik; varlıklı oldugu halde cimrilik yapanın hiçbirbahanesi yoktur. Yalan; hiçkimse yalancıya güvenmez. Agırve kaba söz; bu tür manasızlıklar hükümdara yaraşmaz. Bana iyiliğimi isteyen biri geldi, kimse hakkında dedikodu yapmadı, laf getirmedi. Ona layık olduğu muamelenin aksini yaptım. Benden göreceği karşılık bu olmamalıydı. Onu dinlemeli, tavsiyelerine uymalıydım...

Kral bu kararından sonra hemen bir adam göndererek onu getirtti.

Huzurunda bilgeye şöyle dedi:

— Daha önce söylediğin sözlerden maksadın, fikirlerimin kusurlu olduğunu ve yanlış bir yol takip ettiğimi vurgulamaktı değil mi?

Beydebâ cevap verdi:

— Ey merhametli, doğru sözlü, altın kalpli iyiliksever hünkâr! Ben sadece senin ve halkının hayrına, hükümranlığının devamına yarayacak sözler söyledim!

Kral:

— Beydebâ! Daha önceki sözlerini, bir sözcüğünü dahi eksik etmeden tekrarla!

Beydebâ söze girdi. Hükümdar onu güzelce dinliyor,her söz başında elindeki asasını yere vuruyordu.Sonra gözünü Beydebâ'ya dikti, oturmasını

buyurdu ve şöyle dedi:

Beydebâ! Sözlerini beğendim, bunlar sadâsını bulmuştur ruhumda! Tavsiyelerin üzerine düşünecek, onlarıpratiğe dökeceğim.Böylece, bilge adama vurulan zincirlerin çözülmesini emretti; ona kendi giydiği giysilerden verdi, güzel muamele gösterdi.

Beydebâ:

— Hükümdar! Size yaptığım öğütlerin çok daha azı, sizin gibi birini doğruya çevirmeye kâfidir! dedi.

Kral:

— Doğru söylüyorsun ey erdemli hakîm! Ben de seni şu andan

itibaren ülkeme vezir yapıyorum!

— Hükümdar! Beni bu işte mazur gör! Bu işin hakkından gelecek durumda değilim. Ancak sizin lûtfunuzla yürür bu işler...

Hükümdar onu bu vazifeden muaf tuttu. Beydebâ huzurdan çıkınca hükümdar tekrar düşündü ve ona bu vazifeyi vermeyişini yanlış buldu. Hemen birini gönderdi peşinden... Onu geri çağırtarak şöyle dedi:

— Sana önerdiğim şeyden muaf kılışımı yeniden düşündüm. Anladım ki bu iş

sadece seninle sağlıklı yürür. Bu vazifeyi senden gayrisi hakkıyla yüklenemez, boş yere bana karşı gelme!

Beydebâ'da görevi kabul etti. O çağların geleneğince kral birini vezir yaptığı zaman onun başına taç koyardı. Böylece vezir bir merasim alayıyla şehir içinde at sırtında gezdirilirdi. Hükümdar, Beydebâ'ya da aynı şeyin yapılmasını

emretti. Beydebâ'nın başına taç konduruldu, ata bindirilip şehirde dolaştırıldı; dönüp adalet ve insaf meclisine oturdu. Aşağıda kalmışın hakkını yukardakinden alıyor, güçlü ile zayıf arasında eşit davranıyor, zulme geçit vermiyor, adaleti sağlayacak ilkeleri koyuyor, etrafa bağış dağıtıyordu...

Beydebâ'nın vazife aldığı haberi, öğrencilere ulaştığında onlar böyle parlak bir fikri hükümdara ilham eden Yüce Allah'a şükrettiler, sevindiler, her yandantoplanıp geldiler. Debşelîm'in uyguladığı kötü sîretin değişmesinde Beydebâ'yı vesile kıldığı için hep şükrettiler Hakk'a... O günü bayram kabul ettiler. Bu yüzden Hindistan'da hala bir bayram olarak kutlanır o gün...Beydebâ, Debşelîm'le ilgili düşüncelerini [uygulayıp] şöyle bir rahatlayınca siyâset kitapları

yazma vakti buldu.Gece gündüz çalıştı, yönetimle ilgili en iyi tedbirleri içeren pek çok yazı yazdı. Bu arada kral, Beydebâ'nın çizdiği yolu takip ederek halkına iyi davranıyor; âdilce hareket ediyordu. Böylece çevre ülkelerin kralları ona yaklaştılar, bütün işleri yola girdi. Halkı ve devlet ricali bu yüzden sevindiler.

Sonra Beydebâ öğrencilerini toplayarak onları güzelce ağırladı, hoş vaatlerde bulunup şöyle dedi:

— Hiç kuşku duymadan söyleyeyim, hükümdarın huzuruna çıktığımda aklınızdan şunlar geçiyordu: "Beydebâ bu azgın despotun yanına gitme kararını vermekle bilgeliğini ayaklar altına aldı, zihni

bozuldu!" Ancak görüşümün neticesini gördünüz, düşüncemin doğruluğunu anladınız; ben onu hiç tanımadan gitmemişimdir huzuruna!

Bilge insanlardan işitirdim hep, krallar tıpkı şarap içmiş gibi başları döner saltanattan... Onlar ancak bilginlerin öğütleri, bilgelerin eğitimi ile bu uykudan ayılırlar. Kralların vazifesi bilginlerin öğütlerim tutmak; bilginlerin vazifesi de kralları yetiştirmek, bilgileriyle onları ıslah etmek, adaleti terkettikleri zaman onlara kılavuzluk edecek ilkeleri bir bir ortaya koymaktır. Ben de bilginlerin sarhoşluktan uyarmak için krallara yaptıkları uyarıyı, bilgelerin de boynuna borç

bildim. Tıpkı doktor gibi! Doktorlar bedeni ya sağlam tutmak ya da hastalıktan kurtarmak durumundadırlar, bu işte ustalaşmışlardır. Bu yüzden ben veya o ölür de geriye kalanlar "Azgın kral Debşelîm zamanında bilge Beydebâ yaşıyordu ama onu yanlış yoldan çevirmedi" desin istemem! Kaldı ki biri çıkıp "Hayatına malolacağından korktuğu için bir çift laf edemedi" dese ona "Öyleyse kraldan ve kralın çevresinden uzak durmalıydı" diyeceklerdir.

Vatandan ayrılmak gerçekten de zordur. Ben hayatımı tehlikeye atmaya ve beni, ardımdan gelecek bilgeler huzurunda mazur gösterecek bir şey yapmaya karar verdim. Bu yüzden hayatımı ortaya koydum: ya hesabım tutmadıgı için mahvolacaktım yahut zafer kazanacaktım. Sonuç sizin gördügünüz gibi oldu. Bazı

özdeyişlerde geçer: Üç şeyden birini göze almadıkça dilegine ulaşamaz insan; ya canından ya malından veya ilke ve inancından ödün vermedikçe bir yere gelemezsin! Tehlikeyi göze alamayan kişi amacına erişemez...Hükümdar Debşelîm her tür incelik ve bilgeliği içeren bir kitap yazayım diye izin verdi bana.

şimdi herbiriniz, seçtiği dalda bir şeyler ortaya koysun ve bana getirsin! Böylece herkesin akıl derecesini, anlayış derinliğini ve hikmet seviyesini bileyim!

Öğrenciler dediler ki:

— Ey erdemli, büyük insan! Ey akıllı, uyanık kişi! Sana hikmet, akıl ve zarafet veren Allah'a and olsun böyle bir teklif aklımızdan geçmedi. Bizim başımız, büyüğümüz fâzılımız sensin! Bizim değerimiz senin sayende var! Biz senin ellerinde yetiştik! Buyruğunu yerine getirmek için tüm çabamızı sarfedeceğiz...

Kral Debşelîm bu arada halkına iyi davranıyor,Beydebâ ona

danışmanlık yapma vazifesine devam ediyordu.

Daha sonra Beydebâ'nın yardım ve kılavuzluğuyla devleti istikrara kavuşturup düşmanlarının işini bitirince;Hint bilgelerinin, babaları ve dedeleri için yazdıkları kitapları incelemeye başladı. Bu esnada daha önce baba ve ataları

adına yazıldığı gibi kendi adına da bir kitap yazılması fikri uyandı içinde! İçinde kendine ait olaylardan bahsedilen bir eser yazılmasına karar verince bu işin altından ancak Beydebâ'nın kalkabileceğine kani oldu. Onu çağırdı, baş başa kalınca şöyle dedi:

— Beydebâ! Sen Hindistan'ın bilgesi, büyük filozofusun! Ben önceki krallara ait hikmet hazînelerine baktım ve bunları düşündüm! Onların herbiri, kendi zamanının ve hayat öyküsünün anlatıldığı bir kitap yazdırmış. Bu kitaplarda onların zarafetinden ve ülke halkından bahsedilmiş... Eserlerin bir kısmım, zâten yetenekli ve bilge olan kralların kendileri yazmışlar. Bir kısmını ise onların filozofları kaleme almışlar. Benden öncekiler gibi benim nâmıma yazılmış, vefatımdan sonra beni hayırla yad ettirecek bir kitap benim hazînelerimde yer almadan ölürsem gözüm açık gider! Ölüm onların da başına geldi, çâre yok öleceğiz... Tüm zekânı ve bilgeliğini konuşturarak bir kitap yaz adıma! Kitabın dışı,genel halkın yönetimi ve hükümdarlara boyun egmesi gerektigi konularını

işlesin! içi ise hükümdarların ahlakını ve halka nasıl davranacagını anlatsın!

Böylece devlet ve memleketidaresinde karşılaştığımız kamburları benim ve onların sırtından atacak bir eser ortaya konmuş olacaktır. Bu eserin benden sonra çağlar boyunca diri kalacak bir yadigâr olmasını istiyorum!

Beydebâ hükümdarın kelamını dinleyip secdeye kapandı, sonra başını

kaldırıp şöyle dedi:

— Ey mutlu hükümdar! Yıldızın yükselsin, uğursuzluk senin semtine uğramasın,

[güzel] günlerin devam etsin! Pâdişâhımızın yaratılıştan gelme zekâsının keskinliği ve basireti onu hep büyük amaçlara yöneltmiştir. Yüce ruhu ve gayreti sebebiyle dâima en yüksek basamağa, en erişilmez hedefe göz dikmiştir. Hak Teâlâ hükümdarın mutluluğunu dâim kılsın, aldığı kararlarda ona yardımcı olsun!

Onun arzusunu yerine getirmem konusunda da bana yardım etsin! Zât-ı âlîleri dilediklerini emretsinler; ben onun belirttiği hedefe koşacak, konuyla ilgili fikrimi gündeme getirerek kendimi tamamen bu işe vereceğim.

Hükümdar karşılık verdi:

— Beydebâ! Sen daima en sağlam görüşü ortaya koydun, tüm işlerinde hükümdarlara itaat ettin; seni deneyerek anladım bu gerçeği! Artık senin tüm imkânlarını seferber etmeni, kafanı çalıştırıp bu kitabı yazmanı istiyorum! Eser hem ciddî ve bilgece olmalı hem de mizahî ve eğlendirici olmalı!

Beydebâ hükümdarın önünde eğilerek secdeye vardı ve konuştu:

— Yüce Tanrı hükümranlığınızı baki kılsın! Pâdişâhımızın ferman buyurdukları

husus başımız gözümüz üstüne! Süreyi de belirlemiş durumdayım!

Hükümdar:

— Ne kadar zamanda halledersin? diye sordu.

— Bir yıl! diye cevapladı Beydebâ.

— Tamam, sana bu süreyi verdim gitti!, dedi hükümdar ve Beydebâ'ya yüklü bir ihsan verilmesini buyurdu; böylece filozof daha rahat ve asude bir halde yazacaktı kitabını...

Bilge Beydebâ uzun bir süre kitabı nasıl yazacağını düşündü. Nasıl başlamalıydı, ne tür bir üslûpla ele almalıydı konulan; işte bunlara kafa yordu.

Daha sonra çevresine topladı talebelerini ve seslendi:

— Pâdişâh, benim sizin ve ülkenizin kıvanç duyacağı bir görev lütfetmiştir bendenize, bunun için çağırdım sizi! Böylece söze başladı ve hükümdarın arzu ettiği eseri, amacının ne olduğunu anlattı şakirtlerine. Lâkin onlarda aradığı

türden [parlak] bir fikir bulamayınca aklını çalıştırdı ve şöyle düşündü:

"Bir gemi ancak tayfalar sayesinde güzel yüzer deryada. Zira onlar gemi için gerekli ayan yapar, onu ustaca yüzdürürler. Fakat uçsuz bucaksız ummanlara sadece yetenekli ve tecrübeli olan kaptanla açılmak mümkündür.Gemi tıka basa yolcularla dolar, tayfalar da fazla olursa artık batmasından korkulacak hale gelmiştir."

Sonra yine düşündü Beydebâ ve nihayet güvendiği bir çömezini yanına alarak eseri yazmaya karar verdi.

Yanına Hintlilerin yazıda kullandığı türden bir tomar kağıt aldı, bu süre zarfında kendisine ve öğrencisine yetecek kadar azık ayırttı ve ikisi bir hücreye kapandılar; kapıyı da arkadan kapadılar. Böylece eseri yazmaya, [bölümlerim]

düzenlemeye koyuldu. O söylüyor, çömezi kağıda geçiriyordu. Daha sonra o, yazılanları gözden geçiriyordu. Nihayet kitap, gayet mükemmel bir şekilde ortaya çıktı:

Eseri onbeş bölüme ayırmıştı, her bölüm diğerlerinden bağımsızdı.

Okuyanlar, öğütlerden kolayca nasiplensinler diye her bölüme bir soru ve onun cevabını koymuştu. Tüm bölümleri bir araya getirdi ve kitabına "Kelile ve Dimne"

adını verdi.

Sözün dış yüzü halka ve ileri gelenlere eglence olsun; içyüzü ise seçkin kişilerin zekâlarına hitab etsin, onlara tecrübe kazandırsın diye kitabı hayvanların, yırtıcıların, kuşların diliyle konuşturdu. Böylece esere, insanın kendini, ailesini ve çevresini idare ederken muhtaç oldugu; dini, dünyası, yaşamı ve akıbeti için ihtiyaç duydugu her şeyi koydu.İnsanın, uzak durduğu takdirde kendi hayrına davranmış olacağı halleri bildirdi tek tek... Kişiyi,hükümdarlara boyun eğme konusunda teşvik edici ifadeler koydu kitaba...

Böylece eserini, bilgeligi işleyen diger kitaplar gibi çift manâlı kıldı; kaleme aldıgı bu eserin bir içyüzü bir de dışyüzü vardı nitekim... Hayvan eglencelikti, oysa sözler bilgeligin ta kendisiydi. Beydebâ kitabın ilk bölümünü dosta ayırdı: İki arkadaş nasıl olmalıydılar, laf taşıyan birinin düzenbazlığı onları nasıl ayırırdı; işte bu konulan anlatmak istedi birinci kısımda.Ve emretti çömezine, kitap Beydebâ'nın kendi ağzından yazılsın da hükümdarın şart koştuğu gibi eğlence ve bilgelik içice olsun eserde. Ancak aklına geldi ki hikmetli söze, nakledicilerin cümlesi karışınca bu cümle onu bozmakta, inceliğini zedelemekte ve bayağı hale getirmektedir.Beydebâ, öğrencisiyle ha bire kafa yoruyordu hükümdarın talebini tam olarak karşılamak için...Nihayet akıllarına geldi: Onların diyalogu iki hayvanın diliyle olmalıydı. Böylece hayvanların konuşması eğlence ve mizah gibi görülecek söylenenlerin muhtevası ise hikmet olacaktı. Bilgelikten pay alanlar eserin hikmetlerine kulak verecek, hayvanların ve mizahın - bilgeler için yazılan bu kitapta- sadece araç olduğunu anlayacaklardı. Câhiller ve sıradan insanlar ise ikihayvanın

karşılıklı kelam eylemesine şaşırıp dikkatlerini toplayacaklar, hiç
şüphe etmeyecekler ve dinlediklerini sâde eğlence sayarak asıl mânâyı anlamaya gayret etmeyecek, eserin yazılış amacını bilemeyeceklerdi. Zîrâ filozof Beydebâ
ilk bölümü yazarken dostların birbiriyle görüşmesi ve araya nefret sokan kimseden sakınma,kendisine menfaat sağlamak için laf getirip götürenden uzak durma ilkeleri sayesinde ahbaplığın pekiştirilmesi meselesini anlatmak istiyordu.

Beydebâ ve çömezi hücrede çalışıp durdular, kitabı bir senede tamamlamak için,...Bir sene dolunca hükümdar, filozofa haber salarak:

— Vakit geldi, ne yaptın? dedi. Beydebâ da cevabı iletti:

— Ben hükümdara verdiğim sözü tuttum! Bana ferman buyursunlar, kitabı
getireyim ama önce halkı toplasınlar da eseri onların huzurunda okuyayım.

Haberci döndü, hükümdar aldığı cevaba sevindi ve onun hatırına ahâliyi bir gün toplayacağına söz verdi.Ardından Hindistan'ın en ücra köşelerine haber saldı, eserin okunuşu esnasında hazır bulunsunlar diye...

O gün geldi. Hükümdar, Beydebâ için bir taht kurulmasını emretti, kendi tahtına benzeyen. Ayrıca beyzadeler ve bilginler için de kürsüler konulmasını
buyurdu. Sonra adam gönderip onu çağırttı. Ulak, Beydebâ'nın yanına geldiğinde o derhal kalktı, pâdişâh huzuruna çıkarken büründüğü siyah yünden yapılmış
giysisini geçirdi üzerine; kitabı da öğrencisinin eline tutuşturdu. Pâdişâhın yanına vardığı zaman insanlar hep birden kalktılar, hünkâr da kalktı teşekkür ederek...

Beydebâ hükümdara yanaşınca eğildi, secdeye vardı ve başını kaldırmadı.

Hükümdar:

— Beydebâ! Kaldır başını! Bugün bayram günüdür, sevinç zamanıdır, dedi. Ve Beydebâ'ya oturmasını emretti. Eserini okumak üzere oturan bilgeye, kitabın her bölümünün içeriğine ve amacına dâir sorular sordu Pâdişâh. Beydebâ kitabın temel amacını ve tüm bölümlerin

özünü anlattı. Şaşkınlığı ve sevinci artan Hünkâr:

— Beydebâ! Niyetimden öteye geçmedin, istediğim de tam buydu. Dile benden ne dilersen, arzuladığın her şeye erişeceksin! dedi.

Beydebâ efendisine uzun ömür ve mutluluk dileyerek cevap verdi:

— Ey Hükümdar! Servete gelince benim ihtiyacım yoktur buna, giysiye gelince kendi elbisemden gayrisini giymem! Ama hünkârdan bir talepte bulunacağım...

— Beydebâ! Ne arzu edersin, söyle ve her dileğini olmuş bil! dedi hükümdar.

Beydebâ ise ricasını sundu:

— Ben, zât-ı âlîlerinin bu eseri güzelce yazdırmalarım istiyorum, babalarının ve dedelerinin kendi kitaplarını yazdırdıkları gibi! Ayrıca ferman buyursun da kitap korunsun diyorum. Çünkü bu eserin Hint ülkesinden dışarı çıkarılmasından endişe ediyorum. Eğer haberdar olurlarsa İranlılar ele geçirirler onu! İşte bu yüzden hünkâr emretsin, eser Bilgelik Evi'nden [=Büyük Kütüphane'den] dışarı

çıkarılmasın diye! Hükümdar daha sonra Beydebâ'nın öğrencilerini çağırdı, onlara hediyeler yağdırdı.

Gün döndü, zaman geçti. Kisra Anuşirevan Fars hükümdarı oldu. Kaliteli eserlere, edebiyata, geçmişlerin bıraktıklarına merak duyan Kisra sözkonusu kitaptan haberdar olunca içine bir ateş düştü, rahatı kaçtı. Sonunda dayanamadı, bilge-doktor Berzeveyh'i saldı Hint eline...

Berzeveyh tecrübesini konuşturdu, kitabı o ülkeden çıkardı ve Fars'ın hazîneleri arasına kattı!

ASLAN VE ÖKÜZ

Hint hükümdarı Debşelim filozof ve Brehmenlerin reisi Beydaba'ya bir gün şöyle dedi:

-Ey filozof ,birbirini sevip dururken aralarına giren yalancı ve düzenbaz biri yüzünden dostlukları düşmanlık ve nefrete dönüşmüş iki kişinin öyküsünü bana bir örnekle anlatır mısın?

Beydaba,bu iki kişinin durumunu bir örnekle anlatmaya başladı: Bir ihtiyar adamın üç evladı vardı,bunlar para kazanmak için bir işte çalışmıyor,

babalarının

malını

mülkünü
saçıp
savuruyor
ve
hoyratça
harcıyorlardı.Babaları onlara öğüt vererek şöyle dedi:

-Oğullarım,dünya adamı üç şey peşinde koşar;Bol rızık,insanlar arasında iyi bir mevki ve âhiret hazırlığı.Bu üç şey de dört şeyle elde edilir:Güzel yoldan servet kazanmak,kazandığını iyi muhafaza etmek,sonra onu nemalandırıp artırmak ve sonra da onu iyi yolda harcayarak hem dünyayı hem de âhireti kazanmak.Kim ki bu hususlara riayet etmezse serveti uçup gider ve yoksul düşer.

Yaşlı adamın oğulları babalarının sözünden öğüt alıp ona güvendiler.Büyük oğul Meyyun denilen bir yere hareket etti.Beraberinde iki öküzün çektiği bir araba vardı.Öküzlerden ismi Şetrebe olanı çamura battı.O kadar uğraşmaya rağmen öküzü çamurdan kurtaramadılar.Öküzün sahibi öküzün yanında ona nezaret edecek birini bırakarak nasıl olsa çamur kurur öküz kurtulup kendisine yetişir ümidiyle çekip gitti.

Öküze nezaret eden adam akşam olunca orayı ıssız bularak sıkılmış, öküzü

orada bırakarak arkadaşına yetişmişti. “İnsan ne kadar ölümden kaçsa da, eğer ölüm bir kere onu bulursa ne yapsa faydasızdır” diyerek sözü öküze getirmiş ve sahibine öküzün öldüğünü haber vermişti.Nezaretçi adam öküzün sahibini ikna etmek ve ölümün vaz geçilmez olduğu gerçeğini pekiştirmek için misaller vermeye devam etti:

“Tıpkı yırtıcı hayvanlardan korktuğu için tehlikeli yerlerden geçmek zorunda kalan adamın hikayesi gibi.Adamın karşısına yırtıcı ve tehlikeli bir kurt çıkmış.Kendisine doğru gelen kurttan korunmak için koşarak vadinin ötesindeki bir köye doğru gitmiş.Tam nehrin kenarına kadar gelmiş ki kurdun kendisine yetiştiğini görmüş.Yüzme bilmediği halde kendini suya atmış,neyse ki köylüler onu görüp tam ölmek üzere iken kurtarmışlar.Adam kendine gelince bu kez vadinin beri tarafında tek başına duran bir ev görüp dinlenmek için eve girerken canına ve malına kastetmek isteyen bir hırsız çetesine rastlamış.Adam bunu görünce korku ve telaşla oradan da uzaklaşıp yorgun argın bir şekilde dinlenmek için

köyün duvarlarından birine yaslanmış, derken duvar yıkılarak adam duvarın altında kalıp ölmüş.”

Öküzün sahibi bu hikayeyi daha önce kendisinin de duyduğunu söyleyerek adamı onayladı.

Öküze gelince, (çamurlu) yerinden kurtulur, yemyeşil, suyu ve otu bol bir yer bulur. Burada yiye içe şişmanlar ve rahata kavuşur. Setrebe burada böğürüyor ve gittikçe sesini yükseltiyordu. Meğer ona yakın bir koruda, bu bölgenin hükümdarı olan ünlü bir Aslan varmış ve emrinde bir sürü canavarlar, kurtlar, çakallar, tilkiler, parslar ve kaplanlar bulunuyormuş. Bu Aslan, kendi düşüncesi ile hareket eder, arkadaşlarından hiçbirine bir şey danışmazmış.

Aslan, öküzün bağırmasını; işitince içine korku girmiş. Çünkü daha önce ömründe öküz görmemiş ve öküz böğürtüsü işitmemiş. Bu yüzden yerinde oturup bir yere gitmiyor ve hiçbir işe bakmıyormuş. Ordusu onun yiyeceğini tedarik edip getiriyorlarmış. Onunla beraber olan yırtıcı hayvanlar içinde iki çakal vardı ki birinin adı; Kelile, diğerinin Dimne idi. İkisi de zeka, bilge ve edep sahibi idiler.

Bir gün Dimne, kardeşleri Kelile'ye dedi ki:

"Kardeşim bu bizim Aslana ne oluyor ki yerinden kalkmıyor ve bir yere kımıldamıyor?

Kelile cevap verdi: "Sana ne? Bu işe karışmak bize düşer mi? Biz hükümdarımızın

kapısında
yaşayan
kimseleriz.
Onun
dilediğini
yapar,
dilemediğinden yüz çeviririz.

Sonra biz, hükümdarların sözüyle meşgul olacak, onların işleriyle ilgilenecek kimseler miyiz? Onun için dilini tut ve bil ki her kim kendisine ait olmayan bir işe ve söze karışırsa sıkıntı çeker.

Dimne:

"Ben gene de bu fırsattan yararlanarak Aslanla konuşmak istiyorum. Cünkü

onun kafaca zayıf olduğunu görüyorum. Belki bu sayede kendisine yaklaşır, onun yanında bir mevki ve makam sahibi olurum.

Kelile Sordu;

"Aslanın işinin karmaşık olduğunu nereden anladın?"

Dimne cevap verdi.

"Bunu hislerim ve düşüncelerimle kavradım.

Bunun üzerine Kelile:

"Öyleyse Allah seni yapacağın işte muvaffak eylesin."

Dimne de kalkıp gitti. Aslanın yanına girdi. Yüzünü yerlere sürerek selam verdi.

Aslan yanında bulunanlara dönerek:

"Bu kim? diye sordu.

Bunlardan biri:

"Bu, filan oğllu filandır! Dedi.

Aslan:

"Evet, dedi babasını tanıyordum!

Sonra Dimne'ye dönerek sordu:

"Nerelerdesin?

Dimne cevap verdi:

"Efendimizin kapında bulunuyor ve kafamla, gücümle efendimize yardım için imkan verecek birinin çağırmasını bekliyorum. Çünkü hükümdarın kapısında gözde olmayan kimselere de yardım edebilecek işler çıkabilir.

Nitekim bu kapıda duran hiçbir kimse küçük görülmez."

Aslan Dimne'nin bu sözlerini dinledi ve beğendi. Kendi kendine galiba bize vereceği bir nasihat veya anlatacağı bir düşünce var diye düşündü. Daha sonra Dimne Aslan'la dost oldu. Onunla baş başa vererek görülmeye başladı.

Dimne bu fırsatların birinden istifade ederek Aslana dedi ki:

"Hükümdarın bir yerde oturup yerinden hiç ayrılmadığını görüyorum. Bunun sebebi ne olabilir.?

İkisi bu yolda konuşuyorlar iken, Şetrebe, hem de şiddetle böğürmeye başladı. Bu böğürme Aslanın üzerinde tesir etmekle beraber, Aslan halini açığa vurmak ve Dimne'ye göstermek istemedi. Fakat Dimne bu sesin Aslanı

korkuttuğunu ve içine tesir ettiğini anlayarak sordu:

"Bu sesi işitmek hükümdarı rahatsız etti mi?

Aslan da:

"Bundan başka bir şeyden rahatsız olmuyorum! Dedi."

Dimne: “Fakat, hükümdarın bir tek ses yüzünden erini bırakması gerekmez.Çünkü bilginler: "Her sesten korkmak doğru değil" demişlerdir.

Aslan sordu:

"Buna bir örnek verir misin?"

Dimne de anlattı:

"Tilkinin biri bir ormana dalar. Meğer bu ormanın içinde bir ağacın üzerinde asılı duran bir davul varmış. Rüzgar estikçe ağacın dalları davula çarpıyor, ortalığı müthiş bir ses kaplıyordu. Tilki sese bakarak bu tarafa doğru gider ve karşısında iri yarı bir şey görür. Bunun, mutlaka et ve yağ ile dolu olduğuna hükmederek davulu eline alır ve onu yarıncaya kadar uğraşır.

Yardıktan sonra içinin bomboş olduğunu görünce, "anlaşılan, en yüksek sesli ve en iri gövdeli olanlar içi kof olan şeylerdir! der."

"Eğer aslan arzu ederse kendisi beni bekler, ben de kalkar giderim ve ona bu sesin sahibi hakkında haber getiririm."

Aslan razı oldu. Dimne de kalkıp o sesin geldiği tarafa gitti. Şetrebe'ye;

"Aslan beni, sizi yanına götürmek üzere gönderdi. Bana şu emri verdi: Hemen itaat eder ve yanına gidersen, şimdiye kadar huzuruna gitmemek hususunda gösterdiğin kusuru affedecek. Şayet gecikir ve tereddüt edersen, hemen geri dönüp durumu kendisine bildireceğim.

Şetrebe sordu:

"Seni bana gönderen bu Aslan kim? Nerededir ve ne haldedir?

Dimne anlattı:

"Bu Aslan buradaki yırtıcı; hayvanların padişahıdır ve burada ikamet eder.

Maiyetinde şu kadar asker vardır. Şetrebe, aslan ile yırtıcı hayvanlardan bahsolunması üzerine korktu ve dedi ki;

"Sen bana dokunulmayacağına dair ant verirsen seninle beraber hemen giderim!"

Dimne, öküzün kabul edeceği andı hemen verdi. Öküzü yanına alarak Aslanın huzuruna götürdü. Aslan, Öküze çok iyi muamele gösterdi.

Yanına yaklaştırdı ve ona buralara ne zaman, nasıl ve niçin geldiğini sordu.

Setrebe de başından geçenleri anlattı. Aslan ona:

"Burada benimle kal. Bana arkadaş ol. Ben seni ağırlarım! dedi."

Bu olaydan sonra Aslan ile Öküz arkadaş oldular ve çok samimi oldular.

Dimne, artık geri plana atıldığını görünce kıskandı ve Aslan ile Öküzün arasını bozmak için Aslan'a giderek Öküzün kendisi aleyhine askerleri kışkırttığını söyledi. Aslan buna önceleri inanmadı fakat Dimne "Öküzün huzuruna geldiğinde benzinin atmış, renginin uçmuş, dizlerin titreyeceğini”

söyledi.

Aslan "Pekala, dedi. Şayet senin anlattığın gibi davranırsa, benim de artık bir şüphem kalmaz."

Dimne bu sefer de Setrebe'nin yanına giderek, Aslan'ın onu yemek istediğini anlattı. Setrebe önce buna inanmadı. Bunun üzerine Dimne

"Aslan'ın yanına girdiğin zaman kuyruğu üzerinde oturduğunu, göğsünü sana doğru kaldırdığını gözlerini sana diktiğini, kulaklarını yaydığını ve ağzını açtığını

ve hücüm için hazırlandığını göreceksin!"dedi

Bu sözler üzerine Öküz Aslan'ın yanına çıkar. Aslan'ın Dimne'nin anlattığı

gibi olduğunu görünce benzi atar ve bacakları titrer. Bunun üzerine Aslan, Dimne'nin sözlerinin doğru olduğunu sanır ve Öküz'ün üzerine atlayarak onu Öldürür. Daha sonra bunun yanlış olduğunu ve iyi araştırmadan birisini öldürdüğünü düşünerek üzülür.Onun aklı, dirayeti ve terbiyesiyle az bulunur bir hayvan olduğunu fark ederek pişman olur.

Fesatçı Dimne Aslan’ı böyle bir düşmanı helak ettiği için tebrik edip,ona acımaması konusunda uzun uzun konuşur, parmağını yılan ısıran kişinin zehir bütün vücuda yayılmaması için onu kesip atması neyse, kendisinin de Öküz’ü

öldürmesinin aynı derecede bir tedavi olduğuna inandırıp pişmanlığını gidermeye çalışır. Neyse ki çok geçmez Aslan, Dimne'nin yalancı ve fesat birisi olduğunu ve olayı onun organize ettiğini daha sonra

öğrenir ve Dimne'yi de en kötü şekilde öldürür.

Aslan, Dimne'yi parçalayıp öldürmezden evvel Kelile ona yapıp ettiği fitne ve fesattan vazgeçmesi için bir tüccar hikayesi anlatıp son nasihati verir:

-Nakledilir ki, filan memlekette bir tüccar varmış,rızkını aramak için başka şehirleri gezmek istemiş. Fakat yanında yüz batman demir bulunuyormuş, arkadaşlarından birine demiri emanet bırakarak gideceği yere gitmiş.Bir müddet sonra dönüp gelince dostuna gelerek demiri istemiş.Adam kendisine:

-Demiri fareler yedi, demiş. O da:

-(Doğru), demiri fare dişlerinden daha iyi kesebilen bir şey yok, diye duymuştum, tarzında cevap vermiş.

Emanet edilen adam, arkadaşının, kendi söylediği ve iddia ettiğini tasdik etti diye sevinmiş.Tacir oradan çıkmış, yolda adamın bir oğluna rastlamış,onu alarak evine götürmüş.Ertesi gün adam kendisine gelerek:

-Oğlum hakkında bir bilgi var mı? Diye sormuş. Tacir de ona:

-Dün senin yanından çıktığım zaman bir doğan'ın bir çocuğu kapıp götürdüğünü

gördüm, belki de senin oğlundur,tarzında cevap vermiş.

Adam başını döverek:

-Ey ahali! Doğan'ın çocukları kapıp götürdüğünü duydunuz veya gördünüz mü

hiç! diye feryat koparmaya başlamış.Tacir şöyle demiş:

-Tabii, bir memleketin fareleri yüz batman demiri yerse, doğan'larının da filleri kapıp götürmesi hiç de şaşılacak bir şey değildir.

Adam şöyle yalvarmış:

-Senin demirini ben yedim, işte parası, haydi oğlumu ver!

Bu misali sana anlatmaktan maksadım şunu bilmendir ki, dostuna ve arkadaşına karşı döneklik ve kalleşlik yaparsan başkalarına karşı daha çok kalleşlik yapacağın şüphesizdir; şunu da bilmelisin ki bir insan biriyle dost olur da bu esnada gadrederse beriki dostu onda sevgi ve samimiyet için yer bulunmadığını veya sevgisinin ona göre bir değeri bulunmadığını anlar.Vefasız olana gösterilen sevgi,teşekkürü olmayan kimseye yapılan lütuf (iyilik),terbiye kabul etmeyen, nasihat dinlemeyen kimseye sarf edilen terbiye gayreti ve sır tutmayana verilen sır kadar boşuna harcanmış bir şey yoktur.Kuşkusuz, iyilerle yapılan dostluk iyilik getirir,

kötülerle yapılan dostluk da kötülük getirir, tıpkı
güzel kokulu bir şeyin yanından geçince de fena koku taşıyan rüzgar gibi…

DİMNE'NİN DURUMU HAKKINDA İNCELEME

Kral Debşelim Filozof Beydaba'ya dedi ki:

-Bir Jurnalcinin iki dost arasını nasıl bozduğunu bana anlattın. Şimdi söyle bakalım Şetrebe'nin ölümünden sonra Dimne'nin akibeti ne oldu?

Filozof:

Arslan Şetrebeyi öldürdüğü için büyük pişmanlık duydu.Onun arkadaşlık, dostluk ve istişare etmek için en iyi ve en en güvenilir kişi olduğunu hatırlayıp, ifade ederdi.

Arslanın Öküzden sonra en yakın arkadaşı kaplandı.Kelile – Dimne'nin evinin önünden geçerken Kelile'nin Dimne'yi işlediği şuçtan dolayı kınayıp, nasihatler verdiğini ama Dimne'nin bu öğütlere hiç kulak asmadığına şahit oldu.Kelile, Dimne'ye işlediği suçun ve kalleşliğin içyüzü anlaşıldığı zaman halinin çok kötü olacağını ve kendisini savunan hiç kimsenin olmayacağını söyleyip acıklı
akibetini ona önceden haber veriyordu.

Kaplan, Kelile ile Dimne'nin konuşmalarından bunları işitince geri döndü, arslan'ın annesinin yanına gidip duyup işittiklerini ona da anlattı.Ondan söyleyeceği sırrı açığa vurmayacağına dair söz aldı.Bunun üzerine Kelile ile Dimne'nin sözlerinden işittiklerini ona birer birer

anlattı.Arslan'ın annesi sabahleyin oğlunu kederli bulur ve ona bu denli kederli olmasının sebebini sordu.

Arslan:

Dostluğunu,arkadaşlığını ve öğütlerini ve birlikteliğimizi ne zaman hatırlasam Şetrebe'yi öldürmek beni üzüp mahvediyor,dedi.

Annesi Aslana elinde kesin bir bilgi olmaksızın öküzü öldürmesinin ne denli anlaşılmaz bir cür'et olduğunu ifade ettikten sonra,eğer sırrı açıklamanın ayıp ve günah bir tarafı olmasa bildiği bir sürü şeyi kendine anlatabileceğini söyledi.

-Eğer sende bir fikir varsa benden gizleme, bildiğin bir şey varsa bana söyle, dedi Arslan.

Bunun üzerine annesi oğluna kaplanın ismini vermeden her şeyi anlattı.Annesinin naklettiklerini dinleyen arslan hemen dostlarını ve askerlerini huzurunda topladı. Dimne arslanı üzüntülü görünce, durumu bilmezlikten gelerek, yanındakine sordu:

-Krala ne oldu? Neden böyle üzgün?

Arslan'ın annesi ona dönerek:

-Arslan'ın üzüntüsü senin hayatta kalmandır. Bu günden sonra seni asla hayatta bırakmayacaktır!

Dimne bu söz üzerine uzun uzun konuşup etrafındakileri etkilemeye çalıştı.

"İnanılmaması gereken şeye inanan,inanılması icab eden şeye de inanmayan kimseye nefsini kölesine veren ve sonuçta kölesinden hile yapması suretiyle kendisini rezil eden kadının uğradığı bela gelir." Der ve istek üzerine buna dair meseli anlattı:

" Şehrin birinde bir tacir varmış. Bu tacirin güzel ve anlayışlı bir karısı varmış.

Yakın komşusu bir ressam Tacirin karısının dostu imiş.Kadın bir gün ressama,

"Hiç kimsenin anlayıp hissetmeyeceği şekilde yanıma gelmeni sağlayacak bir çare bulabilirsen iyi olur" demiş. "Bu kolay" demiş ressam, "istediğin çare bende vardır. Bende üzeri süslü ve resimli bir çarşaf var, sana gelirken onu giyeceğim"

Ressam düşündüğünü uygulamış.Kadın kafasına koyduğu şeyi

yapmış.O
anda kadının kölesi onu o halde görür ve ondan hoşlanır.Köle meğerse ressamın cariyesinin dostu imiş.Köle cariyeden çarşafı ister.Cariye sebebini sorduğunda türlü yalanlarla onu kandırır ve çarşafı alır, giyer.Ressamın kendisine gelişi gibi hanımefendisine gelir.Kadın durumu anlamaz ve onunla olup kendini ona teslim eder.Sonra köle döner çarşafı cariyeye teslim eder.O da yerine kor.Gece karanlığında eve dönen ressam her zamanki gibi çarşafı giyer ve kadına görünür.Kadın
adamı
görünce
şaşırır:
“Çabuk
döndün,
daha
demin
yanımdaydın.Bu tekrar dönüş niye?” diye sorar.
Ressam bunu üzerine hemen eve döner ve cariyesinden işin gerçek yüzünü
söylemesini,aksi taktirde öldüreceğini söyler.Cariye doğruyu anlatır.Ressam da çarşafı yakar.
Dimne’nin uzun konuşma ve mesellerinden sonra askerlerden biri çıkışarak:
-Dimne bu sözleri kralı sevdiğinden değil, kendisini kurtarmak için söylüyor, dedi.
Dimne ona utandırıp yerin dibine sokacak denli cevap verip kendini ateşli bir şekilde savunmaya devam etti.
Arslan’ın annesi de Dimne’yi küstahlığından dolayı kınarken, Dimne her defasında sözlerinin kuvvetiyle baskın geliyor ve hem suçlu hem güçlü
pozisyonunu koruyordu.Dimne’nin küstahlığıyla baş edemeyeceğini anlayınca,
“İçinizde âlim olanlar bu konuda karar verenlerdir” deyip, kalkıp gitti.

Arslan sonunda Dimne’yi kadıya teslim eder.Dimne boynuna ip atılarak hapse götürülür.O gece Kelile, Dimne’yi hapiste gizlice ziyaret eder.Dimne’ye başına gelen şeyin kibrinden dolayı öğüt dinlememekten kaynaklandığını

söyleyerek üzüntüsü belirtir.Dimne söylenen hiçbir şeyi üzerine almamaya devam eder.Hapishanede Kelile ve Dimne bu tarz konuşurken mahkumlardan bir pars ileride şahitlik yapma arzusuyla onların konuşmasını bir köşeden gizli gizli dinler.

Birkaç gün sonra Arslan hakim vazifesiyle görevli kaplanı ve adalet müfettişini huzuruna çağırarak, Dimne'nin suçunu araştırıp durumunu hükme bağlamalarını, zabıt tutup durumu kendisine günü gününe arzetmelerini emretti.Üç saat sonra kadı'nın emriyle Dimne getirilip, kadı ve jürinin karşısına çıkarıldı.Mahkemeden önce, topluluğun en büyüğü yüksek sesle bir konuşma yaptı. Dimne'nin durumu ile ilgili iyi kötü kim ne biliyorsa konuşarak yardımcı

olmasını söyledi. Daha sonra kadı söz alır ve o da, Dimne hakkında kim ne biliyorsa gizlemeden söylemesini istedi.Aksi hareket edenlerin suç ortağı

olacaklarını söyledi.Topluluk sözleri sadece dinlemekle yetinir ve sustu.Topluluğu susar halde gören Dimne, bildiğiniz bir şey varsa haydi konuşun, dercesine kalabalığa

meydan

okuyarak
kendini
suçsuz
olduğuna
inandırmaya
çalıştı.Kalabalığa, “Görmediği şeye şahitlik yapan ve bilmediği şeyi söyleyen kişiye, bilmediği şey için “Onu biliyorum” diyen tabibin başına gelen felaketin hikayesi”ni anlatır:

“Rivayet olunur ki şehirlerin birinde ihtisas sahibi becerikli bir tabip varmış.O şehrin hükümdarının bir kızı varmış, onu yeğeni ile evlendirmiş.Kadına, hamilelere gelen ağrılar gelmiş.Bunun üzerine bu tabip getirtilmiş.Tabib kadıncağıza ağrısı ve hastalığı ile ilgili sorular sormuş.O da anlatmış.Tabip kadının hastalığını anlamış ve ilacını tesbit etmiş. Demiş ki:

“Eskisi gibi görür olsaydım cinslerini bildiğim çeşitli ilaçları toplardım; fakat bu konuda benden başka hiç kimseye itimat edemem.

Tabibin bu sözü aynı şehirde cahil birinin kulağına ulaşmış.Sağında solundakileri kendinin doktor olduğuna inandırmaya çalışıp ilaçlar hazırlamaya başlamış.Oysa adam ilaç nedir anlamazmış, bu konuda hiçbir bilgiye sahip değilmiş.Aldığı ilaçları içinde anında öldürücü zehir bulunan birini diğerleriyle karıştırmış.İlaçların birbirine karıştırılması işi tamamlanınca kadıncağızın birine ondan içirmiş, o da ânında ölmüş.Hükümdar durumdan haberdar olunca cahil adamı çağırmış, aynı ilaçtan ona da içirmiş,adam da ânında ölmüş.

Dimne bu mesel’i anlattıktan sonra sözü, “Şu benim konumda içinizde haddi aşanın başına söz konusu cahilin başına gelen felaket gelir.”diye bitirdi ve sözü diğer hayvanlara bıraktı.

Bunun üzerine domuzların en büyüğü söz alıp kibirli bir eda ile, iyilerin de kötülerin de yüzlerinden ve şekillerinden tanınabileceğini ve Dimne’nin de bedeninde şirretliğini ele veren ip uçlarının bulunduğunu söyledi.

Kadı domuzdan iddiasını ispat ederek Dimne’nin yüzünde gördüğü şeyleri haber vermesini istedi.

Domuz Dimne’yi kötülemeye başlar ve şöyle dedi:

-Sol gözü sağ gözünden küçük olan ve bu gözü devamlı seğiren,burnu da sağ
tarafına doğru eğik bulunan kimse kötü ve bayağıdır.

Dimne domuzun kendisi ile ilgili bu yakıştırmasına çok kızar ve onun pis ve mundar oluşuna değinerek, “Sana layık olan hiçbir işe yaklaşmamandır, krala hizmet edenlerin ileri geleni olmak şöyle dursun halktan biri için bir tabakçı

(debbağ) veya hacamatçı bile olmamandır” dedi.

Domuzların büyüğü Dimne’nin bu ağır sözlerine karşılık vermeye kalksa da Dimne buna izin vermez, hakaretlerini artırarak,aksak,çarpık, kıçı basurlu,eğri ayaklı, şiş karınlı, sarkık husyeli, yarık dudaklı, içi dışı çirkin mahluk..gibi ifadelerle domuzu utandırıp adeta yerin dibine batırdı..

Mahkemede olup biten bu konuşmalar Aslan’ın görevlendirdiği bir çakal tarafından bellenip krala en ince ayrıntısına kadar anlatılmış.Kral çakaldan dinlediklerine göre hareket ederek domuzların büyüğünün işinden azledilmesini ve onun bir daha huzuruna girmemesini emretti,Dimne’nin de hapishaneye iade edilmesini söyledi.

Revzebe adlı çakalın Aslan’ın yanında saygın bir yeri vardı.Kelile ile yakın dost idi ve ve onu çok severdi.Kelile’yi görmeye gitti.Kelile kardeşi Dimne’nin durumuna üzülmüş, bu acıya dayanamayıp ölmüştü.Ravzebe çok sevmediği halde Dimne’nin yanına gelerek Kelile’nin ölümünü bildirdi.Dimne kardeşinin ölümüne çok üzülerek yasa girdi.

“Kardeşimin ölümünden sonra yaşamak benim için anlamsız.Ama bu zor günlerimde bana gösterdiğin ilgi ve dostluk nedeniyle artık sana umut bağlayıp, güveneceğim.Bana bir iyilik yapıp kardeşimle bana ait olan evde ne varsa bana getirir misin?” dedi.

Revzebe, Dimne’nin istediklerini alıp geldi.Dimne Revzebe’ye getirdiklerinin yarısını verdi.Ve ona şöyle söyledi: “Aslanın yanına rahatlıkla girip çıkıyorsan, senden ricam düşmanlarımla aramda geçen konuşmalar, çıkan söylentiler Aslana söylendiğinde, özellikle Anne Aslanın söylediklerini bildirmen.Eğer bunu yaparsan, bu iyiliğini hiçbir zaman unutmayacağım”

Revzebe bu konuda da ona söz verdi.

Ertesi gün erkenden uyanan Aslan gelenleri yanına çağırtıp,mahkeme tutanaklarını papağana okuttu.Aslanın annesi de oradaydı.

Annesi aslana:

“Darılma ama” dedi, “sen iyiliği ve kötülüğü birbirinden

ayıramıyorsun.Ben sana bu yalancının sözlerine inanmamanı söylememiş miydim?

Aslanın annesi öfkesi dinmediğinden daha ağır sözler söylemek için çekilip gitti.Revzebe de Dimne'nin yanına giderek duyduklarını bir bir anlattı.Bu arada bir görevli gelerek Dimne'nin yeniden yargılanacağı için hazırlanması gerektiğini söyledi.daha sonra onu alıp götürdü.

Yargıçlar kurulu başkanı duruşmayı açarken bir konuşma yaptı:

"Sözü ve özü bir olanlardan senin durumunu dinledik.seninle daha fazla uğraşmak istemiyoruz.Ama kralımız Aslan gerekli bütün araştırmaları yapmadan seninle ilgili kesin yargıda bulunmak da istemiyor." dedi.

Dimne:

"Bu yargılamada önyargılı davranılıyor.Suçsuzları önyargılı ve suçlu duruma sokacak sokacak yargıçlara bırakmak Kralımız Aslana yakışmıyor.Beni suçsuz yere öldürtmek istiyor gibisiniz.yargılamaya başlayalı üç gün bile olmadı!" diye çıkıştı.

Yargıçlar Kurulu Başkanı:

"İyi yargıç, iyilik edenle kötülük edeni ayırt etmesini bilir.Senin yapacağın şey suçunu kabul ederek pişmanlığını belirtmektir."dedi.

"İyi bir yargıç kanıtsız hüküm vermez" diye söze başladı Dinme. "Siz beni suçlu sayıyorsunuz.Ama ben kendimi sizden daha iyi bilirim.Bu bilgim kuşku götürmez kesinliktedir.Sizin bilgileriniz ise,belgelere dayanmayan, kuşkulu bilgilerdir.Benim işlemediğim bir suçtan cellatlara teslim olmam suçların en büyüğüdür.Görmediğin, duymadığın şeyleri görmüş duymuş gibi davranman sana yakışmıyor."

Dimne'nin bu üstün savunması karşısında kuşkuya düşen yargıçlar sonra devam etmek üzere yargılamaya ara verdiler.yargıçlar başkanı,Aslanın yanına gidip duruşmada konuşulanları anlattı.Aslan durumu değerlendirmek için annesini çağırtarak Dimne'nin konuşmalarını anlattı.

Annesi:

"Ben daha çok onun seni bir hileyle öldürüp, bütün işleri alt üst etmesinden korkuyorum." Dedi.

Bu sözlerden etkilenen Aslan:

"Dimne'nin durumunu sana bildireni bana söyle. Ben de onunla

konuşup Dimne'yi öldürmek için onun tanıklığından yararlanmaya bakayım" dedi annesine.

Annesi:

"Bu sırrı bana vereni açığa vurursam, Dimne'nin cezalandırılmasından duyacağım sevinç bozulur.Dimne hakkındaki bilgileri verenle konuşurum.Eğer o kim olduğunu açıklamama izin verirse sana bildiririm.

Konuşmaları bitince Annesi,aslan'ın yanından ayrılıp kaplanı çağırtıp durumu ona anlattı.

Kaplan düşündü taşındı ve sonunda Aslanın yanına varıp Dimne'den duyduklarını anlattı.

Son duruşmada Kaplan bildiklerini anlattı.Pars da tanıklık etmek istedi.onu da dinlediler.sonunda yargıçlar Dimne'nin ölümüne karar verdiler.

Aslan, tanıkları çağırarak daha önce niye tanıklık etmediklerini sordu.

Kaplan:

"Benim tanıklığıma gerek kalmadan bu yargılamanın sonuçlanacağını düşündüğüm için şimdiye kadar tanıklık etmedim.Ayrıca Dimne'nin karalamalarından benim tanıklığıma itibar edilmeyeceğinden korktum" dedi.

Pars:

"Benim tanıklığıma inanılmazdı.Hiç bir tanık ortaya çıkmayınca bütün bildiklerimi anlatmaya karar verdim" dedi.

Dimneye verilen ölüm kararı Aslan'ın emriyle yerine getirildi.

KARGALAR VE BAYKUŞLAR

Kral Debşelim folozof Beydaba'ya dedi ki:

-Bana yılışıklık ve yaltaklık yapsa da kendisine inanılmaması gereken düşmanın düşmanın meselesini anlat.

Filozof cevap verdi:

-Düşman olmakta devam eden düşmana aldanan kimseye, baykuşların başına kargalardan gelen felaket isabet eder.

Kral sordu:

-Bu nasıl olmuş?

Beydabâ şöyle anlattı:

Rivayet edilir ki bir dağ eteğinde, üstünde bir çok karga yaşayan oldukça iri bir ağaç vardı.Kargaları içlerinden seçtikleri biri yönetiyordu.Kargaların yaşadığı bu dağa yakın bir mağarada da bin kadar baykuş yaşıyordu.Kargalarla baykuşlar oldum olası anlaşamazlardı.Baykuşların kralı gezmeye çıktığı bir gece kargaların nerede yaşadığını tespit etmişti.Kargaların uykuda olmalarından yararlanarak yanındakilerle birlikte üzerine saldırdı.Ölen ve yaralananlar

oldu.Bir kısmı esir alındı.Baykuşlara ise hiçbir şey olmadı.Baskınları başarıyla sonuçlanarak mağaralarına geri döndüler.

Sabahleyin kargalar ölenlerini gömüp yaralılarını tedavi ettiler.Böyle bir saldırıya hazırlıksız yakalanmışlardı.Durumlarını gözden geçirmek için ağacın yanında toplandılar.

Kargalardan biri söz alarak:

“Dün gece çok kötü bir geceydi.Bir çoğumuzun kanadı kırıldı,tüyleri yolundu,bir kısmımız öldü. Daha da acısı,baykuşların bize saldırmaya cüret edebilmiş

olmalarıdır.Yerimizi öğrendiklerine göre yeniden saldıracaklardır.Hep birlikte bundan

sonra

ne

yapmamız

gerektiğini

düşünmeliyiz.”

Başkanlarının

düşüncelerinin doğruluğuyla tanınan beş kişilik bir Danışma Kurulları vardı.Karga başı onlara danışıp fikrini alarak ona göre davranırdı.

Başkan birinci Kargaya:

“Bu durumda ne yapmalıyız sence?” diye sordu. Karga bu konuda kendinden önceki bilginlerin öğütlerine uyarak: “Başedemeyeceğin düşmandan kaç!”

cevabını verdi.

İkinci Kargaya yöneldi başkan:

“Senin sözün nedir?”

ikinci karga: “Düşmanını alt edemiyorsan kaçmalısın” dedi.

Başkan bu görüşe katılmayıp karşı çıktı:

“Düşmandan kaçıp yurdumuzu düşmana bırakmak bize yakışmaz.Kendimizi toplar ve iyi taktikler uygularsak onları yeneriz”dedi.

Bu kez üçüncü Kargaya döndü başkan:

“Sen ne düşünüyorsun bu konuda?”

“Ben de kaçmaktan yanayım.Casuslar yoluyla düşmanın niyetini öğrenelim.Bizle savaş mı istiyor yoksa barış mı,yoksa bizden bir şeyler mi koparmak niyetinde,bunu anlayalım.Bir şey koparmak amacındaysa istediğini ona verelim.Böylelikle

düşmanın
kötülüğünden
kurtulup
güven
içinde
yaşarız.Gerekirse yiyecek de veririz.yeter ki bize dokunmasın.”

Başkan dördüncü Kargaya sordu:

“Senin barış konusunda düşüncen nedir?”

O şöyle dedi:

“ Bu arkadaşlarımın düşüncelerine katılmıyorum.Kendisinden üstün olduğumuz düşmana boyun eğerek yaşamaktansa savaşarak ölmek daha iyidir.Eğer biz baykuşlara barış önerisi getirsek, en ağır şartları bize kabul ettirmeye kalkacaklardır.Çünkü bize kafa tutup üstün olduklarını sanmaktadırlar.Bence en iyisi savaşmaktır!”

Başını iki yana düşünceli düşünceli salladıktan sonra Başkan, Beşinci Kargaya görüşlerini sordu:

“Savaş mı, barış mı? Yoksa başka yerlere göç etmek mi? Sen ne dersin?

O da düşüncelerini şöyle açıkladı:

“Düşman küçümsenmemeli.Kendini ve düşmanını tanımadan alt edemeyeceğin biriyle savaşmaya kalmak hiç akıllıca bir iş değildir.Kendini bile bile ölüme sürüklemektir.Akıllılar savaştan ve zararlarından sakınırlar.Savaşın bedeli ağırdır.Baykuşları tanımadan savaşa girersek tehlikeye atılmış oluruz.Halkından ve yardımcılarından güç alan ve onların çıkarlarını koruyan başkan iyi başkandır.Söylenmesi gerekenleri
burada
açıkça
söyledim
ama
şimdi
söyleyeceklerimin ikimizin arasında kalması gerekir.”

Bu konuşmadan sonra herkes dağılıp, günlük işlerine başlayınca Beşinci Karga başkanla baş başa kaldı.

“Şu baykuşlarla aramızın nasıl açıldığını biliyor musun?” diye sordu Başkan.

“Evet, biliyorum” dedi Beşinci Karga. “Bu, bir karganın sözleri

yüzündendir.”

“Peki,neydi bu söz?”

“Kendi kralları olmadığı için serçeler aralarında anlaşarak Baykuşlar Kralının egemenliğine girmeye karar vermişler.O sırada yanlarından geçmekte olan bir karganın da görüşünü almak için yanlarına çağırıp sormuşlar kargaya: Karga, “ Böylesine kötü huylu ve çirkin, akılsız ve gözleri görmeyen baykuşların egemenliğine girmek hata olur.Yeryüzünde bir kuş bile kalmasa böyle bir şey düşünülemez” demiş.

Bu sözlere hak veren serçeler,baykuşların egemenliğine girmekten vazgeçmişler.

Baykuşun biri bu konuşmaları ağaçların arkasından dinlemiş ve duyduklarını

krallarına anlatmış. “İşte baykuşlarla aramız bu yüzden açıldı”demiş.

Savaşa karşı olduğumu zaten anlatmıştım.Başka bir düşüncem daha var.Bu düşüncemi

uygulayabildiğimiz

taktirde

baykuşlardan

kurtulabiliriz.Sizden

herkesin karşısında beni dövdürüp tüylerimi yoldurmanızı istiyorum.Sonra beni bırakarak bilinmeyen bir yere gidin.Ben burada onların içine girerek her türlü

sırlarını ve gizliliklerini öğreneceğim.Sonra bir kolayını bulup size katılırım.Bu şekilde düşmanı yenmemizin daha kolay olacağına inanıyorum.

Başkan bunun üzerine;

-Bu zorlukların hepsine razı mısın? diye sordu.”Evet” dedi beşinci karga.Tüm istekleri yerine getirildi.Tüylerini kanatlarını iyice yolarak onu yara bere içinde bırakıp gittiler.

Keşif uçuşu yapan iki baykuş olayı görmüşlerdi.Dönüp krallarına gördüklerini anlattılar.Kargaların nereye gittiklerini öğrenmek amacıyla Baykuş Kral berberindekilerle tüyleri yolunmuş olan Kargayı ziyaret etti.Yanındakilerden birine kargayla konuşmasını emretti.

Baykuşlardan biri:

-Kimsin? Kargalar nerede? Nereye gittiler, yerlerini biliyor musun? diye sordu.

Karga, “Nasıl bilebilirim ki” diye cevap verdi. “Ben kara bir kargayım.Bu halimle onların nereye gittiğini bilmeme imkan var mı?” dedi.Görevli durumu Krala anlatınca yanındakiler bu karganın saygın bir karga olmasına rağmen bu duruma neden sokulduğunu merak ettiklerini söylediler.

Kral Baykuş bu işin gerçek yüzünün öğrenilmesini emretti.

Görevli:“Seni neden böyle yara bere içinde bırakıp çekip gittiler?” diye sordu.

Karga: Sizin yaptığınız baskından hemen sonra başkanımız bütün kargalarla baykuşlara karşı ne yapılması gerektiğine dair toplantı yapıp düşüncelerini sordu.Konuşma sırası bana gelince, ben baykuşlarla savaşmaya bizim gücümüz yetmez, onlara barış içinde yaşama önerisinde bulunanlım, eğer kabul etmezlerse buradaki yurdumuzu bırakıp gidelim,dedim.

Benim “baykuşlarla savaşmak iyi olmaz” demem üzerine, başkanımız ve diğer kargalar bana çok kızıp üzerime saldırdılar.Beni siz baykuşların casusu olmakla suçlayıp işkence yaptılar.

Baykuş Kral karganın ağzından bunları dinledikten sonra,vezirlerinden birine; “Bu kargaya ne yapmamızı tavsiye edersiniz, düşünceniz nedir?” diye sordu.

Birinci vezir:

“Bu karga kargaların en akıllısıdır.Ölmesi bizleri zararından kurtarır ve kargaları

ancak o zaman yenebiliriz.Bir dakika bile bekletilmeden öldürülmesi gerekir.”diye konuştu.

Bu kez ikinci vezire “Sen ne dersin, bu kargaya ne yapalım?” diye aynı soruyu sordu Kral Baykuş.

“Korku içindeki bir zavallıyı öldürmek yerine ondan yararlanma yollarını

arayalım,kargayı öldürtmeyelim.” dedi ikinci vezir.

Kral Baykuş Üçüncü Vezirine dönüp sordu:

“Senin bu konuda fikrin ne? Bu kargayı sence ne yapmalıyız?

“Akıllılar düşmanlarından yararlanmasını bilirler” dedi Üçüncü Vezir. “Onu hayatta bırakmanın ve ona iyilik etmenin doğru olacağına inanıyorum.Mesela,onun bilgilerinden pekala yararlanabiliriz”

Karga söz alarak.

“Benden kuşkulananlar olduğunu görüyorum.Sizlere bağlılığımı göstermek için, kendimi yakabilirim.”

Birinci vezir öne atıldı:

“Aslında sen içine zehir katılmış güzel kokulu bir içki gibisin.Kötülüğünü böylelikle gizliyorsun.Sen düpedüz düzenbazsın!”dedi.

Baykuş Kral vezirin bu sözlerini hiç umursamadı.Kargaya iyi bakılıp himaye edildi.Bir süre sonra karga,hedefine ulaştı.Baykuşların nerelerde barındıklarını, güçlerini ve iç yüzlerini öğrenip oradan kaçıp gitti.Tüm öğrendiklerini ayrıntılarıyla gidip kargalara anlattı.

-İşte yapmak istediklerimi yaptım.Şimdi sıra sizde.Sizler de yapmanız gerekenleri yapmalısınız” dedi.

Başkan da:

“Bundan böyle biz bütün kargalar bu bilgilere göre hareket edeceğiz” dedi.

Karga onlara, baykuşların ağaçların bol olduğu mağaranın içinde yaşadıklarını anlatarak şöyle konuştu:

“Etraftan topladığımız çalı çırpıyı mağaranın hemen önünde toplayıp çoban ateşiyle tutuştururuz.Baykuşlardan kaçmak isteyen olursa yanarak ya da boğularak ölürler.Düşmanlarımızdan böylece kurtulmuş oluruz”dedi.

Söylenenleri aynen uygulayan kargalar sonunda düşmanları olan baykuşlardan böylelikle kurtulmuş oldular.

MAYMUN İLE KURBAĞA

Kral Debşelim filozof Beydaba’ya der ki:

Şimdi sen bana dileği peşinde koşan,sonra onu elde edince de kaybeden kimsenin meselini anlat!

Filozof der ki:

Bir işin, bir dileğin peşinde koşmak onu elde ettikten sonra korumaktan daha kolaydır.Kim bir dileğine nail olur da sonra güzel muhafaza etmezse kaplumbağanın başına gelen musibetle karşılaşır.

Kral sorar:
-Bu nasıl oldu?
Beydaba cevap verir:
Bir ormanda maymunların genç ve güçlü olanlarından biri, yaşlı maymunlar kralını tahtından aşağı indirmişti.Yaşlı Kral Maymun canını kurtardığına şükredip kaçtı.Bir gölün kıyısında bulduğu incir ağacına yerleşti.

Bir
gün
ağaçtaki
olgun
incirlerden
yerken,bir
tanesini
elinden
düşürüverdi.İncirin göle düşmesiyle oluşan dalgalar maymunun hoşuna gitti.Ne zaman incir yemeye çıksa göle attığı incirlerin oluşturduğu dalgaları
seyretmekten ayrı bir keyif alıyordu.

Bu gölde yaşayan bir kaplumbağa da atılan bu incirleri bir güzel yiyordu.

İncirleri kendisine yemesi için attığını sanan kaplumbağa,çok sevindi ve maymunla dostluk kurmak istedi.maymun da bu öneriyi kabul etti.Candan iki dost oldular.Ne kadar konuşsalar sohbete doyamuyorlardı.

Kaplumbağanın karısı bu durumdan endişelendi.Komşusuna derdini açıp kaygısını ifade etti:
“ Son günlerde göl kenarında dost olduğu maymundan başkasını gözü
görmüyor.Eve köye uğramaz oldu.Çok üzülüyorum, ne yapmalıyım acaba?

“Tek çare maymundan kurtulmaktır” dedi komşusu.Ve ona hemen bir yöntem sundu:

“Eşin eve gelince ağır hastalanmış numarası yap.Ne oldu, neyin var, diye sorduğunda,iyileşmesi zor bir hastalığa yakalandığını söyle.Bu hastalıktan ancak bir maymunun yüreğini yiyerek kurtulabileceğini de söyle.”

Komşusunun öğütlerini uygulamaya karar veren dişi kaplumbağa, eşi eve geldiğinde ağır hasta gibi gösterdi kendisini. “Böyle birden bire sana ne oldu karıcığım” diye sordu. “Doktor çağırtıp baktırdın mı?”

Komşusu hemen atıldı:
“Konuşamayacak denli hasta olduğu için doktor getirttik.Bir maymun yüreği yerse iyileşebilirmiş.”
“Bu oldukça zor bir iş ama yine de maymun dostumun yüreğini elde edebilmek için çalışayım” dedi.

Onu nasıl kandıracağının hesaplarını yaparak maymunun yanına vardı
kaplumbağa.
Maymun, “Bir şey mi oldu? Nerede kaldın” diye sorunca,
“Senin yanına gelmeye çekiniyorum” dedi kaplumbağa.Her zaman sen beni misafir ediyorsun, ben bir kez bile seni misafir edemedim.Ben gölün ortasındaki şu şirin adada yaşıyorum.Eğer gelip misafirim olursan yanında daha rahat olacağım” dedi.
Maymunun aklına kuşkulanacak hiç bir şey gelmedi.Kaplumbağa dostunun sırtına bindi ve birlikte göle açıldılar.Maymun, hâlâ kaplumbağada bir gariplik sezince sormadan edemedi:

-Dostum,yine niye üzgünsün,benim bilmediğim başka bir derdin mi var?”
“Eşim evde yatıyor.Seni bu yüzden iyi ağırlayamayacağım için üzülüyorum” dedi kaplumbağa.

“Biz dostuz” dedi maymun. “Dostlar arasında böyle kaygılara yer yok.Eşinin hastalığı neymiş peki? Doktor ilaç falan yazmış mı? diye sorunca kaplumbağa boşta bulunup, bir an için kurduğu tuzağı unutup:

“Bir maymunun yüreği iyi gelir.Onu yerse iyileşir demiş doktor” diyerek ne zamandır ağzında tuttuğu baklayı çıkarıverdi.

Kaplumbağa bunu söyler söylemez maymun durumu anlayıp tuzağı sezdi.Maymunun kendisini eve neden götürmek için ısrar ettiğini fark etti.

Boğularak ölmekten korktuğu için göle atlamadı.Soğukkanlılığını hiç yitirmeden çıkış yolları aramaya başladı.

-Bunu
neden
daha
önce
söylemedin.Ben
yüreğimi
evde
bırakmıştım.Haberim olsaydı senin bu durumundan yüreğimi yanımda getirirdim”
dedi maymun.

Kaplumbağa:

“Dostluğuna minnettarım, çok iyisin. O halde şimdi ne yapabilirim?” diye sordu.

“O zaman geri dönüp yüreğimi alayım, sonra size gidelim” dedi maymun.

Kaplumbağa işi tatlıya bağladığını zannederek saf saf seviniyordu.Maymun kıyıya yaklaşır yaklaşmaz arkasına bakmadan zıplayarak ağaca tırmandı.

Maymunun geri dönmeyeceğini gören kaplumbağa;

“Haydi dostum,yüreğini al da gel, gecikmeyelim!” diye bağırınca, maymun ona yukarıdan şöyle karşılık verdi:

“Sen beni çakalın yüreksiz olduğuna inanan eşek mi sanıyorsun? Sen beni ne sandın? Dostluğumuz burada bitti! Şunu iyi bil ki; Zor durumda kalanlar her zaman zekalarıyla kurtulurlar.

ARSLAN İLE ÇAKAL

Hükümdar Depşelim, filozof Beydaba'ya şöyle dedi:

-Bana şimdi,suçsuz olarak ceza gören veya günahsız cefa (gözden düşme) bulan kimseye yeniden yönelen (gönlünü almak isteyen) hükümdarın misalini anlat.

Filozof şöyle dedi:

-Kuşkusuz hükümdar, haksızlığa uğramış olsun olmasın, suçu bulunsun bulunmasın, kendisinden cefa görmüş (gözden düşmüş, cezalandırılmış) kimselere müracaat etmezse (gerektiğinde onları yine vazifeye çağırmazsa)bu, işlere zarar verir.Hükümdara yaraşan, başına böyle bir iş gelmiş kimsenin durumunu incelemek ve ondan gelecek faydaları denemek(göz önüne almak)dır.Eğer bu kimse itimat edilir, güvenilir kimselerden ise, şüphesiz hükümdara layık olan hemen ona dönmektir.Çünkü devlet ancak sağlam görüşlü

insanlarla idare edilebilir; bunlar da vezirler ve yardımcılarıdır.Vezirler ve yardımcılarından ancak sevgi ve iyi niyetle yararlanabilinir.Sevgi ve iyi niyet ise ancak sağlam görüşü ve iffetli kimseler içindir.Sultanın işleri çoktur, ihtiyaç

duyacağı memur ve yardımcıları da çoktur.Bunlar arasında, ifade ettiğim iyi niyet ve iffeti birlikte taşıyanlar azdır.Bu hususta misal arslan ile çakalın misali(hikayesi)dir.

Hükümdar sordu:

-Bu nasıl olmuş?

Filozof anlattı:

Hayvanlar arasında kendi halinde hiçbir şeye karışmadan sessizce yaşayan bir çakal vardı.Hiç bir hayvana dokunup bulaşmıyordu.Et yemiyor ve kendinden zayıf olanları ezmeye çalışmıyordu.Hiç bir canlıya zulmetmeyip canını yakmadığı için yırtıcı hayvanların hepsi ona düşmandı.Kan dökmediği ve et yemediği için ona çıkışıyorlar ve:

"Böyle dünyadan elini eteğini çekişin doğru değil,sen de bizim gibi

yaşamalısın,bilmelisin ki durumun hiç hoşumuza gitmiyor.” diyorlardı.

Onu yine sıkıştırıp “Kan dökmeyi ve et yemeyi niye terk ettin?” diye sordular.

Biraz düşündükten sonra çakal konuşmaya başladı:

“Siz benim yaşantımı beğenmeyebilirsiniz ama ben aranızda olmaktan hiç

rahatsızlık duymuyorum.Nasıl ben sizin hayatınıza karışmıyorsam siz de benim hayatıma karışmayın.”

Ona söz geçiremeyen hayvanlar kızıp yanından homurtuyla uzaklaştılar.Her yerde çakaldan bahsettikleri için, çakalın ünü her tarafa yayıldı. Ormanların kralı olan Aslan da çakalın ününü duymuş ve onu çağırtıp tanımak istemişti.Aslan çakalı çok beğendi ve ona bazı görevler vermeyi düşündü.

“Ülkenin tek yöneticisiyim.İşlerimin ne denli çok olduğunu biliyorsun.emrimde çok kimse çalışmakta.senin gibilere büyük gereksinmem var.Sana büyük bir iş

vererek seni onurlandırmak istiyorum.”

Sorumluluk isteyen işlerde çalışırsa başı ağrıyabileceğini düşünen çakal bu teklife sıcak yaklaşmadı:

“Ben bu tür işlere alışık değilim.Üstelik hiçbir tecrübem de yok.Bu tür işlere yeterli olanlar alınmalıdır.Zorlama ile olacak bir şey değildir bu.Bu işi benden çok daha iyi bir şekilde yapabilecek bir yığın günülü kimse var.”

Çakalı doğru düzgün bile dinlemeden ”Bu işleri bırak!” dedi aslan, çünkü kafaya koydum bu görevi sana vereceğim!”

Çakal :

“Devlet işlerini üzerlerine alanlar iki çeşittir” diye konuşmasını sürdürdü.

“Bunlardan birincisi, çıkarcı dalkavuklardır ki,istediklerine ulaşabilmek için her kılığa girer ve yapmadıklarını bırakmazlar.İkinciler ise dürüstlerdir.Onların da dürüstlükleri yüzünden başlarına gelmedik kalmaz.”

Aslan:

“Eğer arkadaşlarının seni kıskanmasından endişe duyuyorsan boşuna kaygılanma, ben seni koruyacağım.İşlerindeki başarına göre de yükselecek, daha iyi yerlere geleceksin” dedi.

Çakal:

“ Doğrusu böyle yüksek mevkilerde korku ve endişeyle yaşamaktansa, barış ve esenlik içerisinde özgürce tek başıma yaşamayı isterim.Eğer bana gerçekten iyilik yapmak istiyorsanız kırlarda endişesiz ve rahat yaşamama izin verin.” dedi.

Aslan bu görüşe karşı çıktı.çakalın korkularını yersiz buldu. “Senin dürüstlük ve yeteneklerinden yararlanmak istiyorum” diye ısrarını sürdürdü.

Çakal bu durumda çaresiz kaldı ve “Kralımız beni görevlendirmek konusunda kararlı olduğuna göre kabul etmekten başka çarem yok. Ancak benim de bir şartım var. Şayet aleyhime bir durum oluşursa acele etmeden, işin aslını

araştırmadan hakkımda karar vermemesine dair güvence istiyorum kralımızdan.”

dedi.

Kral sevinçle: “Şartını kabul ediyor ve şimdiden sana fazlasıyla güvence veriyorum” diye memnuniyetini ifade etti.

Çakal göreve başladı.Ve bir süre sonra başarıları sonucu yüksek görevlere getirildi.Aslanla samimiyeti ilerlettiler.Bu yakınlık diğerlerini kıskandırmaya başladı.Onu kötü duruma düşürmek için karar aldılar.Yağcı, çıkarcı ve dalkavuk olanlar oldum olası çakalın dürüstlüğünden rahatsız ve tedirgindiler.

Bir akşam Aslana çok sevdiği bilindiği için yemekte yavru ceylan eti sunulmuştu.Kral ceylan etiyle tıka basa karnını doyurduktan sonra etin kalan kısmını saklamalarını emretmiş, çakal da bu emre uyarak gerekenin yapılmasını

istemişti.

Onu kıskanan düşmanları bu durumu fırsat bilerek eti gizlice bulunduğu yerden çalarak Çakal’ın evine sakladılar.

Ertesi gün Kral eti istediğinde eti bir türlü yerinde bulamadılar.Aslan bu duruma öfkelenmişti ve etin derhal getirilmesini istiyordu.Bu arada, çakal eti araştırırken çevresinde yer alan diğerleri birbirleriyle fısıldaşarak konuşuyorlardı.

Biri:

“Bunu size söylemek zorundayım.Saklanmasını söylediğiniz eti Çakal’ın kendi evine götürmüş olduğunu tespit ettik.” dedi.

Diğeri:

“Ben şahsen böyle bir şey yapacağını sanmıyorum.Araştırmadan böyle konuşmamak gerekir” dedi.

Bir diğeri:

“Bu söylentinin doğru olup olmadığını ancak çakalın evini aradığımızda anlayabiliriz.”dedi.

Başka birisi:

“Şayet et çakalın evinde bulunursa bunu sadece ihanet olarak kabul etmemek aynı zamanda Kralımıza karşı yapılmış büyük bir küstahlık saymak lazım gelir!”

görüşünü öne sürdü.

Ötekisi:

“Söyleyecek fazla bir şey yok.Eğer Kralımız çakalın evini aratırsa gerçek ortaya çıkar.” dedi.

Sonuncusu:

“Evet, hemen araştırma yapılmalı.” diye fikrini belirti.

Söylenenlerden fazlasıyla etkilenen Aslan çakalı çağırtarak, etin nerede olduğunu, sordu. “Yiyecek görevlisine teslim edip, iyi saklaması için sıkı sıkı tembih etmiştim. Ama şimdi bir türlü bulamıyoruz” diye cevap verdi Çakal.

Bu kez kuşkulanan Aslan yiyecek görevlisini çağırarak, etin ne olduğunu sordu.İşbirlikçilerden olan bu görevli “ Benim haberim yok. Bana hiçbir şey vermedi” diye itiraz etti.

Aslan güvendiği birini Çakalın evine gönderdi. O da eti çakalın evinden alıp getirdi.

Konuşmaları sadece dinlemekle yetinen kurt bu kez Kralı tahrik edecek biçimde konuştu:

“Çakalın suçu ortaya çıkmıştır.Bundan sonra Krala yakışan da Çakala gereken cezayı vermektir.Başkalarına ibret olsun için Kralımız onu bağışlamamalıdır.”

Çakalı tutuklatan Kral Aslan’a orada bulunanlardan biri: Nasıl oluyor da her şeyden haberi olan Kralımızın bu olaydan bu olaydan haberi olmuyor.Bu güne değin ikiyüzlülüğün anlaşılmaması çok şaşırtıcı ve hayret verici.Çakalı asla bağışlamamalısınız” dedi.

Aslan çakaldan kendisini savunmasını istedi.İşbirlikçi görevli,

Çakal'ın ağzından söylenmiş gibi Aslanı kızdıracak düzmece bir savunma getirdi.Aslan işin aslını

bilmediği için bu savunmaya çok kızdı ve Çakal'ın öldürülmesini istedi.

Çakala karşı bir dolap çevrildiğini anlamakta gecikmeyen Kral'ın annesi, oğluna

"Niçin Kral'ın öldürülmesi emrini verdin?" diye sordu.

Kral bu emri niçin verdiğini kısaca anlattı.Kralın Annesi:

"Acele ettin.Acele eden zarar eder.Son pişmanlık da fayda vermez." diyerek oğluna uzun uzun öğüt verir ve önderlere, yöneticilere yakışanın sağduyu ve önsezi olduğunu hatırlatır. "Çakalı her fırsatta tanıdığını söyleyip övüp dururken şimdi ne oldu ki sen kalkmış onu cezalandırıp öldürmeye çalışıyorsun? Bir kere,çakalın et yemez olduğu aklına gelmedi mi? Hiç düşünmedin mi ki, et yemeyen Çakal, senin etini alıp evinde neden saklasın?"

"Bunu iyi araştırdığın taktirde bulursun.Çakal'ın evine bu eti başkasının koyduğunu, Çakal'ın görev aldığı günden beri düşmanlarının çoğaldığını

anlamalıydın?." diye konuştu.

Aslan'ın güven duyduğu Baykuş tam Aslanla annesi konuşurken krala gelerek:Çakal'a düşmanların oynadığı oyunu ve kurduğu tuzağı bir bir anlattı.Çakalın evine eti kimin koyduğunu ve bu işte kimin parmağı olduğunu anlattı.

Annesi oğluna:Suçsuzluğu anlaşıldığına göre herhalde Çakal'ın hayatı ile oynayanları cezasız bırakmazsın." dedi ve çakalın gönlünü alıp yeniden dostluğunu kazanması gerektiğini söyledi.

Aslan da Çakal'ı çağırtarak ondan özür diledi ve yeniden görevinin başına dönmesini istedi.

Ölümden ucu ucuna kurtulan Çakal bu kez alıngan ve sert bit eda ile konuştu:

"Kralımız olanları ve gerçeği öğrendiğine göre, söyleyeceklerimin ona ağır gelmemesini diliyorum.Size güvenmediğim için vereceğiniz görevi kabul etmeyeceğim."

Aslan bu ifadelerden biraz alındı ise de yine özrünü itiraf etmeye devam edip sözlerinde diretti.

“Beni sana karşı yanılttılar.Benim nazarımda en değerli kişi sensin.Sana eskisi gibi güveniyoruz.Sen de bize güven!”

Aslanın sözlerinde samimi olduğuna kanaat getiren Çakal, tekrar kendisine verilen görevi kabul etti.

SEYYAH İLE KUYUMCU

Hükümdar Debşelim, filozof Beydaba’ya şöyle dedi:

-İyiliğe layık olmayan birine iyilik edip teşekkür uman kişinin hikayesini bana anlat.

Filozof şu cevabı verdi:

-Ey hükümdar! Yaratıkların karakteri birbirinden farklıdır.Allah’ın yarattıkları

içinde; dört ayak üzerinde veya iki ayak üzerinde yürüyen yahut da iki kanatla uçan yaratıklar arasında insandan daha üstün hiçbir varlık yoktur.Fakat insanlardan da iyi olanı ve kötü olanı vardır.Bazen hayvanlar, canavarlar ve kuşlar arasında insandan daha vefakar, ailesini daha titizlikle koruyan, iyilik bilen ve onun altında kalmayanı bulunur.Hâl böyle olunca hükümdarlar ve başkaları

arasından aklı başında olanlara,iyiliği layık olan yerlere yapmaları, onu taşıyamayan ve şükrünü yerine getiremeyenler yanında bunlara iyilik yaparak zayi etmemeleri gereklidir.Vefasız, kadru kıymet bilmeyen hiç kimseye iyilik yapmamalıdır.İyiliğe layık olmadıkça akrabaya, sırf akraba olduğu için iyilik yapmamalıdır.İyiliğin kıymetini biliyor ve canıyla ve güç yetirebildiği her şeyiyle iyilik yapana sadakatli davranıyorsa, yedi kat yabancı da olsa iyilik ve ihsanı

esirgemek de reva değildir.Güzel vasıf ve huylarla tanınmış, bu yönlerine güvenilmiş herkes iyiliğe layık ve dostluğa uygundur.

Akıllı ve duygulu bir doktor da hastaya bakıp damarlarını ve nabzını

yoklamadıkça, bünyesini ve hastalık sebeplerini bilmedikçe onu tedavi edemez.Bütün bunları tam anlamıyla anlayıp öğrenince tedaviye girişir.İşte bunun gibi akıllı kişi de denedikten sonra bir kişiyi dost ve arkadaş edinmelidir.

Denemeden iyi tanınmış bir kimseye güvenen kendisini tehlikeye

atmış, ölüm ve kötülüğün kenarına gelmiş olur.Bazen de insan vefa ve sadakatini denemediği ve karakterini bilmediği zayıf bir kimseye iyilik eder de bu zayıf kişi iyiliğin altında kalmaz, en güzel şekilde karşılık verir.Kimi zaman ise akıllı bir insan fazla sakınır, hiçbir kimseye güvenmezken,gelinciği yakalayıp elbisesinin bir kolundan sokarak öbüründen çıkarır (hayvana güvenir.) Tıpkı elinde kuş taşıyan kimse gibi ki-bu kuş-av yaparsa hem kendisi istifade eder hem de ona yedirir.

Akıl sahibine, küçük büyük hiçbir kimseyi, hatta hayvanları küçümsemek yakışmaz; fakat -ona yakışan- onları denemesi, onlara yapacağı iyiliğin, onlardan gördüğü iyi vasıflar ölçüsünde olmasıdır.Bu konuda, filozoflardan birinin verdiği meşhur bir örnek vardır.

Hükümdar sordu:

-Bu nasıl olmuş?

Filozof cevap verdi:

Bir kuyumcu, bir maymun, bir yılan ve bir de pars, derince bir kuyunun içine düşmüşlerdi.Gezginin biri çok susamıştı ve su bulmak umuduyla bu kuyuya bakınca yukarıya tırmanmaya çalışan bir adam ve bu hayvanları gördü.Belki adamı vahşi hayvanlardan kurtarırım düşüncesiyle yanındaki urganı kuyuya saldı.Adam daha urgana yaklaşmadan maymun daha atik davranarak hemen kuyudan yukarı çıktı. Seyyah belki adamı bu kez kurtarırım diye urganı ikinci kere kuyuya sarkıttı.Bu kez de yılan çabuk davranarak kurtuldu kuyudan.Gezgin urganı kuyuya bir kez daha saldı.Adam yine geç kaldı ve bu sefer de pars urgana sarılıp yukarı çıktı.Hayvanlar gezgine minnettar olduklarını ifade edip teşekkür ettikten sonra hepsi;

“Sakın o adamı kuyudan çıkarma! Çünkü o, nankörün tekidir” dediler.

“Evim hemen şurada senin gitmekte olduğun kentin yakınındadır”, dedi maymun.

Pars;

“Ben de o kente çok yakın bir ormanda yaşamaktayım” dedi Yılan ekledi:

“Benim yuvam da kent kapısının duvarları arasındadır.”

Hepsi yaşadıkları yerleri anlattıktan sonra hep birlikte; “Eğer kente geldiğinde bir sorunun olur, darda kalırsan bizi çağırırsın.Sen bize büyük iyilik yaptın, bunun altında kalmak istemeyiz” deyip Gezginden ayrıldılar.

Gezgin adamların sözlerine aldırış etmedi ve adamı da sonunda kuyudan çıkardı.Kuyumcu olduğunu söyleyen adam kurtulmanın

sevinciyle Gezginin ayaklarına kapandı.

“Bana yaptığın iyiliğin altında kalmak istemiyorum.Lakin sana şu an karşılık verecek durumda değilim.Kente geldiğinde mutlaka bana uğra” dedi ve adını ile adresini Gezgine verdi.

Gezgin kuyumcudan ayrılıp, uğramak istediği yerlere de uğradıktan sonra kentin yolunu tuttu.Kendisini ilk olarak karşılayan maymun oldu.Ona güzel meyveler ikram ederek en güzel şekilde ağırladı.Gezgin maymunun yanından memnun bir şekilde ayrılıp yola koyuldu.

Tam kentin girişine yaklaşıyordu ki pars kendisini karşılamaya hazırlanırken gördü.”İyiliğini unutmuş değilim. “Gel şöyle bir dinlen” diyerek bir ağacın gölgesini gösterdi Pars.Gezgini orada bırakarak sarayın bahçesinde gezinen Kral kızının karşısına gidip dikildi.Kız korkup kaçmak istediyse de başaramadı.Pars kızın gerdanlığını kaptığı gibi kaçtı.Değerli taşlarla süslü bu gerdanlığı Gezgine sundu.

Tekrar yola koyulan Gezgin bir yandan hayvanların kendisine vefalı

davranmalarından ve cömert tavırlarından etkilenmiş bir şekilde memnuniyetini ortaya koyarken diğer yandan da “acaba kuyumcu beni nasıl karşılayacak?” diye merak ediyordu. “Eğer kuyumcunun eli darda ise bu gerdanlığı ona sattırıp parasını bölüşür sıkıntı çekmeyiz” diye düşündü.

Gezgin, kuyumcuyu bulunca ondan çok yakınlık gördü.Kuyumcu onu alıp evine götürdü.Gezgin hemen gerdanlığı alıp kuyumcuya gösterdi. Kral bu gerdanlığı

kuyumcuya yaptırmıştı.Kuyumcu gerdanlığı görür görmez tanıdı.

Kuyumcu;

“Sen burada otur, dinlenmene bak. Ben dışarıdan sana özel yiyecek bir şeyler alayım.” dedi.

Kuyumcu hızla evden çıktı.Kendine göre büyük bir olanak yakalamıştı.Bu durumu krala bildirecek ve böylelikle kralın en güvenilir, gözde adamı olacaktı.Belki de kral onu hazinelerinin başına bile getirebilirdi.Bütün bunları kendi kendine konuşarak yürümeye başladı.

Saraya varıp Kral’ın yanına çıktığında;

“Kızınızın gerdanlığını çalan kişi şu an evimdedir, hemen yakalatın onu!” dedi.

Kral adamlarını gönderip Gezgini gerdanlıkla birlikte huzuruna getirtti.Sorgusuz sualsiz ona işkence yapılarak kentte dolaştırılması ve

idam edilmesi konusunda yanındakilere emir verdi.

İşkence yapılırken;

“Kuyudan kurtardığım hayvanların sözünü dinleyip keşke şu körü kuyudan kurtarmasaydım!” diye söylenip duruyordu Gezgin.

Yılan, Gezgin’in başına gelenleri duyunca onu kurtarmak için saraya gidip Kralın oğlunu

soktu.Kimse

onu

iyileştiremiyordu.Bu

haber

bütün

kente

yayılmıştı.Gezgin, kırlarda çok dolaştığından yılan ve böcek sokmalarına karşı

bitkilerden ilaç yapmasını biliyordu.Kralın oğlunu yılan soktuğu haberini duyar duymaz krala haber gönderdi; Eğer canımı bağışlarsa Kralın oğlunu ölümden kurtarırım.”dedi.Kral bunu kabul etti.Gezgin hazırladığı bitkisel ilaçlarla kralın oğlunu iyileştirdi.

“ Artık senin canını bağışlayacağıma göre kızımdan gerdanlığı nasıl aldığını

anlatır mısın? dedi Kral.

Gezgin her şeyi ayrıntısıyla anlattı.Bunun üzerine Kral kuyumcunun da aynı

şekilde

işkenceyle

öldürülmesini

emretti.Gezgin

kraldan

kuyumcunun

bağışlanmasını istedi. “Eğer isteseydi gerdanlığın elime nasıl geçtiğini benden öğrenebilirdi.Ama yanınızda bir yer edinme hırsı, ona her şeyi unutturdu.Ama ben buna rağmen onun yine de bağışlanmasını istiyorum.” dedi.

Kral, kuyumcuyu affetti.Gezgin, Kraldan izin isteyerek saraydan ayrıldı ve başka ülkelere gitmek üzere yola koyuldu.

ŞEHZADE İLE ARKADAŞLARI

Hükümdar Debşelim, filozof Beydaba'ya şöyle dedi:

-Kişi iyi ve faydalı olan şeyi ancak aklı, uzak görüşü ve işlerde tedbirli davranması

sayesinde elde ediyorsa, yüce makamlar ve menfaatler elde eden cahil ile bela ve zarara uğrayan akıllı ve bilgili kişilerin hali nedir?

Beydaba cevap verdi:

-Nasıl insan ancak gözüyle görür, kulağı ile işitirse tıpkı öylece iş de soğukkanlılık, akıl ve tedbir ile olur; ancak bazen kaza ve kader buna üstün gelir;bunun örneği şehzade ile arkadaşlarının hikayesidir.

Hükümdar:

Bu nasıl olmuş?

Filozof cevap verdi:

Dört kişi bir yolda arkadaş oldular; birisi şehzade (bir hükümdar oğlu), ikincisi bir tüccar oğlu, üçüncüsü yakışıklı bir asilzade, dördüncüsü bir çiftçi oğlu.Bunların hepsi

ihtiyaç

içindeydiler.Gereksinmelerini

birlikte

karşılamaya

karar

verdiler.Giydikleri elbiseleri ve azık torbalarındaki yiyecekleri dışında hiç paraları

yoktu.Yaşamak için çalışmak zorundaydılar.

Mitrun denilen kente geldiklerinde yol kenarındaki büyük bir ağacın gölgesinde dinlenmek için oturdular.Torbalarında yiyecek bir şey kalmamıştı.Aç susuz ve yorgun bir şekilde ağacın gölgesine sırt üstü uzanıp gökyüzünü seyredip bir süre düşüncelere daldılar.Dördünün de düşünce ve hayalleri birbirinden ayrıydı.Yaşantı

ve eğitimleri düşüncelerini biçimlendirmişti.

İlk önce şehzade konuştu:

“ Her şeyin yazgıya bağlı olduğunu söylerler. Bunu hiç düşündünüz mü? diye sordu.

Tüccar oğlu yerinden doğrulup arkadaşlarına şöyle bir baktı, ve:

“ Akıl her şeyden üstündür” diye düşüncelerini belirtti.

Asilzade hiç yerinden kalkmadan şöyle bir kıpırdanarak konuştu:

“Bence güzellik her şeyden üstündür.” deyip sustu.

Çifçizade, söyleyeceklerinin hepsinden üstün ve kuvvetli olduğunu düşünerek:

“Bana göre çalışmak her şeyden üstündür.” dedi.

Bir müddet daha konuştuktan sonra ağacın altında konaklamaya ve her gün içlerinden birinin kente gidip çalışarak arkadaşlarını geçindirmesine karar verdiler.İlk olarak aralarından çiftçizadenin kente gidip çalışmasını ve kazandıklarıyla yiyecek bir şeyler alıp gelmesini istediler.

Hep birlikte onu bu işle görevlendirdiler.

Çiftçizade kente giderek rastladıklarına iş aradığını, çalışmak istediğini söyledi.

Görüştüğü insanlar ona; “ Şu karşı dağdaki ormana git ve oradan odun kesip getir sat.Çünkü bu semtte odun çok kıymetlidir. Bu sayede çok para kazanırsın.”

dediler.

Çiftçizade bu tavsiyeye uydu ve ormana giderek yeterince odun kesip getirerek çarşıda sattı.Kazandığı parayla yiyecek bir şeyler alarak geri döndü.Kenti terk ederken kent kapısına şunları yazdı:

“Günlük yorucu bir çalışmanın değeri bir altındır.”

Arkadaşları onun getirdiği yiyecekleri bir güzel yiyerek karınlarını doyurdular.

Ertesi gün sıra asilzadedeydi.Onun kente gidip yiyecek getirmesi gerekiyordu.

“Haydi sıra sende, çalış kazan ve bizleri doyur!” diyerek asilzadeyi uğurladılar.

Asilzade hem kente doğru yürüyor hem de kendi kendine çalışmanın güçlüğü

hakkında

düşünüp

duruyordu.

“Ben
şu
ana
kadar
hazır
yemeğe
alışığım.Elimdense hiç mi hiç iş gelmez.Kente gidip ne yapacağım?.”

Arkadaşlarının yanına yiyeceksiz dönmekten utandı.Nihayet sırtını büyük bir ağaca dayayıncaya kadar yürümeye devam etti, orada uyku bastı ve uyudu.Şehrin zengin kadınlarından birine rastladı. Kadın genç asilzadeden hoşlandı ve onu ilgi çekici buldu.Asilzadeyi uyandırıp evine götürdü.Birlikte yiyip içip sohbet ettiler.Genç asilzade kadına yaşam öyküsünü anlattı.Akşam olurken birden arkadaşları aklına geldi.Kadından izin isteyip ayrılırken kentin kapısına:

“Güzelliğin günlük değeri beş yüz altındır” diye yazdı.Arkadaşlarına getirdiği yiyecekleri birlikte yediler.

Üçüncü güne girince tüccarın oğluna “Git, sen de aklın ve ticaretinle bu günümüz için bir şey ara” dediler.Tüccarın oğlu durmadan yürüdü.Nihayet sahile yaklaşmış, içi mal dolu bir gemi gördü.Tacirler limanda dolaşıp aralarında konuşuyorlar ve geminin mallarını ertesi gün daha ucuza kapatmayı tasarlıyorlardı.

Bunu işiten tüccarın oğlu yolunu değiştirdi, geminin sahiplerine geldi, gemideki malı veresiye olarak yüz altına satın aldı,kendini, malı başka bir şehre taşımak istiyormuş gibi gösterdi.

Tüccarlar bunu işitince malın ellerinden gitmesinden korktular, satın aldığına bin altın kâr verdiler.Tacirzade elini sürmeden tüm malları onlara devretti.Kazandığı

para ve yiyeceklerle geri dönmek üzere kentten çıkarken şehrin kapısına:

“Aklını iyi kullanmanın günlük kazancı bin altındır.” diye yazdı.

Başından
geçenleri
ve
nasıl
para
kazandığını
dönünce
arkadaşlarına
anlattı.Birlikte yiyip içip sonra uykuya daldılar.

Ertesi sabah kente yolcu edilme sırası şehzadeye gelmişti.

“ Bakalım sen bize ne çeşit yiyecekler getireceksin?.Seni alın yazınla baş başa bırakıyoruz.” diyerek uğurladılar.

Şehzade şehrin kapısı önündeki peykenin üzerine oturdu.Kentin kralı ölmüş ve cenazesi o gün kaldırılıyordu.Ölürken yerine bırakacağı hiçbir kimsesi yoktu.O

gün bütün bir kent halkı yas tutuyor sadece olup bitenden habersiz kentin kapısı

önünde oturan şehzade üzüntülü gözükmüyordu.

Şehzadeyi böyle bir günde acıya kayıtsız kalır halde gören görevlilerden biri onu bulunduğu yerden kızarak kovmuştu.Görevli Kapıcı biraz uzaklaşınca şehzade yine gelip aynı yere oturdu.

Burada
oturarak
bugün
için
nasıl
para

kazanabileceğini
düşünmek
istiyordu.Şehzadeyi yine aynı yerde gören kapıcı kızgınlık içinde onu yaka paça hapse attı.

Kralın yerine kimi seçeceklerine bir türlü karar veremeyen devlet büyüklerinin kral sağken yerine birini atamaması kötü olmuştu.Kapıcı devlet büyüklerinin tartışmalarını duyunca yanlarına gidip kapıda oturan ilginç genci onlara anlattı.

“ Dün ben, bizim kederimize katıldığını görmediğim, şu kapının önünde oturan bir gence rastladım.Kendisine söz söyledim, bana cevap vermedi, bunun üzerine onu kapıdan kovdum.Dönünce onu yine oturmuş gördüm, bunun üzerine, casus olmasından korkarak onu zindana tıktım.” diyerek konuşmasını bitirdi.

Kapıcının anlattıkları devlet büyüklerinin ilgisini çekti ve bu genci tanımak istediler.Kapıcıya onu alıp getirmesini söylediler.Şehzadeye neden buraya geldiği ve neden kapı önündeki peykeye oturduğu sorulduğunda şehzade onlara başından geçenleri bir bir anlattı:

“Ben Feviran kralının oğluyum. Babam vefat edince kardeşim tahtımı elimden aldı.Kan dökülmemesi için ben savaşmaktan kaçındım.Ülkemden ayrılıp yollara düştüm.” Diyerek konuşmasını sürdürdü.

Devlet büyüklerinden bazısı şehzadeyi tanıdılar.Bunlar elçi olarak feviran ülkesine gidenlerdi.Kralın yerine onun geçmesini istediler.Sonunda şehzadenin kral olmasını uygun bularak onu kralın tahtına oturttular. Kralın belirlenmesiyle kentte büyük ve gösterişli şenlikler yapıldı.Yeni kral beyaz bir filin üzerine bindirilip kentin içinde gezdirilerek halka tanıtıldı.Kenti gezerken arkadaşlarının kentin çıkış

kapısına yazdıkları yazıların yanına şunun yazılmasını emretti şehzade:

“Çalışmak, güzellik, aklını kullanmak çok güzel, değerli şeyler ama barış içinde birlikte yaşamak hepsinden daha güzel.”

Şehzade kent dışında kendini bekleyen arkadaşlarını yanına getirip onlara güzel bir sofra hazırlatarak karınlarını doyurdu.Tüccar oğlunu ticaret işlerinden, çiftçi oğlunu tarım işlerinden sorumlu olarak, asilzadeyi ise kadınları ayartmamak şartıyla sarayda görevlendirdi. Ülkenin kralı olan şehzade bilginleri ve düşünürleri toplayarak onlara:

“Biz, dört yol arkadaşı çalışarak yaşamak için bu kente gelmiştik.Bir

ülkenin yönetiminde görev alabileceğimizi düşünmek olanaksızdı.barış içinde bir arada yaşamak temel ilkemiz olacak ve bu ülke yaşamında bizim de yerimiz olacak.”

Bu sözlerin ardından yaşlı bir bilge şehzadeden söz isteyerek:

“Akıl ve düşünce ürünü olan güzel sözler söylediniz. Yüksek kavrayışınız bu sözleri söylemenizi sağladı. Bu ülkeyi yönetecek yeterlilikte olduğunuz her halinizden bellidir.” dedi ve mutluluk, esenlik içerisinde hep birlikte ömür sürdüler.

HÜKÜMDAR İLE KUŞ

Hükümdar Debşelim, Filozof Beydaba’dan birbirlerinden sakınmaları gereken kindarların hikayesini anlatmasını istedi.

Beydabâ anlattı:

Vaktiyle Hind hükümdarlarından birinin adına Beridun (Feridun) denirdi, bu hükümdarın Fenze denen bir kuşu ve bunun da bir yavrusu vardı.Bu kuş ile yavrusu en güzel bir şekilde konuşurlardı.Hükümdar bunlara çok düşkündü ve bu sebeple onları karısının yanına konmasını emretti. Karısına da onları korumasını

buyurdu.O sıralar hükümdarın karısı bir erkek çocuk doğurmuş.Sonra yavru kuş

çocuğa alışmış, birlikte her vakit birlikte güzelce oynuyorlardı.Yavrusunun bir hükümdar çocuğuyla arkadaşlık etmesinden çok memnun olan kuş, bu durumun kendisine çok onur verici olduğunu düşünüyordu.En güzel meyveleri dağlardan toplayıp yavrusu ile hükümdarın çocuğuna getiriyordu.Çocuklarının konuşan akıllı

bir kuş ve onun yavrusuyla yakınlık kurmaları hükümdar ve karısının da çok hoşuna gidiyordu.

Bir gün güzel güzel oynayıp dururken hükümdarın çocuğunun kucağına kuş

yavrusu pisleyiverdi.Hükümdarın çocuğu bu duruma çok sinirlendi kuş yavrusunu yakaladığı gibi yere çarptı.Zavallı kuş ne olduğunu anlayamadan oracıkta can verdi.

Dağlarda yiyecek toplamaktan dönen kuş, yavrusunun yok yere öldürüldüğünü

öğrenince üzüntüsünden ağlayıp acı sesler çıkardı.

Daha sonra:

“Böyle hükümdarlar ve sülalesine yazıklar olsun! Bir hiç yüzünden

yavrum öldü!

Acı içinde “Bunun intikamı alınacak!” diye söylendi.Sonra büyük bir hınç ve hiddetle hükümdarın çocuğunun üzerine saldırdı ve çocuğun gözlerini oydu.Kuşun gözlerini kör ettiği çocuk kanlar içinde yere serilince kuş sarayın damına uçup oraya kondu.

Hükümdar olayları öğrenince çok üzüldü.Benliğini kuşatan öc alma duygusu ile bir yolunu bulup kuşu öldürmeye karar verdi.Ona bir hükümdar çocuğunu kör etmenin ne demek olduğunu öğretmeliydi.

Fakat hükümdar ona asıl niyetini hiç sezdirmeden yaklaşmak istiyordu.

“Korkma, yanımıza gel,ben varken sana kimse dokunamaz!” diyerek güven vermek istedi kuşa.

“Kötülük eden elbet kötülük bulur” dedi kuş.Oğlun yavrumu öldürdü. Ben de onu gözlerin oyarak cezalandırdım.” dedi.

Hükümdar:

“Haydi, o halde ödeştik sayılır.Sen de böylelikle oğlumun gözlerini kör ederek öcünü almış oldun.Gel bizden ayrılma.”dedi.

“Sizin yanınıza katiyetle dönemem.Çünkü kin ve intikam hırsıyla yanıp tutuşanların yumuşak ve güler yüzlü davranmaları aslında ne kadar hınçlı

olduklarını gösterir.Bunun için, onların gösterdikleri güvenceye inanmak akıl işi değildir, ben gidiyorum.” dedi.

“ Kabul, biz suçluyuz.Ama bu durumda bizi bırakıp gitmen doğru değil.” dedi hükümdar.

“ Söylediklerinde samimi olduğunu sanmıyorum” diye diretti kuş.

“Akıl sahibi olanlar, duygularına asla boyun eğmeyip akıllarıyla hareket ederler”

diye karşılık verdi hükümdar.

Kuş:

“Düşmanlar çoğunlukla şiddet ve öfke yerine uysallık ve yumuşaklıkla amacına ulaşır.Bu nedenle akıllı olanlar bu tuzağa düşmemeye bakarlar.” Diye devam etti sözlerine.

Hükümdar:

“Kendi hesabına korkusu olsa da dürüst ve akıllı olanlar dostlarını terk etmezler.”

Kuş bu söze şöyle karşılık verdi:

“Kinler, nerede olursa olsunlar korkunçtur.Bunların en şiddetli ve korkunç olanı

da hükümdarların kalplerinde olanıdır.Çünkü hükümdarlar intikamı din haline getirir.İntikam peşine düşmeyi ve intikam almayı şeref ve iftihar vesilesi sayarlar.Akıllı olan, yavaşladığı zaman kinin sakinleşmesine aldanmaz.Eşelenip üflendiği zaman küllenmiş ateş nasıl yeniden parlarsa, üstü örtülmüş kinler de parlamak için eşelenmeyi bekler.Bazı kindarlar çıkarı olanlara karşı kinlerini gizlerler.Ben de yanınıza döndüğümde ömrümü böyle korku ve kuşku içinde geçireceğim.”

“Her şey kadere bağlıdır.Benim çocuğumun senin yavrunu öldürmesi ve senin benim çocuğumun gözlerini kör etmen bize kaderin bir oyunudur.Madem ki kaderimiz böyledir, o halde ona boyun eğmekten başka çare yoktur.” dedi hükümdar.

Kuş:

“Kader konusunda söylediklerin doğru olsa da akıllı kişiler tehlikelerden kendilerini korumaya bakarlar.Aramızdaki sorunlardan dolayı sen beni öldürerek öcünü almak istiyorsun.Bütün bu elim hadiselerden sonra birlikte olmamız ve olanları unutabilmemiz mümkün değildir.” dedi.

Hükümdar iyiden iyiye öfkelenerek:

“Kalbindekini unutup duygusallığını yenemeyen,içinde ona yer kalmayacak derecede kalbindeki kinden vazgeçemeyen kimseden hayır gelmez!” diye sesini yükseltti.

Kuş:

“Ayağının altında yara olan kimse ısrarla yürümek isterse çaresiz yarası

açılacaktır.Gözü hasta olan adam bu halde rüzgara dönerse göz ağrısının artmasına sebebiyet vermiş olur.İşte bunlar gibi öç taşıyan kimse de öcü alacak olana yaklaşırsa hayatını tehlikeye atmış olur.Düşmanın sözüne kanıp da tedbiri elden bırakanlar ancak kendilerine düşmanlık yapmış olurlar.Bu yüzden akıllılar hiç kimseye körü körüne inanmazlar.”diyerek noktaladı sözlerini.

“Dostluğumuz burada bitmiştir.Seninle bunları konuşmadan gitmek istemedim.”

Konuşmasını bitirir bitirmez “Hoşça kalın” deyip dağlara doğru uçup gözden kayboldu.

DEVE VE ARKADAŞLARI

Naklederler ki bir aslan, insanların geçtiği yollardan birine yakın bulunan bir ormanlıkta yaşıyordu.Onun kurt,karga ve çakaldan ibaret üç arkadaşı

vardı.Bunlar, aslanın avlandığı hayvanların artıklarıyla besleniyorlardı.Kurt yaşlandığı için avlanamadığından aslanın yanına sığınmıştı.Çakal yaşlı olmadığı

halde aslanın artıklarıyla yaşamak işine geliyordu.Karga da çakaldan farksızdı.

Bir gün oralardan bir deve sürüsü geçti.Aslan sürüye saldırmadı.Develerden biri sürüden ve çobanlardan kurtulmak için yandaki çalılıklara daldı.Oralarda gezinirken aslanla karşılaştı. “Nerden geliyorsun?” diye sordu aslan. “Sürüden kaçtım” dedi deve.

“Peki, ne istiyorsun?” diye sordu aslan. “Güvenceniz altında yaşamak istiyorum.”

dedi deve.

“O halde bizimle beraber kal,istediğin bereketi ve güvenceyi bizim aramızda bulabilirsin.”

Böylece, deve de onlara katıldı ve uzun süre birlikte yaşadılar.Deve daha önce hiç

görmediği rahatı gördüğü için halinden son derece memnundu.

Bir gün aslan av aramak için yola çıktığında büyük bir fil ile karşılaştı.Onunla şiddetli bir şekilde dövüştü.Kan revan içinde kalmış bir şekilde, fil’in elinden zor kurtuldu.Yaraları o kadar çok kanıyordu geriye dönüp avlanacak hali kalmamıştı.Olduğu yere doğru yığılıverdi.Deveden başka kurt, çakal ve karga da açtılar ama hazıra alışık oldukları için karınlarını doyurmak için aslanın iyileşip av getirmesini bekliyorlardı.Aslan onların haline bakıp: “Açlıktan hepiniz çok hırpalandınız, neredeyse kaburgalarınız çıktı, diye söylenince

“Biz kendimizi düşünmüyoruz, fakat siz efendimizi böyle perişan, aç ve çaresiz halde gördükçe üzülüyoruz.Keşke sizin karnınızı doyurabilmek için bir şey yapabilsek.”

“Sizin iyi niyetinizden hiç şüphe etmiyorum, o halde sağa sola dağılınız, belki bir av bulursunuz, hem size hem de kendime ayırırım ondan.” Diye yanıt verdi Aslan.

Üç arkadaş (kurt, karga ve çakal) aslanın bu isteğini ister istemez kabul ettikten sonra aslanın yanından ayrılarak bir köşeye çekilmişler ve aralarında şöyle konuşmuşlar:

“Bizim şu ot yiyici deve ile ne ilgimiz var, o ki huyu huyumuza, kafası kafamıza benzemez.O halde aslana allayıp pullayıp kabul ettirsek de onu yese, bize de etinden yedirse.”

Çakal:

“Bu, aslana söyleyemeyeceğimiz bir şeydir, çünkü devenin burada güvenliğini sağlayacağına dair söz vermiş” dedi.

Karga: “Bu aslan probleminden sizi kurtarırım.” dedi.

Doğru aslan’ın huzuruna girdi.Aslan:

“Bir şey buldun mu?” diye sordu. Karga şu cevabı verdi:

“Ancak çalışan ve gören kimse bir şey bulabilir.Bizse açlıktan dolayı ne çalışabiliyor, ne de görebiliyoruz. Fakat bir konu üzerinde birleştik.Eğer hükümdar da bize uygundur derse biz de onu yerine getiririz.

“Neymiş o?” diye sordu aslan.

“Şu deve, aramızda dolaşan ot yiyici; ne bir faydası var bize, ne bir iyilik getirdiği ne de işe yarar bir çalışması.

Aslan bu sözleri işitince öfkelenir ve şöyle der:

“Ne kadar kötü şeyler düşünüp, bayağı sözler söylüyorsun.Benim kişiliğime yakışmayacak kötü düşüncelerden ve bayağı şeylerden söz ediyorsun.

Bu kadar küstahlaşacağını düşünmemiştim doğrusu.Ben deveye burada güvence içinde yaşayabileceği garantisini verdim.Bu sözümden asla dönmem!”

Karga:

“Kralımızın söylediklerini anlıyorum, fakat bir ev halkının kurtarılması için bir can, bir kabilenin kurtarılması için bir ev halkı,bir şehir halkının kurtarılması için bir kabile ve hükümdarın kurtarılması için bir şehir halkı

feda edilebilir.Siz yeter ki bu çözümü kabul edin, ben onurunuzu kurtaracak bir çözüm yolu bulabilirim” dedi.

Aslan karganın bu konuşmasına cevap vermeyerek sustu.Karga aslan’ın bu sususunu söylediklerinin kabulü olarak değerlendirdiği için hemen Aslanın yanından ayrılıp kendi aralarında bu işi nasıl yapacaklarını kararlaştırdılar.

TASMALI GÜVERCİN

Kral Debşelim filozof Beydeba’ya dedi ki:

-Birbirine samimi bağlarla bağlı bulunan dostların bağlılıklarının nasıl başladığını

ve birbirlerinden nasıl yararlandıklarını bana anlat.

Aldı sözü Beydaba:

-Aklı başında hiçbir adam, hiçbir şeyi dostlara denk tutmaz.Çünkü dostlar, zor zamanda yardımcı olan ve bir musibet dokunduğunda teselli edendir. Bunun örneklerinden biri de tasmalı (boynu nişanlı) güvercin, fare, ceylan ile karga örneğidir.

Kral merakla sordu:

-Bu nasıl olmuş?

Beydeba:

Rivayet olunur ki , bir gün karganın biri yuvasında bulunuyorken çirkin yüzlü, çirkin mi çirkin, omzunda ağ, elinde değnek bulunan bir avcının ağaca doğru yaklaştığını gördü.Karga avcıdan korktu ve kendi kendine:

“Bu adamı buraya ya benim ecelim ya da benden başka birinin eceli sürüklemiştir.Yerimden hiçbir yere kıpırdamayacağım, bakalım bu herif ne yapacak göreceğim.” diye söylendi.

Derken, avcı ağını atar,üzerine taneler serperek, ona yakın bir yerde

gizlendi. Az sonra, tasmalı güvercinlerin beyi olan bir güvercin yanında bir güvercin grubuyla oradan geçti.Ne güvercin beyi ne de arkadaşlarının hiç biri ağı görmeden tanelere üşüşüp toplamaya başladılar. Bir anda neye uğradıklarını şaşırıp hepsi birden ava takıldılar.Bunun üzerine avcı sevinçle ve neşeyle geldi. Güvercinlerin her biri, tuzaktan kurtulmak için çırpınıp çareler aradılar.Tasmalı güvercin şöyle bağırdı:

“Tuzaktan kurtulmak için çareler ararken aranızdaki birliği ve dayanışmayı

bozmayın, kimse sadece kendi canını kurtarmaya kalkmasın.Hepimiz tek bir kuş

gibi uçmalı ve sürekli birbirimizle yardımlaşmalıyız, böylelikle her birimiz diğerimiz sayesinde kurtulmuş oluruz.” dedi.

Güvercinler tasmalı güvercinin dediklerini tutarak birbirleriyle elbirliği ederek, güçlerini toparlayıp hep birlikte ağı koparıp onunla havaya yükseldiler.Fakat avcı

yine de ümidini onlardan kesmedi. Biraz uçtuktan sonra onların düşeceklerini sandı.Bu arada olup biteni seyreden karga, kendi kendine: “Bu güvercinleri mutlaka takip etmeli ve sonuçlarının ne olacağını görmeliyim” dedi.Bir ara güvercin beyi etrafına bakar ve avcının kendilerini izlediğini farketti. Bunun üzerine güvercinlere şöyle dedi:

“ Görülüyor ki, bu avcı sizi takip etmekte kararlı.Açıktan değil de yerleşim yerlerinden doğru gidersek ona izimizi kaybettiririz, o da çekip gider.Filan yerde bir fare dostum var, şayet ona ulaşabilirsek şu ağımızı keser.”

Güvercinler söyleneni yaptı, avcı da onları yakalamaktan ümidi keserek geri döndü. Fakat karga onlar takip etti.

Nihayet tasmalı güvercin farenin yerine ulaşınca diğer güvercinlere yere düşüp konmalarını emretti.Farenin her tehlikeye karşı hazırladığı yüz deliği varmış.

Tasmalı onu kendi adıyla “Zeyrek” diye çağırdı. Fare de deliğinin içinden:

“ Sen kimsin” diye karşılık verdi.

“Ben, dostun tasmalı güvercinim!

Fare koşarak Tasmalı güvercine geldi ve:

-Seni bu hale düşüren nedir? diye sordu.

Tasmalı güvercin şöyle cevap verdi:

“Hayır ya da şer hiçbir şey kaderin dışında meydana gelmez.Beni de bu tehlikeye düşüren odur.Benim yerime benden daha güçlü birisi de olsaydı başına aynı şey gelir ve başına gelecek kaderden kurtulamazdı.

Bunun üzerine fare tasmalı güvercinin bulunduğu ağ düğümünü kesmeye başladı.Tasmalı ona:

“Önce diğer güvercinlerin sonra benim düğümlerimi kes” dediği halde fare hiç

oralı olmadı.Güvercin beyi bu isteğini tekrar tekrar yineleyince, fare cevap verdi:

“ Bu sözü o kadar çok tekrar ettin ki, sanki bana kendini hiç düşünmüyor ve kendine hiç acımıyorsun gibi geldi.”

Güvercin beyi buna karşılık şöyle cevap verdi:

“Benim düğümümü keserken bıkıp yorulursun da sonra diğerlerinin düğümünü

kesmekten tembelliğe düşersin diye korkuyorum. Fakat önce onlardan başlarsan, ben sonuncu olduğumda bıkkınlık gelse bile benim ağ içinde kalmama razı

olmazsın.”

Fare:

-İşte seni önemli ve sevimli kılan şeylerden biri budur.

Fare ağı kesip bitirdi.Tasmalı güvercin ve arkadaşları kurtuldular.

Karga farenin bu iyiliğini görünce onunla dost olmak istedi.Gelip ona samimi bir şekilde adıyla seslendi. Fare başını çıkardı:

“Ne istiyorsun?” diye sordu.

“ Seninle dost olmak istiyorum” dedi karga.

“Seninle benim ne yakınlığım olabilir ki” dedi fare, “ Sen sadece bir yiyicisin, bense senin gıdan.”

Karga: “Seni yiyor oluşum, seninle dost olamayacağım anlamına gelmez” diye karşılık verdi. Böyle bir dostluğu karşılıksız bırakmanın kendisine yakışmayacağını

söyledi.Ve farenin güzel huyuna hayran kaldığını ifade ederek, uzun uzun onu övdü.

Bunun üzerine fare şöyle cevap verdi:

“Düşmanlık iki türlüdür: Biri fil ile aslanın düşmanlığında olduğu gibi birbirine denk olan düşmanlıktır; çünkü bazen aslan fili, bazen de fil aslanı öldürür.Biri de o düşmanlıktır ki taraflarından birinin diğerlerine nazaran gücü benimle kedi arasında ve seninle benim aramdaki

düşmanlık gibidir.Çünkü bizim aramızdaki düşmanlık
sana
hiçbir
zarar
vermez,
onun
zararı
sadece
bana
dokunur.Düşmanıyla arkadaş olup barışan kimse, yeninin içinde yılan taşıyan kimse gibidir.

Karga:
“Söylemek istediğin şeyi anladım.Fakat sana yakışan, üstün ahlakın, doğru sözlülüğün
ve
civanmertliğinle
bu
dostluk
çağrımı
karşılıksız
bırakmamandır.Çünkü ben senin dostluğuna ve iyiliğine muhtacım. Sen ki asil bir kimsesin.Benimle
dostluk
kuruncaya
kadar,
yiyip
içmeden
kapında
bekleyeceğim.”
Bunun üzerine fare şöyle dedi:
“Dostluğunu
kabul
ettim.Seninle
ilk
karşılaştığımda
sarfettiğim

sözleri

söyleyişimin sebebi kendim için emniyet ve itimat oluşturmaktı.

Sonra fare deliğinden çıkar, kapısının yanında durur. Karga şöyle dedi:

“Benim yanıma gelip arkadaş olmaktan seni hâlâ engelleyen nedir? yoksa benimle ilgili hâlâ içinde bir şüphe mi taşıyorsun?”

Fare cevap verdi:

“Dünya adamı, iki şeyi öne sürerek karşısındakiyle ilişki kurar. Bunlar, can ile maldır.Canını sunanlar, samimi dostlardır.Malını sunanlar ise, birbirinden istifade etmek isteyen, birbiriyle yardımlaşanlardır.İnsanın canını sunması malını

sunmasından daha değerlidir.Ben de senden canınla garanti aldım, kendim de sana aynı şeyi canımdan sundum.Benim senin yanına gelmeyişimin sebebi, sana karşı kötü zan besleyişim değildir.Fakat bildim ki, senin bir çok arkadaşın var aslı

senin gibi olsa da, hakkımdaki görüşleri senin görüşün gibi hiç değildir.”

Karga buna karşılık şöyle dedi:

“Dost olmanın yollarından biri de dostunun dostuna dost olmak ve dostunun düşmanına düşman olmaktır.Benim seni sevmeyecek bir tane bile arkadaşım ya da dostum yoktur.Şayet benim aslımdan gelip de seni endişelendirecek tarzda davranan olursa onunla bir gün bile dost kalmam!”

Böylelikle fare karganın yanına geldi ve tokalaşıp samimiyet gösterdi.Aradan birkaç gün geçince karga fareye şöyle dedi:

“Seni daha emniyetli bir yere götürmek istiyorum.Benim herkesten uzak bir yerim var.Hem senin deliğin insanların gelip geçtiği yola çok yakın, bazı yaramaz çocuklar sana taş atıp zarar verebilirler.”

“Dilediğini yap” dedi fare. “İstediğin yere vardığımızda benim sana anlatacak bir çok haberlerim ve hikayelerim olacak”.

Bunun üzerine karga farenin kuyruğunu gagasıyla aldı ve onu uçurdu.Sonunda istediği yere vardı.Kaplumbağanın bulunduğu pınara yaklaştıkları zaman, kaplumbağa, yanında fare bulunan bir karga görür ve onun arkadaşı olduğunu anlayamadığından çok korktu.Karga kaplumbağayı çağırır, o da yanına çıkıp sordu:

“Nereden geliyorsun?”

Karga, olup bitenleri ve yaşadıklarını anlattı.

Kaplumbağa farenin sözlerini dinleyip hareketlerini izleyince onun aklına ve vefakarlığına hayran oldu, ona “ hoş geldin” dedikten sonra sordu:

“Buralara gelmenin sebebi nedir?”

Bunun üzerine karga fareye şöyle dedi:

“Hem bana anlatacağım diye söylediğin haberleri ve hikayeleri anlat, hem de kaplumbağanın sorusuna da cevap ver.Çünkü senin yanında ben ne isem kaplumbağa da odur.”

Fare anlatmaya başladı, şöyle dedi:

“Önceleri kentte ev faresi olarak yaşıyordum ben.Kırlarda özgür bir tarla faresi olarak yaşamaya nasıl başladığımı başka zaman anlatırım.Başımızdan geçen ilginç olayları birbirimize anlatacak epey vaktimiz olacak.” diye cevapladı. Üçü

tam koyu bir sohbete koyulmuşken yanlarına bir ürkek ceylan geldi.Karga uçarak çevreyi kontrol etti.Görünürde ne bir yırtıcı hayvan ne de bir avcı vardı.Geri dönüp

herhangi

bir

tehlike

olmadığını

bildirdi.Ceylanın

yanına

gittiler.Kaplumbağa:

“Susuzluğunu ve korkunu gidermek için çeşmeden kana kana içebilirsin. Korkma.

Korkacak hiçbir şey yok. Sen neden böyle koşarak geliyorsun, ne oldu ? diye sordu.

Sudan kana kana içen ceylan:

“ Ormanın bitişiğindeki kumluk alanda koşup atlarken avcılar peşime düştü, onları şaşırtarak buraya kadar geldim. Uzaktaki bir gölgeyi avcı sanarak buraya kaçtım.” dedi.

Kaplumbağa:

“Hiç korkma, Akıllı Karga, senin ürktüğünü görünce çevreyi uçarak kolaçan etti.Birlikte burada yaşarız.” dedi.

Ceylan bu öneriye çok sevindi ve aralarına katıldı.Birlikte yaşıyor, oldukça iyi anlaşıyor ve dostlukları her geçen gün daha bir

ilerliyordu.Yiyecek sıkıntıları
yoktu.Çok mutluydular. Ceylan bir gün âniden kayboldu.Başına bir şey gelmiş
olabileceğinden endişeye kapılıp bu konuyu bir araya gelerek görüştüler.
Kaplumbağa ile fare:
“Sen daha çabuk hareket edebiliyorsun. Ceylanın başına sakın kötü bir şey gelmiş
olmasın,” dediler Akıllı Kargaya.

Akıllı karga uçarak her tarafı kolaçan etti ve ceylanı bir tuzağa yakalanmış halde buldu.Geri dönüp onlara haber verdi.Birlikte ceylanı kurtarmaya koştular.
Ceylana.
“ Sen akıllı ve tecrubeli birisin. Nasıl oldu da bu tuzağa düştün?” diye sordu fare.
“ Ben de ne olduğunu anlayamadım” dedi ceylan. “Avcılar her gün yeni bir tuzak oluşturuyorlar. Bu, eskilere benzemiyordu.” Fare hiç vakit kaybetmeden keskin dişleriyle tuzağın iplerini kemirmeye başladı.
“Senin buraya gelmen hiç iyi olmadı.Çünkü buraya şimdi bir avcı gelecek olsa buradaki herkes saklanacak bir yer bulur ama sen bu ağır hareket eden halinle avcının eline düşmekten başka ne yapabilirsin ki?” dedi ceylan kaplumbağaya.
Kaplumbağa:
“Doğru ama bir dostum tehlikedeyken ben yuvamda nasıl rahat oturabilirim ki?
Ben seni düşünürken kendi başıma gelecekleri düşünemedim.” dedi.
Avcı, fare tam ipleri kesmeyi bitirmek üzereyken çıkageldi.fare hemen bir deliğe saklandı.Akıllı Karga uçup kaçtı.İplerini koparan ceylan da fırlayıp kaçtı.Ortalıkta sadece kaplumbağa kalmıştı.İpleri kemirerek kesenin kim olabileceğini bulmak için etrafına bakındı.Kaplumbağa gözüne ilişince ipleri kesenin kim olacağını
düşünmeden kaplumbağayı yakalayıp bağladılar.
Kaçanlar çok geçmeden avcıdan uzak emin bir yerde bir araya gelip toplandılar.Kaplumbağanın avcının elinde düşmesine üzülmüşlerdi.
Fare:

“Şimdi birimiz kurtulurken diğerimiz avcının eline düştü.Dostunun kurtuluşu için yanına gelip kendisi avcıya yakalandı.”

Akıllı Karga ile ceylan da endişeli ve üzüntülüydüler.Dostlarını avcının elinden nasıl kurtarmaları gerektiğinin yolunu bulmalıydılar.İyi düşünmeli ve acele etmeliydiler.Fare arkadaşlarını tehlikelerden çoğu defa kurtardığı için tecrübeliydi ve insanların düşünce yapılarını iyi biliyordu.Bu nedenle en uygun çözüm yolunu o buldu.

“Bence ceylan ağır yaralıymış gibi topallaya topallaya yürüyerek avcıya görünmeli. Avcı, yakalamak için ona doğru koştuğunda, çabuk koşmasını

engellediği için kaplumbağayı elinden mecburen bırakmak isteyecektir.Avcı onun peşinden koşarken ben de kaplumbağayı esir eden iplerinden onu kurtarırım.Böylece, bu tehlikeden bir an önce uzaklaşıp yuvamıza döneriz.Akıllı

Karga seni uçarak takip etsin.Avcıyı oyalayıp sonra geri dönersiniz.”

Avcı sırtına yüklediği kaplumbağa ile evine dönerken karga ile ceylan onun önüne geçtiler.karganın çıkardığı sesler avcının ilgisini çekerken ceylanın toparlayarak önünde gitmekte olduğunu gören avcının birden gözleri ışıldadı.Ceylan varken kaplumbağayı ne yapacaktı? Kaplumbağayı bıraktı ve ceylanın peşinden koşmaya başladı.Ceylan,

avcı
yaklaştığında
biraz
hızlanıp
uzaklaşıyor,
sonra
yavaşlıyordu.Avcı koşmaktan yorulmuştu.

Kaplumbağa ile fare oradan uzaklaşmışlardı.Geri dönse bile onarlı bulması

olanaksızdı artık.

Ceylan topallama numarasını bırakıp bütün gücüyle koşarak uzaklaştı.Yorgun argın kaplumbağayı bıraktığı yere dönen avcı, korkuya kapıldı.Hava kararmaya başlamış, akşam olmak üzereydi.Durup başına gelenleri düşündü.Ceylanı

yakalamak üzereyken elinden kaçırmıştı.Kaplumbağayı alıp giderken

önüne çıkan karga ile topallayan ceylanın peşinden koşarak yorulmuş, onun topal olmadığını

anlamıştı.geri döndüğünde kaplumbağanın iplerinin kesilip yerinde yerler estiğini görmüştü.Bunlar hayvan kılığına girmiş cin ve periler miydi acaba? Bir daha bu yörelere gelmemek üzere korkuyla oradan uzaklaştı. Başına gelenleri de kimseye anlatmadı.

Kaplumbağa, karga, tarla faresi ve ceylan, bu ülkede özgürce ve barış içinde yaşadılar. Ne bir yırtıcı hayvan ne de bir avcı bir daha onları hiç rahatsız etmedi.

GÖZÜPEK FARE

Fare başından geçenleri müsait bir zamanda anlatmak için kaplumbağaya söz vermişti.Göl kıyısındaki ağaçların altında toplanmışlardı.Fare kaplumbağayı fazla uğraştırmadan anlatmaya başladı:

“İlk zamanlar büyük bir kentte yalnız başına kalan birinin yanında yaşıyordum.Ev sahibinin kimi kimsesi yoktu.Komşuları ona sepetlerle yiyecek getiriyor, o da yiyebildiğini yiyor, geri kalanını tavana bağlı bir ipe asıyordu.Ben ne yapar yapar adam dışarı çıkınca sepete ulaşırdım.Tavana tırmanıp sepete ulamayı benden başkası başaramazdı.Sepete ulaşır ulaşmaz karnımı bir güzel doyurur, geri kalanını da farelere atardım.

Bir misafiriyle beraber yemeklerini yiyip sohbet ettikleri bir

gündü.Misafir dolaşmadık ülke bırakmamış, çok macera yaşamış bir gezgindi.Gezgin başından geçenleri hararetli hararetli anlatırken ev sahibim ellerini çırpmaya başladı.

Konuk bu harekete sinirlenip öfkelendi:

“Benden başımdan geçenleri anlatmamı istediğin halde, benimle dalga geçer gibi ikide bir de ellerini çırpıp duruyorsun.Şayet dinlemeyeceksen beni boşuna niye konuşturup duruyorsun?

Ev sahibim:

“Şu fareyle bir türlü baş edemedim. Bir yere ne koysam yiyor.Bir türlü ne yapacağımı şaşırdım.Fareleri ürküterek korkutup kaçırmak için ellerimi çırpıyorum.” diye yanıtladı.

Konuşmasını keserek sordu konuk:

“ Yani sen şimdi tek bir fareyle mi baş edemiyorsun?”

“Fareler içinde bir tanesi var ki çok akıllı ve kurnaz, işte o beni yıldırdı. Bu özelliklerinden dolayı ona Zeyrek adını verdim.Benden daha güçlü çıkıp beni yendi.Yiyecekleri bir türlü ondan kurtarmam mümkün olmadı.”

Konuk:

“Onu diğer farelerden farklı ve üstün kılan mutlaka bir şey olmalı. Sen bana bir kürek ve bir kazma getirirsen gerçeği öğrenebiliriz.”

“O ara ben de yemek yemeyi bırakmış konuşmaları dinliyordum.”

Ev sahibi hemen kazma ve küreği getirdi Yuvamın deliğini biliyordu.Yuvamın yerini sordu konuğu ve kazmaya başladılar.Yuvamın yanında içinde yüz altın olan bir kese buldular.Bunu kimin sakladığını ben de bilmiyordum.

Gezgin konuk:

“İşte fareye güç ve cesaret veren bu altınlardı.Onun gücünün sırrını bulduk.artık endişeye gerek yok, çünkü bundan böyle güç bizde,” dedi.

Sabahleyin erken saatte evden ikisi birlikte çıktılar. Onlar çıkar çıkmaz, birlikte yaşadığım fareler çevremi sarıp,

“Biz acıktık, n’olur bizi doyur!” diye yalvarmaya başladılar.

O gece çok yorgun ve uykusuz olduğum için olmalı tavana tırmanıp da bir türlü

yiyecek sepetine ulaşamadım.Beni övüp yere göğe sığdıramayan fareler; “Bunda hiç iş kalmamış” diye beni küçümsemeye başladılar.

Çoğu beni bırakıp gitti. Kalanlarla birlikte güç bela yerdeki kırıntılarla

karnımızı
doyurmaya çalıştık.Bütün bir gece uyuyamadığım için derin bir uykuya daldım.

Akşamleyin ev sahibi ve konuğu eve döndüler.Her zamanki gibi yemeklerini yiyip geri kalanları sepetle birlikte bir kenara bıraktılar.Altın dolu keseyi çıkarıp, kendi aralarında eşit bir şekilde paylaşıp sonra da yattılar.

Düzenimi bozan bu gezgin konuğun altınlarını onun bulamayacağı bir yere saklamak istiyordum.O da sanki benim kafama koyduğum şeyi önceden sezmiş
gibi, gözlerini kapatıp bir türlü uyumuyordu.Oysa ev sahibi çoktan uykuya dalmıştı.az sonra konuk nasıl olsa uyumuştur diyerek altın kesesini çekiştirmeye başladım.Meğerse uymuyor, uyuma numarası yapıyormuş.Birden sırtıma ağır bir sopa darbesi geldi. Neye uğradığımı şaşırmıştım.Konuk gezgin kocaman bir sopayı
bana
doğru
savurmuştu.Kanlar
içinde
kalmıştım.Ölümden
zor
kurtuldum.Baktım ki, bu evde canımdan olacağım, kendime daha güzel ve daha güvenli bir yurt edinmek için sabahleyin evden uzaklaştım.

Yeni gittiğim yerde Güvercin başkan ile tanışıp dost oldum.Bana yeni dostluklar kazandıran Akıllı Karga ile de orada tanıştım," dedi.

İLAZ, BELAZ VE İRAHT

Hükümdar Debşelim, Filozof Beydaba'ya şöyle dedi:

-Bana bir hükümdarın bağlı kalıp, onlar sayesinde mülk ve saltanatını koruması

gereken şeyler hakkında bir hikaye anlat ki, soğukkanlılık, mertlik veya cesaret, yahut da cömertlikten hangisi ise bu,işinin başı ve temeli olsun!

Beydaba cevap verdi:

"Hükümdarların malını mülkünü ve saltanatını koruması için en gerekli şey, soğukkanlılık ve ağırbaşlılıktır.Nitekim rivayet olunur ki, bir zamanlar Belaz denilen bir hükümdar ile İlaz denilen âbid zahid bir veziri varmış.Bir gece hükümdar rüyasında kendisini korkutan sekiz düş görmüş.Heyecan ve telaş

içinde uyanmış.Gördüğü düşü yorumlamaları için zahid Brehmenleri çağırmış, onlara gördüğü rüyaları anlatmış.Onlarda hep bir ağızdan şöyle demişler:

"Hükümdar hazretleri oldukça ilginç rüyalar görmüşler.Şayet bize yedi gün mühlet verirse onun yorumunu kendisine getiririz."

Hükümdar istedikleri mühleti kabul etti.Zahid Brehmenler hükümdarın huzurundan çıktıktan sonra aralarından birinin evinde toplanıp konuşarak ve şöyle dediler:

"Düşmanınızdan intikam almak için bundan daha iyi fırsat olamaz.Biliyorsunuz ki bu adam dün bizden tam on iki bin kişiyi öldürdü.Şimdi bu adam ocağımıza düşüp bize sırrını verdi. Var mısınız onu korkutalım, böylelikle ona her istediğimizi yaptırmış oluruz. Ona diyelim ki; "Senin bu korktuğun şeyden kurtulabilmen için, sevip kıymet verdiğin kişileri bize teslim edip sonra onları

öldürtmen gerekir.Biz kitaplarımızı açtık baktık ki, isimlerini söyleyeceğimiz kişileri öldürmekten başka çare göremedik" Eğer hükümdar bize kimleri öldürmek istiyorsunuz, adlarını söyleyin" derse, şöyle diyelim: "Kadınların değerlisi, Cüveyr'in övgüye layık anası İraht'ı istiyoruz, en sevdiğiniz oğlunuz Cüveyr'i istiyoruz, kıymetli yeğenini istiyoruz, dostun ve vezirin İlaz'ı istiyoruz, sır katibin olan Kal'ı istiyoruz, eşi bulunmaz kılcını, atların yetişemediği beyaz fili, savaşta bineğin olan atı, güçlü ve süratli koşan hecin deveni istiyoruz, ondan bize yaptıklarının intikamını almak için-işleri bilen, büyük filozof Kakariyon'u istiyoruz." Bu isteklerini ulaştırdıktan sonra da hükümdara şöyle demeyi kararlaştırdılar:

"Ey hükümdar! İsminiz söylediğimiz kişileri öldürdükten sonra

kanlarını bir havuzda toplaman ve sen de havuzda onların kanlarının bulunduğu yere oturman gereklidir. Sen havuzdan o halde çıkınca biz brahmenler, dünyanın dört bir yanından gelir etrafında döner ve seni okuyup üfleyerek vücudundaki kanı

siler,seni su ve güzel kokulu yağlarla iyice yıkarız. Bu sayede Allah, senin için korktuğumuz belayı defeder.Ey hükümdar! Eğer isimlerini verdiğimiz sevdiklerini kurban olarak bize verirsen beladan kurtulur, saltanatın düzene girer, aksi taktirde mülkünün elinden alınmasından veya mahvolmandan korkarız."

Brehmenler, aynı zamanda, eğer hükümdar emirlerini dinlerse onu istedikleri gibi öldüreceklerini düşündüler.

Yedinci gün dolunca hükümdar'ın yanına döndüler ve ona şöyle dediler:

"Ey hükümdar! Biz kitaplarımıza göre senin gördüğün düşün yorumuna baktık, aramızda görüş alış verişi yaptık.Fakat vardığımız sonucu söyleyebilmemiz için seninle yalnız kalmamız gerekir."

Bunun üzerine hükümdar, yanındakileri çıkardı.Yalnız kaldılar ve Brehmenler kurdukları düzeni en ince noktasına kadar hükümdara anlattılar.

"Eğer ben hayatıma denk düşen, yaşantımın bir parçası olan bu insanları

öldürürsem, benim için ölüm yaşamaktan daha hayırlı olur!Ha ölmüşüm ha sevgililerden, dostlardan ayrılmışım ne fark eder.

Bu kez Brehmenler ona "eğer bize öfkelenmezsen sana bazı önemli haberler vereceğiz" demişler. Hükümdar izin vermiş.Konuşmayı şöyle sürdürmüşler:

"Ey! Hükümdar başkasının hayatını kendi hayatına tercih etmekle hiç de doğru bir şey yapmış olmuyorsun.Büyük işi bırakıp zayıfı tercih etme ki sevdiğini kendine tercih ettiğin için helak olmayasın! Hayatını ve mülkünü koru. Kendisiyle şeref ve yücelik kazandığın halkın nazarında mülkünle muradına kavuş."

Hükümdar, brahmenlerin bu kaba ve cüretkar konuşmalarına çok üzüldü.Kalkıp odasına gitti.Kendini yüzü koyun yere atarak sinirden titreyip ağladı.

Hükümdarın bu üzüntüsü günlerce devam etti ve bu durum ortalıkta iyice yayıldı.İlaz hükümdarın tutulduğu keder ve üzüntüyü duyunca bunun

sebebi üzerinde düşünüp taşındıktan sonra, hükümdarın huzuruna çıkıp üzüntüsünün sebebini öğrenmeye karar verdi.

Ve doğruca İraht'a gitti ona şöyle dedi:

"Şu kadar zamandır hükümdarın hizmetindeyim bir gün bile benim görüşümü

almadan bir şey yapmadı.Oysa şimdi ne olduğunu bilmediğim bir şeyi benden gizlediğini görüyorum.Bir kaç gece evvel onu Brehmenlerle beraber gizlice görüşürken gördüm, korkarım ki onlara bir sırrını açmıştır.Kim bilir belki de ona zarar verecek ve onun için kötülük getirecek bir yol göstermiş olmalıdırlar.Şimdi sen kalk ve git, hükümdarın huzuruna çık,içinde bulunduğu hali öğren ve bana haber ver, çünkü ben huzuruna giremiyorum.Belki de Brehmenler ona bir şeyleri yaldızlamışlar, onu kötü bir işe teşvik etmişledir."

İraht şöyle dedi:

" Bir süre önce hükümdar beni azarladı. Bu durumda onun huzuruna giremem!"

" Sakın onu kafaya takma" dedi İlaz, " Biliyorum ki kaç kez hükümdar –Üzüntüm ne kadar büyük olursa olsun, Iraht yanıma gelince hemen unutuyor ve hiçbir derdim kalmıyor-demiştir.Hemen ona git, üzüntüsünü giderecek şeyi ona söyle ve cevabını da bana bildirmeyi unutma."

Bunun üzerine Iraht kalkıp gitti ve hükümdarın huzuruna girerek başucunda oturup şöyle dedi:

Ey övgüye layık hükümdar! Sendeki bu hal nedir?Seni üzüntülü

görüyorum.Senin için her türlü fedakarlığı yaparız. Brehmenlerden ne duydun, bana bildir.

Hükümdar Iraht'a şöyle karşılık verdi:

" Ey kadın! Durumumu sorup da derdimi iyice artırıp durma; çünkü bu senin sormanı gerektirecek bir durum değildir.

Kadın:

"Akıllı insanlardan en taktire layık olanı o kişidir ki,bir belaya uğradığı zaman başkalarına danışıp, derdini paylaşarak bu dertten kurtulma çareleri arar.Üzülüp kendini perişan etme,kaderinde ne varsa o olur.Üzülmek ancak vücudunu zayıflatıp düşmanının yüreğini soğutmaya yarar."

Iraht'ın bu sözü üzerine hükümdar ona şöyle dedi:

“Sorduğun şey de hiçbir hayır yoktur.Çünkü onun sonu senin, benim ve memleketimin
halkının
çoğunun
hayatına
denk
düşen
kimselerin
ölümüdür.Gerçek şu ki: Brehmenler seni ve sevdiklerimin çoğunu öldürmemin gerekli olduğunu söylediler.Oysa sizden sonra benim için hayatın hiçbir anlamı ve önemi yoktur.Buna nasıl üzülmeyeyim?

Iraht bunu duyunca heyecanlansa da heyecanını belli etmemeye çalışarak şöyle dedi:

“Biz kendimizi sana feda ederiz ey hükümdar, sen hiç üzülme! Cariyelerin içinde de benim gibi olanlar vardır.Ancak ey hükümdar senden bir dileğim var,bunu seni kendimden çok sevdiğim için söylüyorum, bu isteğim sana şu nasihatimden ibarettir:

“Bundan böyle güvendiğin kişilere defalarca istişare etmedikçe hiçbir işini brehmanlarla danışmamanı ve onlara güvenmemeni istiyorum.Çünkü

öldürmekten daha büyük bir iş yoktur.Bir yerde değersiz gibi görünen bir cevher bulursan bile bir bilene göstermeden fırlatıp atma.Ey hükümdar, inan ki dostunu ve düşmanını doğru düzgün bilmiyorsun.Brehmenler konunda da gerçek niyetlerinden habersizsin.Onların seni sevmediğini ve sana bir fenalık yapabileceğini hiç düşünmüyorsun.Daha dün Brehmenlerden on iki bin kişiyi öldürdüğünü unutma.Bu olup bitenin onlardan kaynaklanmadığını mı sanıyorsun?

Yemin ederim ki,onlara gördüğün rüyayı anlatmaman ve sırrını açmaman gerekirdi.Sana
ne
söylemişlerse
emin
ol
ki
kinlerinden

dolayı

söylemişlerdir.Gayeleri seni, sevdiklerini ve vezirini öldürerek böylece senden intikam almış olacaklardır. Şimdi en iyisi Filozof Kabariyon'a git, o zeki bir bilgindir, ona düşünde gördüklerini söyle, yönünü ve yorumunu ondan sor…"

Hükümdar bunları işitince içindeki sıkıntı dağıldı.Ve dosdoğru atına atlayıp Filozof Kabariyon'a gitti.Önünde eğilip huzuruna durdu.Onun bu telaşlı ve mutsuz halini gören Filozof:

-Betin benzin solmuş,sana ne oldu ey hükümdar? diye sordu.

Hükümdar:

-Uykumda, Brahmenlere anlattığım yedi rüya gördüm.Düşümü yorumlayanlara bakılırsa bu rüyadan başıma büyük işler gelmesinden ve saltanatımın elimden gitmesinden endişe etmekteyim.

Filozof:

-İster rüyanı sen anlat, isterse gördüğün rüyayı ben sana anlatıp yorumlayayım!

dedi.

Hükümdar:

-Senin anlatıp yorumlaman daha güzeldir!

Filozof:

-Hiç üzülüp kendini bu işten dolayı tedirgin etme ey hükümdar! Biliyorum ki, rüyanda önce kuyrukları üzerinde duran iki balık gördün. Bunun ne anlama geldiğini söyleyeyim: Sana Nihavend hükümdarından bir elçi gelecek.İçinde dört bin batman altın değerinde kırmızı yakut ve inciden iki gerdanlık bulunan bir kutu getirecek.Arkadan uçup önüne konan iki ördeğin yorumuna gelince; Sana Belh hükümdarı dünyada eşi benzeri bulunmayan iki at gönderecek.Sol ayağının üstünde yürürken gördüğün yılan şudur: Sınciyn hükümdarından sana halis çelikten yapılmış eşsiz bir kılıçla bir adam gelip huzurunda duracak.Vücudunda sıvanmış gibi duran kan şunu ifade eder: Kazerun hükümdarlarından biri gelip huzurunda duracak.Üzerinde Üzerinde karanlıkta ışık veren erguvan ipek bir elbise olacak.Gördüğün su ile yıkanmanın manası; Rihzin hükümdarından keten elbise giymiş birisi gelip huzurunda duracak.Kendini, beyaz bir dağın üstünde görmenin yorumu ise şudur;Keydur hükümdarından, atların bile yetişemediği beyaz fil ile bir adam gelip huzurda duracak.Başının üstünde ateşe benzer bir şey görmenin yorumlaması şudur: "Erzen hükümdarından, yakut ve inci ile

işlenmiş bir altın taçla gelip bir adam huzurunda duracak.Rüyanda gördüğün, gagasıyla
başına
vuran
kuşun
tabirine
gelince,
onu
sana
bugün
yorumlamayacağım.Sakın korkulacak bir şey olduğunu sanma.Fakat,bu rüyada sevdiklerinden birine darılıp küseceğine dair bir işaret vardır.Ey hükümdar sana yorumlayıp söylediğim şeyler yedi gün içerisinde gerçekleşeceklerdir.”

Hükümdar filozof Kabariyondan bu sözleri işitince saygı ve sevinçle huzurundan ayrıldı.Tahtına oturdu.Filozofun haber verdiği her şey bir bir gerçekleşmeye başladı.Elçiler ve hediyeler art arda gelince Hükümdar şöyle dedi: Şayet Allah, rahmetiyle imdadıma yetişmeseydi hem mahvolmuş hem de mahvetmiş olcaktım.Bir kez daha anladım ki, hiç kimse akıllı dostlarından başkalarını dinlememesi gerekiyormuş.Iraht olmasaydı bütün bunları anlayıp fark etmem mümkün olamayacaktı.Şimdi getirilen hediyelerden dilediklerini alması
için onları Iraht’ın önüne koyun.
Hükümdar daha sonra Iraht’a tacı ve elbiseleri alarak kadınlar kısmına (harem dairesine) gelmesini söyledi.Hükümdar kadınlarının en kıymetlisi olan Iraht ile Huraknah’ı da huzuruna çağırarak İlaz’a şöyle dedi:
Dilediğini alması için, elbiseyi ve tacı İraht’ın önüne koy!
Hediyeler Iraht’ın önüne kondu.Iraht hediyeler içinden tacı tercih etti.Huraknah da en güzel ve en kıymetli elbiselerden birini seçti.Hükümdar adet olduğu şekliyle bir gece Iraht, bir gece de Huraknahla birlikte olurdu.Hükümdarın bir başka adeti de,
yanında
geceleyeceği
kadının
ona

zerdeli
pilav
hazırlayıp
yedirmesiydi.Hükümdar, nöbetinde Iraht'e geldi.Iraht hükümdar için pilav pişirdi.Tacı başında, elinde pilav tabağıyla huzuruna girdi.Huraknah bunu öğrendiği zaman Iraht'ı çok kıskandı.Albenili elbisesini giyip hükümdarın önünden geçti.Güzel yüzü ve parıltılı elbisesi hükümdarın hoşuna gitti.Hükümdar Iraht'e dönerek şöyle dedi:

-Tacı alıp da, bu eşsiz güzellikteki elbiseyi bırakmakla çok cahillik ettin!

Iraht kendisinin cahillikle suçlanıp Huraknah'ın övüldüğünü görünce kıskançlığı
had safhaya ulaştı ve sinirlenip hiddete kapılarak,tabağı hükümdarın başına çaldı.Hükümdarın yüzünden gözünden zerdeli pilav akmaya başladı.Bu yaşanan şey de aslında hükümdarın gördüğü düşün, Kabariyon tarafından yapılan yorumun tamamlanması olmuş.Hükümdar hemen yerinden kakarak İlaz'ı çağırdı
ve ona şöyle dedi:

-Benim gibi bir cihan padişahına bu cahilin nasıl hareket ettiğini gördün.Onu derhal götür ve öldür!

Ilaz hükümdarın huzurundan çıktıktan sonra kendi kendine düşündü:

-Bugün her ne kadar hükümdar bana bu kadını öldürmemi söylese de, yarın bu denli ileri görüşlü,eşi bulunmayan,hükümdarın canını kurtaran bir kadını
öldürmekten dolayı, "neden öldürülmesini geciktirmedin?" diye sormayacağı ne malum? Onu öldürmekte acele etmeyip bekleyeceğim.Eğer hükümdarı üzgün ve pişman görürsem, kadını diri olarak ona getiririm.Böylece büyük bir iş yapmış, hem Iraht'ı ölümden kurtarmış, hükümdarın pişmanlık ve üzüntüsünü gidermiş
hem de bütün insanların kalbinde yer edinmiş olurum.

Şayet hükümdarı neşeli ve huzurlu, yaptığından içi rahat bir şekilde görürsem işte o zaman Iraht'ı öldürürüm."

Ilaz düşündüğü gibi yaptı ve hükümdarın tavrını öğreninceye kadar kadını evinde saklayıp himaye etti.Sonra kalktı, kılıcını kana bulayıp üzgün ve kederli bir kimse gibi hükümdarın huzuruna çıktı: "Ey hükümdar Iraht hakkında emrinizi yerine getirip onu öldürdüm" dedi.Çok geçmeden

hükümdar verdiği emirden pişman oldu.Irahtın güzelliği aklına geldikçe üzüntüsü iyice arttı. Utandığından bir türlü

Ilaz'a emri gerçekten yerine getirip getirmedini de bir türlü soramıyordu.Ilaz hükümdarın durumunu anlamakta gecikmedi ve ona şöyle dedi:

-Ey
hükümdar,
üzülüp
kederlenerek
ancak
kendini
zayıflatıp
harap
edersin.Üzülme, sabret! Eğer isterseniz size, sizi teselli edecek bir hikaye anlatabilirim.

-Bana hikayeni anlat! dedi hükümdar.

-Biri erkek bir dişi iki güvercin varmış Bunlar yuvalarını buğday ve arpa ile doldurmuşlar.Bir gün erkek dişiye:

-Yerlerde bir şeyler bulduğumuz müddetçe buradakilerden hiçbir şey yemeyelim.Kış geldiğinde yerlerde bir şey bulamazsak işte o zaman buradakilerden yeriz,demiş.Dişi bu fikri çok olumlu bulmuş ve buna razı olmuş.

Buğday ve arpa taneleri, yuvalarına koyduklarında yaş imiş.Sonra erkek güvercin çekip gitmiş, gözden kaybolmuş.Yaz gelince taneler kuruduğu için büzüşmüş.Ne zaman ki erkek güvercin döndüğünde taneleri eksilmiş görerek dişisine çıkışmış:

-Bundan hiç yemeyeceğiz, diye konuşup sözleşmemiş miydik? Niçin onu yedin?

Dişi güvercin yeminler edip yemediğini ifade etse de erkek ona inanmamış ve başlamış onu gagalamaya, sonunda güvercini öldürmüş.Yağmurlar gelip kış

mevsimi girince taneler ıslanmış, şişmiş ve yuva eskisi gibi dolmuş; erkek güvercin bunu görünce, durumu anlamış ve çok pişman olmuş.Dişisinin ölü

bedeninin yanına kıvrılarak şöyle demiş:

-Sen olmadıktan sonra hayat ve tane olsa ne olur! Sana haksızlık ettiğimi anlayınca ve gideni geri getiremeyince buğday ve arpa bana ne

sağlar!

Erkek güvercin yememiş,içmemiş ve nihayet dişisinin yanında ölüp gitmiş.

Akıllı olan ve pişman olmaktan korkan kişi hiçbir zaman ceza vermekte acele etmez.

İlaz hikaye anlatmayı sürdürdü:

“Yine işittim ki, adamın biri, başında bir torba mercimekle dağa tırmanmış.Yorgun düşüp dinlenmek için torbayı yere koymuş.O anda ağacın birinden bir maymun inmiş, mercimekten avucunun dolusu kadar almış ve ağaca çıkmış, elinden bir mercimek tanesi düşmüş, maymun onu aramak için tekrar inmiş fakat bulamamış, elindeki bütün mercimekler de dökülüp dağılmış.

Sen de ey hükümdar, yanında bir çok sevdiğin olduğu halde onları bırakıyor ve bulamayacağını istiyorsun!”

Hükümdar bunları işitince Iraht’ın ölmüş olmasından iyice endişeye düşmüş ve konuşmayı şöyle sürdürmüş:

-Sus Ilaz Sus artık! Bir tek kelimeden mi sana emrettiğim şeyi hemen yerine getirdin!Biraz ihtiyatlı olmaz mı insan!

-Allahtan başka herkesin sözü tartışılır.

-Beni mahvettin, Iraht’ı öldürmek suretiyle derdime dert kattın!

-İki kişi ancak üzülmeyi hak eder: 1. Her gün günah işleyen 2.Hiç iyilik yapmayan. Bu ikisinin de dünyada mutlu olup sevinmesi az, ceza ile karşı karşıya gelince de pişmanlığı o derece çok ve uzundur.

Iraht’ı diri görsem artık hiçbir şeye üzülmem.

-İki kimsenin üzülmesine gerek yoktur:1.Her gün elinden geldiği kadar iyilik yapan. 2. Hiç günah işlemeyen.

Hükümdar:

-Demek ki, Iraht’ı artık bir daha göremeyeceğim!

İlaz:

-İki kişi baktığı halde göremez: 1.Kör. 2.Akılsız. Kör gökyüzüne ve yıldızlara, yere, uzağa, yakına bakıp göremediği gibi akılsız kişi de güzeli çirkinden, iyilik edeni kötülük edenden ayırt edemez.

İraht’ı görseydim ne kadar çok sevinirdim!

-İki kimse sevinçlidir: 1.Basiretli kimse. 2.Bilgili kimse.Basiretli kimse,

dünyanın artan eksilen işlerini nasıl önceden bilir ve görürse, bilgili kimse de iyiliği ve kötülüğü, sevebı ve günahı görür.Ahiret için yararlı işleri bilir.

Hükümdar:

-Ey İlaz anlaşılan senden uzaklaşıp korunmamız gerekiyor!

İlaz:

-İki kimseden uzak durmak gereklidir:1.İyilik, kötülük,ceza,sevap ve içinde bulunduğum halden bana hiçbir sorumluluk yoktur diyenden.2.Gözünü

haramdan, kulağını kötü şey işitmekten, nefsini düşkünlük gösterdiği günah ve hırstan sakınmayan kimseden.

Hükümdar:

-Konuşmalarına bakılırsa Iraht'tan ümidim iyice kesildi.Elim sıfırlandı.

İlaz:

-Üç şey sıfırdır: 1.Suyu olmayan nehir. 2. Hükümdarı olmayan ülke. 3.Kocası

olmayan kadın.

Hükümdar:

-Ey İlaz! her şeye hemen cevap veriyorsun, cevaplar dilinde akıp gidiyor.

İlaz:

-Üç kimsenin cevap verme sıkıntısı yoktur: 1.Hazinlerini dağıtan ve veren hükümdar. 2.Soylu soplu kimselerden olan sevgilisine verilen (hediye edilen) kadın. 3.İyilikte başarıya ulaşmış bilgili kişi.

İlaz baktı ki hükümdar çok sıkıştı, o zaman onu rahatlatmak için şöyle dedi:

-Ey hükümdar! İraht hayattadır!

Hükümdar bu sözü duyduğunda çok sevindi ve şöyle dedi:

"Ey İlaz! Senin iyi niyetli olduğunu bildiğim için sana kızıp öfkelenmedim.Senin ilmini

bildiğimden,

Iraht'ı

öldürmediğine

dair

içimdeki

ümidi

hiç

kaybetmedim.Evet, Iraht kuşkusuz büyük bir suç işledi, ama bunu kıskançlığından dolayı yaptı.Oysa onu sabırla karşılamam ve tahammül etmem gerekliydi.Fakat sen de beni denedin.Aslında bana en büyük iyiliği yaptın.Sana ne kadar teşekkür etsem azdır.Hadi şimdi git, Iraht'ı bana getir!"

İlaz hemen Iraht'e gitti.Ona iyice süslenmesini söyledi.O da bir güzel süslendi.Hükümdara gittiler.Iraht huzuruna girince hükümdarın ayaklarına kapandı ve sonra doğrularak şöyle konuştu:

"Allaha şükürler olsun!Bana lütuf ve ihsan da bulunan hükümdara da ne kadar övgü ve şükranda bulunsam azdır.Öylesine büyük bir kabahat işlememe rağmen hükümdarın tahammülü ve merhameti suçumu bağışladı.Hükümdarın cömertlik, asalet ve geniş tahammül gücünü bildiği için durumumu geciktirerek beni mutlak bir ölümden kurtaran İlaz'a ayrıca teşekkür ederim."

Bunun üzerine hükümdar İlaz'a dönerek şöyle dedi:

-Bana, Iraht'a ve herkese ne kadar büyük bir iyilik yaptığını bir bilsen!Onu bugün bana

bağışlayan

sensin.Bundan

sonra

sana

sormadan

hiçbir

adım

atmayacağım.Yanımdaki itibar ve saygınlığın inanılmaz derecede arttı.Bundan böyle mülk ve memleketimde hüküm verme ve söz söyleme hakkı

veriyorum.Uygun gördüğün gibi yap ve dilediğin gibi idare et, çünkü sana güveniyorum."

İlaz şöyle karşılık verdi:

"Allah mülkünü ve mutluluğunu daimi kılsın ey hükümdar! Ben yaptığımın karşılığı övgüyü hak edecek biri değilim, çünkü ne de olsa senin kölenim.Fakat benim dileğim odur ki; sonu gam ve keder olacak, pişmanlık yaratacak şeylerde hükümdar soğukkanlı davranıp acele

etmesin.

Hükümdar İlaz'ın sözünü destekleyip onayladı.Bundan böyle büyük küçük hiçbir işini istişareye gitmeden yapmayacağına ahdetti.

Hükümdarın rüyasını kasıtlı ve yanlış yorumlayıp, sevdiklerini öldürmesini salık veren Brahmenlere gelince; hükümdar onları İlaz'ın eline vermiş, o da hepsini kılçtan geçirdi.Gerek hükümdarın ve gerekse ülkenin ileri gelenlerinin gözleri aydın olmuş (mutlu olmuşlar), ilminin genişliği ve hikmetinin üstünlüğü sebebiyle Kabariyon'a övgüler sunmuşlar.

ZAHİT İLE MÜSAFİR

Hükümdar Debşelim Filozof Beydeba'ya şöyle dedi:

-Bana, kendisine yakışan ve yaraşan iş ve davranışı bırakıp da başkasının peşine düşen, bunu da anlamayıp şaşkınlık ve kararsızlık içinde kalan kimsenin misalini anlat.

-Filozof şöyle demiş:

-Rivayet edilir ki, Kerh denilen yerde ibadet ve Allaha bağlılığıyla tanınan bir zahit vardı.Bir gün kendisine bir misafir geldi.Zahit misafirine ikram etti ve beraberce yediler.Misafir şöyle dedi:

-Ne tatlı ve ne hoş bir hurma bu böyle! Keşke benim memleketimde de böyle böyle hurmalar olasaydı! Eğer müsaade ederseniz ondan toprağımıza dikeceğim bir fidan almak isterim.

Zahit ona şöyle karşılık verdi:

“Bu sana zahmetten başka şey vermez.Toprağınıza uyup uymayacağı da bilinmez.Sonra sizin memleketinizin meyveleri oldukça boldur.Böyle, vücuda yarayışı fazla olmayan üstelik ağır bir meyveyi yetiştirip de ne yapacaksınız!”

Zahit konuşmasını şu öğütlerle sürdürdü:

“Kim ki bulamadığı şeyin peşine düşer, o olgun bir kişi sayılmaz.Eğer ki bulduğunla yetinir, bulamadığına da ilgisiz kalırsan mutlu olursun.”

Zahit bütün bu söylediklerini ibranice söylemiş, misafir onun bu dille konuşmasını

çok beğenmiş, ibranice öğrenmek için günlerce kendini zorlayıp uğraşmış.Bu kez zahit onu böyle bir telaş içinde görünce şöyle demiş:

“Sen şimdi kendi dilini bırakarak ibranice öğrenmen yüzünden aynen karganın düştüğü duruma düşmeye müstahak oldun!

Misafir sordu:

-Bu nasıl olmuş?

Zahit cevap verdi:

“Anlatılır ki: Karganın birisi bir kekliğin sekerek yürüyüşüne hayran olmuş.Ne yapıp yapıp onun gibi yürüme sevdasına düşmüş.Kendisini bu tarz yürüyüşe alıştırmak

için

egzersizler

yapmış.Fakat

bir

türlü

aynısını

yapmayı

becerememiş.Ümidini üzmüş, eskiden beri alıştığı yürüyüşüne geri dönmek istemiş, bir de ne görsün eski yürüyüşü de karışmamış mı, bu sefer kırıla döküle yürür olmuş,bir anda kuşların en çirkin yürüyüşlüsü oluvermiş.

Sürekli kullanıp alıştığın dili bırakıp ibraniceye merak sardığın için sana bu örneği verdim.Bu arzuna ulaşamayıp sonra eski dilini de unutmandan korkuyorum.Zira şöyle denmiştir:Kendisine uymayan, daha önce baba ve dedelerinin kendisini ona göre yetiştirmedikleri bir şeyi

zoraki yapmakta ısrar eden kişi cahilin ta kendisidir.

GÜVERCİN, TİLKİ VE BALIKÇIL

Hükümdar Debşelim, Filozof Beydaba'ya şöyle dedi:

-Kendisinden başak herkese akıl veren kimse hakkında bana bir mesel anlat.

Filozof:

Bunun misali güvercin, tilki ve balıkçıl'ın hikayesidir.

Hükümdar:

-Bunların hikayesi nedir?

Filozof:

"Anlatılır ki, güvercinin biri uzun bir hurma ağacının tepesinde yavru yaparmış.

Güvercin ağacın tepesine yuva malzemesini taşımakta büyük zahmetler çeker, taşıyacağını taşıması ve ve yumurtanın altına konulması sıkıntı ve zahmetle ancak mümkün olurmuş.Taşıma işini bitirince yumurtlar ve yumurtasının üzerine otururmuş.Yavrularını çıkarıp, onlar da biraz yetişince yavruların yetişme miktarını bilen tilki böyle bir zamanda gelip hurma ağacının dibinde durur, ona bağırır ve ona çıkmak ya da yavrusunu aşağıya atması konusunda uyarır.Şayet bunu yerine getirmezse kendisinin yukarı çıkacağını söyleyerek tehdit edermiş.Güvercin de çaresiz yavrusunu ona atarmış.Günlerden bir gün, tam güvercinin iki yavrusu yetişmişken bir balıkçıl kuşu gelerek hurmanın tepesine konmuş; güvercini üzgün ve mutsuz görünce sormuş:

-Nedir bu hal ey güvercin! Seni kederli ve mutsuz görüyorum?

-Ey balıkçıl! Ne zamandır bir tilki başıma bela oldu.Her iki yavrumu gördükçe gelip onları aşağıya atmam için bağırıp beni tehdit ediyor.Ben de çaresiz yavruma aşağıya atıyorum.

Balıkçıl güvercine şöyle akıl verdi:

-Bir daha sana bu niyetle gelirse ona şöyle de: Sana yavrumu

atmıyorum, yanıma çık ve kendini tehlikeye at, bunu yapar ve iki yavrumu yersen yanından uçar ve kendimi kurtarırım.”

Balıkçıl ona bu çareyi öğretince uçup gitmiş ve bir nehrin kıyısına konmuş.Derken tilki yine aynı vakitte gelmiş, hurmanın dibinde durmuş, sonra her zaman yaptığı

gibi bağırmış.Güvercin ona balıkçılın öğrettiği şekilde cevap vermiş.Bunun üzerine tilki sormuş:

-Bana söyle bunu sana kim öğretti?

Balıkçıl öğretti.

Bu cevap üzerine tilki dönmüş, nehrin kenarındaki balıkçılın yanına kadar gelmiş, ona orada durur halde bulmuş ve sormuş:

-Ey balıkçıl eğer rüzgar sağ taraftan gelirse başını ne tarafa çevirirsin?

-Sol tarafıma

-Sol tarafından gelince başını nereye saklarsın?

-Sağıma veya arkama saklarım.

-Rüzgar her yerden ve her yönden gelirse nereye koyarsın?

-Kanatlarımın altına sokarım.

-Kanatlarının altına nasıl sokabiliyorsun? Bunun senin için kolay bir şey olacağını

sanmıyorum.

-Evet, yapabilirim.

-Öyle ise haydi bana nasıl yapabildiğini göster.Başım için, -ey kuşlar- Allah sizi bizden gerçekten üstün kıldı.Siz ki bizim bir senede anlayabildiğimizi bir an içinde anlıyor, ulaşamadığımız noktaya ulaşıyor, soğuk ve rüzgardan korunmak için başlarınızı kanatlarınızın altına sokabiliyorsunuz.Sizi kutlarım! Haydi şimdi nasıl yapabiliyorsun bunu bana göster!

Bunun üzerine kuş gagasını kanatlarının altına sokmuş, o durumda iken tilki derhal üzerine atılmış, onu yakalayıp öyle sarsmış ki boynunu kırmış, sonra şöyle demiş:

-Ey kendine düşman kuş! Güvercine akıl veriyor, ona çare üretiyor, fakat kendin için bunu yapamıyorsun da düşmanın seni hemencecik yakalıyor!

Tilki –böyle söyledikten sonra –onu öldürmüş ve yemiş.

DİŞİ ARSLAN, AVCI VE ÇAKAL

Hükümdar Debşelim, Filozof Beydaba'ya dedi ki:

-Şimdi bana başına gelen zarardan dolayı gücü yettiği halde başkasına zarar vermeyi terk eden ve uğradığı felakette, başkasına zulüm ve düşmanlık yapmaktan onu alıkoyan kimse hakkında bir misal anlat.

Filozof şöyle dedi:

-Halka zarar veren ve kötü gelen şeyi istemeye ancak cahil, akılsız ve ahiret işlerinin sonuçlarını iyi görmeyen kişiden başkası cesaret edemez. Çünkü

akibetleri düşünmeyen müsibetlerden ve felaketlerden emin olamaz.Bazen cahil bile başkasından gördüğü zarardan ibret alır da aynı zulüm ve düşmanlığı başka bir kimseye yapmaktan vazgeçer.Ve sonunda , başkasına zarar vermekten vaz geçmesinin faydasını görür.Bunun benzeri dişi aslan, avcı ve çakalın hikayesidir.

Hükümdar, "bu nasıl olmuş?" diye sordu, filozof da anlattı:

-Anlatılır ki: bir ormanda iki yavrusu bulunan bir dişi aslan varmış.Bir gün aslan yavrularını inde bırakarak ava çıkmış.Derken bir avcının yolu yavrulara uğramış.Hemen hücuma geçmiş, ok atarak ikisini de öldürmüş, derilerini yüzmüş, sonra sırtlanıp eve götürmüş.Sonra ana aslan dönmüş, yavrularının başına gelen feci durumu görünce feryad edip kendini yere atıp yuvarlanmış.O öyle ağlayıp sızlanırken hemen yanı başındaki bir çakal ona sormuş:

-Bu halin nedir? Başına ne geldi, anlat bana?

Ana arslan cevap vermiş:

-Yavrularımı bir avcı öldürüp derilerini yüzmüş sonra cesetlerini de

ortalığa saçmış!

Çakal şöyle demiş:

-Ağlama! Kendine acı ve şunu bil ki, şimdi avcının sana yaptığını mutlaka bir zamanlar da sen başkasına yapmışsındır.Nasıl bir zamanlar başkaları senden gelene sabretmişlerse sen de başkasının yaptığına sabredeceksin! Herkes ettiğini bulur. Her işin günahtan ve sevaptan bir meyvası vardır.

Dişi aslan:

-Açık konuş, ne demek istediğini daha iyi anlayayım.

Çakal sormuş:

-Kaç yaşına geldin?

-Yüzüncü yaş.

-Ne ile beslendin, ne yedin?

-Yabani hayvan eti.

-Kimden elde ettin, kim verdi bu eti sana?

-Hayvanları avlardım ve sonra onları yerdim.

-O yediğin hayvanların anneleri ve babaları var mıydı? Ne dersin?

-Vardı elbette.

-O zaman neden ben o ana babaların senin gibi ağlayıp sızladıklarını görüp işitmiyorum.İyi bil ki, bugün başına gelen şey, dün yaptığın şeyin sonunu görememenle ilgilidir?

Bunun üzerine dişi aslan başına gelenlerin kendi işlediği cinayetlerin bir karşılığı

olduğunu anlamış ve avlanmayı bırakarak kendini züht ve ibadete vermiş.Et yemeyi bırakarak sadece meyve yemeye başlamış.

O ağaçlıkta yuva yapmış, meyve yiyerek yaşayan bir kumru bu durumu görünce dişi aslana dönerek şöyle demiş:

-Sen et yiyici olduğun halde Allahın sana ayırdığı rızkı terk ederek başkalarının rızkına yöneliyorsun.Görüyorum ki senin yüzünden eskisi gibi ağaçlar bile meyve vermez oldular.Vah hayatı meyvelere bağlı olanlara! Meyve yemek adeti olmayanlar da onların önlerine geçerek rızıklarına girerse onların mahvolup gitmesi çok yakındır.

Dişi aslan bu kez kumrunun söylediklerini duyunca etkilenmiş ve meyve yemeyi de bırakmış, ot yemeye ve ibadete yönelmiş.

Bu örneği sana şu hakikati bilesin diye verdim: Bilgisiz kimse belki

halktan gördüğü zarar sebebiyle başkasına zarar vermekten vaz geçer.Aynen dişi aslan gibi ki o yavrularında gördüğü felaket sebebiyle önce et yemekten, sonra da kumrunun sözüyle meyva yemekten vazgeçti.Kendini züht ve ibadete verdi.

İnsanlar bu hikaye üzerinde iyi düşünmelidirler. “Kendine yapılmasını istemediğin şeyi başkasına yapma” denilmiştir. Çünkü adalet bundadır.Allah rızası ve insanların hoşnut oluşu da yalnızca adalettedir.

ZAHİT İLE GELİNCİK

Hükümdar Depşelim, filozof Beydaba’ya şöyle dedi:

-Şimdi bana düşünmeksizin, işin sonuna bakmadan işinde aceleci adamın misalini anlat.

Filozof şöyle dedi:

-Kim işinde sağlamcı olmazsa o daima pişman olur ve onun durumu sevdiği halde gelinciği öldüren zahid’in durumuna döner.

Hükümdar:

-Bu nasıl olmuş?

Filozof anlattı:

Anlatılır ki, Cürcan denilen yerde bir zahit yaşarmış.Zahitin oldukça güzel bir karısı varmış.Çok uzun süredir evli olmalarına rağmen bir türlü çocukları

olmuyormuş.Tam artık ümidi üzmüşlerken kadın ondan hamile kalmış.Zahit ve karısı çok sevinip Allaha şükretmişler.Zahit Allaha çocuğun erkek olması için dua etmiş.Karısına demiş ki:

“Müjdeler olsun sana ki bu çocuğun erkek olacağını umuyorum.Onun için en güzel isimler seçeçceğim ve ona en seçkin bakıcılar bulacağım.

Kadın:

-Be hey adam, daha ortada bir şey yokken seni böyle iddialı şekilde konuşturan şey nedir? Bilmez misin böyle senin gibi davrananın başına,

başı üzerindeki yağ

ve balı döken zahidin başına gelen şey gelir.

-Bu nasıl olmuş?

-Anlatılır ki, Zahidin birine bir tüccarın evinden her gün bal ve yağdan ibaret birer parça yiyecek gelirmiş.Zahid ondan ihtiyacı kadarını yer, artanını kaldırıp bir çömleğe koyarak, evin bir tarafında bulunan bir direğe asarmış.Sonunda çömlek dolmuş.Günlerden bir gün zahit, elinde sopası ve başında asılı çömlekle sırt üstü

yatarken yağ ile balın ne kadar pahalı olduğunu düşünüp sonra şöyle demiş: Bu çömlektekini bir altına satacağım.Onunla on dişi keçi alacağım, derken bunlar gebe kalacak, her beş ayda bir defa yavru yapacaklar.Böylece çok geçmeden onların yavruları büyük bir davar sürüsü olur.Sonra zahit birkaç yılı bu şekilde hesapladı.Sonucu dört yüz keçiden fazla buldu.Bunun üzerine şöyle dedi: Bununla yüz sığır alırım, her dört keçiye bir öküz ya da inek; ayrıca arazi ve tohum da alırım.Rençberler tutarım.Öküzlerle ziraat yapar, dişilerin süt ve yavrularından istifade ederim.Böylece üzerimden beş yıl geçmeden ziraatten büyük servet elde ederim.Ardından gösterişli lüks bir ev yaparım.Cariyelerim ve kölelerim olur.Alımlı güzel bir kadınla evlenirim.Sonra onunla birleşirim, gebe kalır.Sonra ondan soylu soplu bir oğlum olur.Ona isimlerin en güzelini seçerim.Biraz büyüyünce onu en güzel şekilde eğitir ve terbiye ederim.Onu en iyi şekilde yetiştirmek için zorlarım.Eğer bana uyarsa sorun yok, ama laf dinlemez ve yola gelmezse onu şu sopa ile döverim…

Zahit böyle derken elini çömleğe uzatmış, istemeden onu kırmış ve içinde ne var ne yok yüzüne dökülmüş.

Zahidin karısı hikayeyi anlattıktan sonra şöyle dedi: İşte, bu misali sana doğru mu yanlış mı olduğu konusunda kesin bir bilgin olmadığ şeylerde fikir yürütmek için uygun olmayan şeyi söylemede acele etmemen için verdim.

Zahit karısının anlattığı hikayeden büyük ibret almış.Sonra, kadın güzel bir oğlan çocuğu dünyaya getirmiş.Babasının sevincine diyecek yokmuş.Bir kaç gün sonra kadının temizlenme zamanı gelmiş: bu sebeple zahide: “Çocuğumun yanında dur da hamama gidip yıkanıp geleyim” demiş.Kadın hamama gitmiş.Çok geçmeden hükümdarın elçisi onu çağırmaya gelmiş.Zahit, küçük yaştan beri besleyip büyüttüğü, oğlu kadar değer verdiği gelinciği oğlu ile bırakarak kapıyı üzerlerine kitleyerek

elçi ile beraber çıkıp gitmiş.Derken, evin taşlarının birinden bir siyah yılan çıkmış ve oğlana yaklaşmış.Gelincik hemen ona vurmuş.Sonra üzerine atlamış ve öldürmüş.

Sonra parçalamış ve ağzı öldürüp parçaladığı yılanın kanı ile dolmuş. Sonra zahit gelmiş, kapıyı açmış, gelincik yılanı öldürdüğünün müjdesini verircesine onu karşılamış.Zahit onu ağzı kanla dolu ve heyecanlı görünce çocuğunu boğdu zannederek aklı başından gitmiş bir biçimde gerçeği öğrenmeden gelinciğe hücum etmiş, elindeki sopa ile başının ortasına vurmuş, gelincik de ölüvermiş.Zahit içeri girdiğinde çocuğu yanında parçalanmış bir yılanla sağ salim halde bulmuş.Durumu anlayıp acele ettiğini fark ettiğinde dövünerek şöyle demiş: “Keşke bu çocuk bana verilmese idi de ben de bu haksız davranışta bulunmasaydım!. Ve karısı içeri girip onu bu hal üzere bulunca şöyle demiş:

-Bu ne hal, sana ne oldu?

Zahit gelinciğin iyiliğine karşın durumu bilmeden erken davranıp acele ederek mükafatlandırılması gereken bir davranıştan dolayı gelinciği nasıl cezalandırdığını

anlatınca, karısı şöyle demiş:

-İşte bu senin acele etmenin neticesidir.

İşte bu, işini ölçüp tartmadan hareket eden ve acele edip pişmanlığa gömülen kimsenin misalidir.

TARLA FARESİ İLE KEDİ BABI

Hükümdar Debşelim, filozof Beydebâ'ya dedi ki:

— Şimdi anlat bana, bir sürü düşman tarafından kuşatılarak mutlak bir helakle karşı karşıya olduğunu anlayınca bir kısım düşmanını kendine dost edip çıkış yolu arayan adamın hikâyesini... Bu adam kaygı ve üzüntülerden kurtulmuş, canını

kurtarmış ve evvelce anlaştığı bazı düşmanlara vefakâr

davranmıştır...

Beydebâ anlatmaya başladı:

— Ne dostluk ne düşmanlık, asla sabit kalmaz; ilelebet aynı şekilde sürüp gitmez. An gelir dostluk nefrete, düşmanlık sevgiyi dönüşür... Bu konuda öyle çok örnek var ki! Akıllı ve kalp gözü açık kişi derhal tedbirini alır. Duruma göre nasıl hareket edeceğini bilir. Düşmandan gelene soğukkanlılıkla karşı

koyar,dosttan gelene nezâket ve iyilikle karşılık verir.

Akıllı adam gerektiğinde eski düşmanından yardım isteyebilir. Evvelce ona karşı

beslediği güvensizlik hissi, asla ileriyi görmesini engellemez . Uyanık kişi korktuğu bir felâketi başından atmak için düşmanından da yararlanmasın bilendir.Yeter ki tedbirli ve soğukkanlı davransın. Mutlaka amacına erişir.

Bunun misâli ortak bir tehlike karşısında birbirleriyle anlaşarak paçayı kurtaran fare ile kedi hikâyesidir.

Hükümdar sordu:

— Nasıl bir hikayedir bu?

Beydebâ başladı anlatmaya:

— Anlatırlar ki büyükçe bir ağaç kovuğunda Rûmi adlı bir kedi yaşarmış. Yakında Feridun adlı fareye ait bir fare yuvası varmış. Avcılar o yere sık sık gelir, vahşî

hayvan ve kuş avlarlarmış.. Bir gün bir avcı alıştığı şekliyle oraya geliyor, Rûmi'nin yuvasına yakın bir yere kuruyor tuzağını! Rûmi düşüyor tuzağa. Fare Feridun o sırada her zamanki korkusuyla; "Rûmi beni yakalayabilir," diyerek yiyecek aramaya çıkmış. Orada gezinirken kediyi tuzakta görünce sevinmiş, "Oh be, düşmanımdan kurtuldum!" demiş ama arkasına dönüp ortalığı kolaçan edince geride onu kapmaya hazır bir gelincik ve ağacın tepesinde gözleriyle onu takip eden bir baykuş görmüş. Şaşırıp kalmış farecik: geriye kaçsa gelincik, ileriye gitse kedi, sağa sola hareket etse baykuş kapacak onu! Kendi kendine mırıldanmış:

"İşte her yanımdan felâketlerle kuşatıldım. Üzerimde ağır bir yük var, hayâtımı

sürdürecek yiyeceği bulmalıyım. Ama belâlarla çevriliyim... Şükür Rabbime, aklımı kaybetmiş değilim. Şimdi soğukkanlı davranmalı, dehşete düşüp yanlış

işler yapmamalıyım; elim-ayağım birbirine dolaşmadan bir çözüm bulmalıyım.

Kalp gözü açık kişi doğru düşündüğü, etraflıca plan yaptığı zaman fazla kaygılanmaz, asla zekâsını kullanmadan hareket etmez. Akıl, dibine ulaşılmaz bir okyanus gibidir. Belâ, basiretli adamın tüm gayretlerini ortadan kaldıramaz, dolayısıyla onu mahvedemez! Ancak şu da bilinmeli: Ümidin gerçekleşeceğine dâir özgüven ve inanç, asla onu şımartıp sarhoş etmemelidir. Etrafımı süzüyorum ve görüyorum ki bu vartayı ancak kediyle anlaşarak atlatabilirim. Çünkü onun başına gelmiş musibet, aynen veya benzeri bir şekilde benim başıma gelebilir. O

benim sözlerimi dinler, tâ içimden gelen ifâdelerime kulak verir ve ona yardım edebileceğime inanırsa beraber kurtulma şansımız vardır."

Bu uzun süren iç hesaplaşmadan sonra fare kediye yaklaşarak dedi ki:

— Nasılsın?

Kedi:

— Nasıl olacak! Tam senin arzu ettiğin gibi boğazıma kadar belâya gömülmüşüm!

Fare:

— Hayır, hayır öyle konuşma. Ben de senin gibi dardayım şu an! Kafamda bulduğum çâre ikimizi birden kurtaracak, başka yol bulamıyorum! Sözlerimde yalan yok: hile yok; işte gelincik senin ardında pusu kurmuş bana, yukarda baykuş iştahla beni gözetliyor! Her ikisi de bizim düşmanlarımız değil mi? Eğer bana söz verirsen tuzağının iplerini dişlerimle kemirir ve seni kurtarırım. Böylece ikimiz birbirimizi kurtarmış oluruz...

Kedi fareyi dinledi, doğru ve samîmi davrandığına inanınca dedi ki:

— Doğru söylüyorsun! Ben de ikimizin yardımlaşarak beraber kurtulacağı bir plan üzerinde kafa yoruyordum. Eğer hedefe erişirsen yaşadıkça sana minnettar kalacağım .

Fare cevap verdi:

— Ben sana yaklaşarak bir ip hâriç tüm ağı kemireceğim. Eh, ne olur ne olmaz, senden gelecek tehlikeye karşı tek ipi bırakmam normaldir... Hayâtımı sağlama almalıyım.

Böylece fare ipleri kemirmeye başladı. Baykuş ve gelincik ise farenin kediye yaklaştığını görünce ümitlerini kestiler, çekip gittiler. Fare ip

kemirme işini ağırdan alınca kedi dedi ki:

-Niçin ipleri özenli bir şekilde kesmiyorsun? Eğer kendi amacına eriştiğin için sözünden caymış ve benim işimi askıya almışsan, iyi ve kaliteli kişilerin tavrı

değildir bu! İyi olan, asla dostunun işini savsaklamaz. Dostluğumuzun faydasını

açıkça gördün, sana yaradı yâni... şimdi beni mükâfatlandırmalı ve eski düşmanlığı tamamen kafandan atabilmelisin! Yaptığımız anlaşma eski düşmanlığı

unutturmalıdır. Kaldı ki vefakârlığın meyvesi fazilettir, hıyanetin akıbeti ise pek acıklı bir azaptır! İyi kişi, gördüğü iyiliğe teşekkür etmeyi bilir; kin tutmaz.

Gördüğü bir güzel davranışı bir çok kötülüğü unutturur ona! Eskiler derler ki: "En kısa zamanda gelen ceza, hainliğe verilen cezadır. Kim kendisine yalvaranı

affetmezse haksızlık etmiş olur."

Fare cevap verdi:

— Dost iki türlüdür: Bir hedef peşinde olan ve mecbur kalan... Her ikisi de belirli bir faydanın yerine gelmesi için o konumdadırlar ve kendilerine bir zarara dokunmaması için olağanüstü gayret harcarlar. Bir hedefi olan, dâima istekli davranan kişiye güvenilir. Mecburen dostluk makamını işgal edene gelince ona bâzan güvenilir. Bâzan da mesafeli bakılır, geri durulur ondan... Akıllı kişi endişelendiği şeyleri gidermek için ondan faydalanır: ihtiyaçlarını "rehin" alır.

Burada kurulan dostluk bağı, peşin menfaat ve umulana kavuşmak içindir. Ben elbet verdiğim sözü tutacağım sana karşı! Ama senden sakındığım da bir gerçektir. Zîrâ seninle ittifak etmemize yol açan "ölüm korkusu," seni serbest bırakırken de beni sımsıkı sarmaktadır! Tehlikenin bu sefer senden gelmeyeceği ne malum? Kuşkusuz her işin bir zamanı var. Zamanında olmayan işten tat alınmaz!

Evet ben senin tüm iplerini kemireceğim ancak bir tek düğüm bırakacağım, onunla rehin tutacağım seni... Artık benimle uğraşacak vaktin olmadığını

gördüğüm zaman kopartacağım onu! Ve fare kedinin iplerini kesmeye devam etti.

Birden avcı geldi, kedi bağırdı:

—İşte, şimdi evet şimdi iplerimi tamamen kesme konusundaki samimiyetin ortaya çıkmalı! Kopar hepsini!

Fare de zaten kemirme işinin sonuna gelmişti. Son ipi de kopardıkta avcıyla burun buruna kalan kedi ağaca ancak tırmanabilmişti. Fare hemen bir yarığa sinmişti. Avcı hüsrana uğramış, paramparça tuzağını alarak melul mahzun çekip gitmişti. Sonra fare ortaya çıktı, kediyi uzaktan uzaktan süzdü, ona pek de yaklaşmak istemedi. Kedi durur mu sesleniverdi fareye:

— Ey Yüce dost! Sen benim gözümde imtihanı kazanmış güvenilir birisin! Yaptığın iyiliği, daha güzeli ile karşılayacağım; niye benden sakınıyorsun? Haydi, bitirme dostluğumuzu! Kardeşliğe son veren kuşkusuz dostluğun en güzel meyvelerinden mahrum kalır. Muhatabı da ondan ümit keser, tüm dostları çevresinden dağılır.

Senin iyiliğini asla unutmayacağım. Sen, benden de benim dostlarımdan da ödül istemeye lâyıksın! Korkma, zararım dokunmaz! Neyim varsa senden esirgemem, yağmur gibi yağdırırım sana! Kedi bu samimî sözlerinden sonra fareyi inandırmak için çeşitli kanıtlar ileri sürüp, yeminler etti.

Fare aldı sözü:

— Nice arkadaşlıklar vardır uzaktan bakan için sımsıkı gözükür. Ama içyüzü kin ve düşmanlıktır. İnan ki, böylesi açık düşmanlıktan daha beterdir. Bundan kaçınmayan kişi, azgın filin dişinde uyuya kalmış iken ansızın kendini yerde bulan ve ayaklar altında ezilen adama benzer. Dosta niçin "dost" denilir? Faydası

umulur da ondan! Düşmana' da zararından endişe edildiği için düşman denilir.

Akıllı kişi düşmandan yararlanacağı zaman dost olur ona! Dostunun zarar vermesinden endişe ediyorsa sert davranır, düşman kesilir ona! İyi bak, buzağılar sütten faydalanmak için nasıl dört dönerler analarının çevresinde; oysa sütten kesildiklerinde hiçbirini göremezsin analarının yanında. Bazen kişi dostuyla alış

verişini keser ve kendisine zarar vereceğinden endişe etmez. Zîrâ aralarında evvelce de köklü bir düşmanlık yoktur. Ama iki kişi arasında ciddî bir düşmanlık var iken bir ihtiyaçtan, menfaatten ötürü dostluk oluşmuşsa ihtiyaç yerine getirildiği andan itibaren o dostluğun anlamı kalmaz. İki taraf da aslına döner: suyun ateşte yandığını görürüsün, lâkin en kaynar su bile ateşten ayrıldıktan sonra soğur! Hiç bir düşmanım

senin kadar zarar veremez bana! Bir hacetimizi görmek için birleşmiştik ve ikimizi birbirine bağlayan problem halloldu. Şimdi ben asli düşmanlığın geri dönmesinden niye endişe etmeyeyim? Zayıf, güçlü

düşmanının yakınında bir şey yokmuş gibi gezemez. Sıradan biri, azametli ve şerefli bir düşmanı karşısında rahatça duruyorsa bu işin sonu pek iyi olmayacaktır. Bilmiyorum, beni "midene indirmen" dışında nasıl bir ihtiyaç için geleceksin yanıma?

Ben sana tam güvenmiyorum ve şunu kesin biliyorum ki zayıfın güçlü

düşmanından uzak durması,güçlünün zayıfa güvenip kanmasından daha sağlıklı, daha doğru bir tutumdur.Akıllı kişi, çaresiz kalınca düşmanla da anlaşmayı bilir: ona güler, yağ çeker; ona itimat ediyormuş gibi gösterir kendini. Sonra işi halloldukta fırsatını bulur bulmaz sıvışır oradan! Kısa zamanda inanan ve itimat eden kişi bir daha asla telafi edilemeyecek hatâlar işleyebilir. Menfaat karşılığı bir anlaşma yapabilir kurnaz kişi. Ama karşıdakine asla tam itimat etmez. Onun her dediğine inanmaz. Yanında olsa da tetikte bekler, araya mesafe koyar. Ben de sana uzaktan dost olacağım. Sana fazla yanaşmayacağım. Evvelce istemiyordum ama senin daha güzel ve daha uzun yaşamanı istiyorum şimdi. Sen de benim hakkımda ancak bu cinsten bir dostluk kurabilir, bu kabil duygular besleyebilirsin... Zîrâ bizim bir araya gelmemize imkan yoktur gerçek hayâtta!

Haydi kal sağlıcakla... Sen kendi yoluna, ben kendi yoluma!